

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

לפני

כב' השופט טל גולן

נציגת ציבור (עובדים) גב' ורד קאופמן

נציג ציבור (מעסיקים) מר ברק נחשול

התובעים:

אביאל דקל ו-69 אח'

ע"י ב"כ: הסתדרות הנוער העובד והלומד

-

הנתבעים:

1. רשימת "נהריה בראשות ז'קי סבג"

2. ז'קי סבג

3. מרסל תורג'מן

4. ציפורה מורבאי

ע"י ב"כ: עו"ד אברהם אילוק

פ ס ק ד ין

א. מבוא וסקירת ההליך

"הכרוניקה אשר תתואר להלן חוזרת על עצמה פעם אחר פעם במערכות הבחירות לרשויות המקומיות בישראל: קבצת אנשים מבקשת להתמודד בבחירות הקרבות למועצת רשות מקומית. הקבוצה מתארגנת לעשות כן, ובמסגרת זו קובעת את סדר הופעתם של המתמודדים ברשימת המועמדים. בנוסף, הקבוצה נערכת לקראת הבחירות עצמן, מגייסת עובדים ומתנדבים שיסייעו לה, ואף מתקשרת בהסכם עם גורמים שונים לשם מתן שירותים, כגון: עריכת סקרים, יחסי ציבור ומתן ייעוץ משפטי. אנשי הקבוצה מציינים בפני כל המתקשרים עימם, כי לאחר הבחירות, ומייד עם קבלת כספי מימון הבחירות, ישלמו להם את התמורה המגיעה להם בגין השירותים והטובין שהם מספקים להם. ברם, הרשימה נכשלת בבחירות, אינה מצליחה להכניס מספר מועמדים למועצה באופן המזכה אותה בכספי הבחירות ואינה יכולה לכסות את הוצאותיה. מה יעשו העובדים וכל

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

המתקשרים עם הרשימה? מי אחראי לשלם להם את כספם? ואת

מי, אם בכלל, יוכלו לתבוע על מנת לקבל את המגיע להם?¹

1. **האם יש לחייב מועמד לראשות רשות מקומית, וכן שתי מועמדות נוספות ברשימה, בחובות כלפי עובדים שעבדו מטעם הרשימה בבחירות, וכל זאת – מכוח עילת הרמת המסך ועיקרון אחריות אישית? סוגיה זו היא העומדת בליבת הליך זה.**

2. מונחת לפנינו תביעתם של 70 תובעים (במקור – 112 תובעים), בני נוער וצעירים בעת הרלוונטית לתביעה, אשר עבדו לפי טענתם בעיר נהריה במהלך מערכת הבחירות לרשויות המקומיות, שהתנהלו בישראל בחודש 10/2018. חלק מהתובעים עבדו לטענתם רק ביום הבחירות עצמו (30.10.2018), וחלק אחר עבד לפי הנטען גם ביום הבחירות, וגם לפניו. התובעים מיוצגים על ידי הסתדרות הנוער העובד והלומד. עילות התביעה הינן כדלקמן – שכר עבודה; החזרי נסיעות; תמורת חופשה שנתית; פיצויי הלנה; פיצוי בגין אי מסירת תלוש שכר.

3. התובעים הגישו את תביעתם כנגד רשימת "נהריה אחת בראשות ז'קי סבג" – הנתבעת 1 (להלן: "הרשימה"), וכנגד גורמים נוספים, וביניהם ראש עיריית נהריה בשעתו², מר ג'קי סבג – הנתבע 2 (להלן: "ג'קי"). הנתבעות הנוספות הינן מי שנטען כלפיהן, כי היו בעלות תפקיד ברשימה ו/או מעורבות מטעם הרשימה במערכת הבחירות: גבי מרסל תורג'מן – הנתבעת 3, חברת הרשימה (להלן: "מרסל"); גבי ציפורה מורבאי – הנתבעת 4, אף היא חברת הרשימה (להלן: "ציפורה") (הנתבעים 2-4 יכוננו יחדיו: "הנתבעים האישיים").

¹ עמרי כבירי "רשימת מועמדים בבחירות מוניציפליות – כשרותה ומגבלותיה של האישיות המשפטית" ספר שמגר חלק א, 555 (2003) (להלן: "מאמר כבירי").

² לשם הדיוק הלשוני, ולמרות ההתייחסות של הצדדים בכתבי הטענות למונח "ראש העיר", אנו משתמשים במהלך פסק הדין במונח "ראש עירייה", היות שמונח זה מדויק יותר לתיאור התפקיד ולמקומו במערך השלטוני.

להרחבה ופירוט, ראו התייחסותה של האקדמיה ללשון עברית לסוגיה זאת, בקישורית הבאה:

<https://hebrew-academy.org.il/2013/03/05/%D7%A8%D7%90%D7%A9-%D7%A2%D7%99%D7%A8-%D7%95%D7%A8%D7%90%D7%A9-%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%94/>

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

4. **סקירת ההליך** – במסגרת ההליך נערכו 8 דיונים – שני דיונים מוקדמים לפני כב' הרשם חסנין – **ביום 11.7.2019 וביום 26.1.2020**. במהלך הדיון המוקדם הראשון נידונו מספר סוגיות מקדמיות. יוער, כי בשלב זה הנתבעים בהליך היו כדלקמן: הרשימה, ג'קי, ציפורה, וגורם נוסף בשם עינב אסתר זוהר³, שלפי הנטען היתה מעורבת אף היא במערכת הבחירות, כבעלת תפקיד מטעם הרשימה. אשר למרסל, היא לא היתה נתבעת בשלב זה.
5. במהלך הדיון המוקדם הראשון הוסכם בין הצדדים (כשבמידה רבה הפרוטוקול מעלה כי ההצעה היתה ביוזמת ב"כ הנתבעים), כי התובעים יצרפו לכתב התביעה את כלל חברי הרשימה⁴. לאחר שהם צורפו לכתב התביעה על ידי התובעים, נערך הדיון המוקדם השני, במהלכו נכחו חלק מחברי ש ומספר באי כוח מטעמם. במהלך הדיון הוסכם כי התביעה כנגד כלל חברי הרשימה תידחה, והתביעה תיוותר כנגד הנתבעים הנוכחיים.
6. לאחר הדיון הגישו התובעים תמצית טענות בכתב (במקום תצהירי עדות ראשית), וההליך הועבר לטיפולו של אב"ד. בהמשך, נערך דיון מוקדם לפני אב"ד, **ביום 8.7.2020**, במהלכו התבררו מספר סוגיות, ובין היתר – בירור רשימת התובעים (היות שתביעתם של חלק מהם נמחקה עד שלב זה), וכן נקבעו מועדי דיוני ההוכחות.
7. לאחר הדיון אף הוגשה רשימה מטעם התובעים, המבהירה את שמותיהם של התובעים שנותרו בהליך, ומשעה שחלק מהתובעים לא הגישו תמצית טענות בכתב, ו/או ביקשו לוותר על תביעתם. כמו כן, ניתן צו ביחס להגשת תצהירי הנתבעים, ואלה אכן הוגשו בהמשך לתיק בית הדין.
8. **ביום 7.2.2021** נערך דיון ההוכחות הראשון, במהלכו העידו התובעים הבאים: **חן בן לולו, אוהד בוטנרו, אביאל דקל, מורן דקל חכים, בר אלמליח, איזבלה**

³ בבקשה מיום 20.3.2019, שם נקראה נתבעת זו בשם עינת אסתר זוהר, הבהירו התובעים כי התביעה כנגדה הוגשה בטעות, ולאור שגגה בזיהוי.

⁴ אלה היו הנתבעים בשלב זה: 1. רשימת נהריה אחת ברשות ז'קי סבג; 2. ז'קי סבג; 3. ציפורה מורבאי; 4. דוד בניאשווילי; 5. אילן הרוש; 6. חי זכריה; 7. איציק פרץ; 8. טומי (אברהם) הרשקוביץ; 9. מרסל תורג'מן; 10. תמי רבן; 11. טל רעיה; 12. דורית יהלומי; 13. ראובן משכית.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

גינזבורג, סוניה ג'ובראן, אקואלינה נהרה, אדם ברש, הדר בן חמו, אלמוג שושן, אוהד בן הרוש, שחר בהיר, רועי רחבוח.

9. ביום 8.2.2021 נערך דיון ההוכחות השני, במהלכו העידו התובעים הבאים: רן בוסקיס, עמית מלכה, מרי נגולה, יקיר אורן, ליבי אורן, יעל שאושווילי, יאיר אוחנה, יהב קמחי, ליאור גרינברג, נועה שלמה, מטר איילון, איילת סקורי, עילאי שילר, לינה ברסטצקי.

10. במהלך הדיון ולאחר שנשמעו העדים שהגיעו לאותו יום דיונים, הגיעו הצדדים להסכמה דיונית, כדלקמן:

"ב"כ הצדדים: בשלב הנוכחי אנו מסכימים כי בכפוף לכך שכל צד שומר על כלל טענותיו, כדלקמן -

א. שני הצדדים מצהירים כי אף אחד מהתובעים לא גוייס לעבודה על ידי הנתבעת 4, הגב' ציפורה מורבאי, ו/או לא הוחתם על ידה על מסמך כלשהו.

ב. שני הצדדים מצהירים כי אף אחד מהתובעים לא גוייס לעבודה על ידי הנתבע 2, מר ז'קי סבג, ו/או לא הוחתם על ידו על מסמך כלשהו.

ג. כפוף לאמור לעיל, ומבלי לוותר על אף טענה, מוותרים הנתבעים על המשך החקירות הנגדיות של מי מבין התובעים..."

11. ביום 14.2.2021 נערך דיון ההוכחות השלישי, במהלכו העידו שלושה עדים מטעם התובעים, שלא הגישו תצהירי עדות ראשית. יובהר כבר עתה, כי המדובר במי שלפי הנטען היו בעלי תפקיד ברשימה:

מר דני חמיאס, מי ששימש בזמנו כמנכ"ל העירייה (להלן: "דני"); גב' תמי רבן – עובדת העירייה ששהתה בחל"ת בעת מערכת הבחירות (להלן: "תמי"); מר אילן הרוש – מי שהיה מועמד מטעם הרשימה והוצב מטעמה במקום הרביעי (להלן: "אילן").

לאחר עדותם העידה הנתבעת ציפורה. אשר לג'קי ומרסל, הם נעדרו מהדיון, ולטענת באי-כוחם – בשל טעמים רפואיים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

12. ביום 14.3.2021 נערך דיון ההוכחות הרביעי, במהלכו העיד עד נוסף מטעם התובעים, שלא הגיש הצהרות/תצהירי עדות ראשית, כשגם לגביו נטען כי המדובר בבעל תפקיד ברשימה: מר איציק פרץ (להלן: "איציק"). לאחר עדותו העיד הנתבע ג'קי. אשר למרסל, היא שוב נעדרה מהדיון, ולטענת בא-כוחה – בשל טעמים רפואיים.

13. ביום 22.3.2021 נערך דיון ההוכחות החמישי, במהלכו העידה הנתבעת מרסל. בתום הדיון ניתן צו לסיכומים, ומשעה שאלה הוגשו (ואף הוגשה בקשה מטעם הנתבעים, שגם בה נדון בהמשך פסק הדין), ניתן כעת פסק דינו.

ב. טענות הצדדים

14. התובעים טוענים, כך: הרשימה העסיקה עובדים רבים, שרובם המוחלט היו בני נוער וצעירים; הם עבדו מטעם ועבור הרשימה; ג'קי עמד בראש הרשימה והתמודד מטעמה לראשות עיריית נהריה; מרסל היא חברת הרשימה והתמודדה מטעמה למועצת העירייה; ציפורה אף היא חברת הרשימה, וגם היתה חתומה על חשבון הבנק של הרשימה; שכרם של התובעים נשלל מהם ולא שולם להם, לרבות לא על ידי הנתבעים; לרשימה כיום אין מקורות כספיים כלשהם, ועל כן יש מקום להרים את מסך ההתאגדות ולהורות על חיובם של ג'קי, מרסל ו-ציפורה, ולאור תפקידם ברשימה.

15. אשר לג'קי, התובעים טוענים כי הוא עמד בראש הרשימה, והיה שותף להתנהלות החמורה כלפיהם, שהתבטאה בקיפוח שכרם עד עצם היום הזה, ואשר באה לידי ביטוי בהפרת חוק שכר מינימום, חוק הגנת השכר, חוק הודעה לעובד וחוק עבודת הנוער. התנהלותו החמורה של ג'קי, גם לאחר שפנו אליו נציגי התובעים, היא אף חסרת תום-לב וגובלת במעשה רמייה מכוון, שתכליתו להונות את התובעים ולנשל אותם מזכויותיהם. לשיטת התובעים, כלל הנתבעים האישיים מנסים להסתתר בחוסר תום-לב מאחורי מסך ההתאגדות.

16. עוד טוענים התובעים, כי אחת מהעילות להרמת מסך היא "מימון דק", שיש ליישמה במקרה זה, כאשר הרשימה נכנסה לחובות כלכליים, מכיוון שלא קיבלה את מספר המושבים במועצת העירייה שלה היא קיוותה. משכך, הרשימה לא יכלה לשלם לתובעים את שכרם, ובעיקר עבור חודש 10/2018.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

17. לשיטת התובעים, הסתמכות הנתבעים על תקוותם לקבלת מספר מסוים של מקומות במועצת העירייה ולקבלת סכום מסוים של מימון מפלגות, עולה עד כדי "מימון דק" ונטילת סיכון בלתי סביר, באשר ליכולתה לפרוע את חובותיה. נוסף לכך, למרות המצג כי הרשימה לא יכולה לשלם לתובעים, הרשימה ממשיכה להיות פעילה במועצת העירייה, באמצעות שני נציגיה⁵.
18. התובעים מוסיפים וטוענים, כי גם אם הרשימה התבססה על תמיכה ממשרד הפנים, הרי שהמדובר במקרה שבו הרשימה וגורמיה הבכירים נטלו על עצמם סיכון בלתי-סביר כאשר בחרו להעסיק עשרות ואף מאות עובדים במערכת הבחירות. כל זאת, הרשימה התבססה על תקציב חיצוני, שלא ניתן להבטיח כי יועבר במלואו. ג'קי עצמו אף גייס תרומות לקראת הבחירות בהיקף של מאות אלפי שקלים, וניתן היה לצפות שתשלום עבור עבודת התובעים יהיה ראשון בין ראשונים – מה שלא נעשה.
19. עוד נטען מפי התובעים, כי המדובר בהתעמרות בציבור עובדים צעיר ומוחלש, שרובם הינו בין גילאי 16 ל-18, אשר עבדו שעות ארוכות בעבודה קשה. מנגד, אין המדובר במעסיק פרטי אשר בחר לעכב את תשלום שכר עובדיו, אלא במפלגה שבראשה עומד איש ציבור מוכר, אשר עמד בראש העירייה במשך יותר מעשרים שנים, ואף יותר, ומאחוריו אנשי ציבור נוספים שגם היום משמשים כפעילים במועצת העירייה.
20. לשיטת התובעים, גורמים אלה פגעו, במכוון או שלא במכוון, בציבור עובדים חלש ומוחלש של נערים, שעבדו במסירות שעות ארוכות למען הצלחתה של הרשימה והעומד בראשה, ג'קי. התובעים אף מדגישים כי אין המדובר במקרה אחד בודד של אי-תשלום של נבחר ציבור בעיר ספציפית, כי אם בתופעה רחבה החוזרת על עצמה בכל מערכת בחירות ארצית ומקומית, שבה עובדים מאות בני נוער וצעירים, שנשארים ללא רשת ביטחון אשר יכולה להבטיח להם את קבלת שכרם, בעבור העבודה במערכות הבחירות השונות.

⁵ בעת הגשת כתב התביעה המתוקן, קרי – ביום 23.9.2019, המדובר במר דוד ביניאשווילי ומר זכריה חי. יודגש, כי אין לנו ידיעה האם זהו עדיין המצב, בעת מועד כתיבת פסק הדין.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

21. עוד מפרטים התובעים, כי הם פנו – בין אם בכוחות עצמם ובין אם באמצעות נציגיהם בהליך – אל הגורמים השונים שבמטה הרשימה, לרבות מנהליהם, כדי לקבל את שכרם. אולם, הם נענו בתשובות מתחמקות, והשכר לא שולם להם בסופו של דבר. לאור כלל אלה, הם זכאים לתשלום בגין הזכויות הבאות, כדלקמן: שכר עבודה; החזרי נסיעות; תמורת חופשה שנתית; פיצוי הלנת שכר; פיצוי בגין אי-הנפקת תלוש שכר, אשר מסתכמים בסך של 156,550 ₪ (במעוגל).⁶
22. **הנתבעים טוענים**, מנגד, כי דין התביעה להידחות על הסף כנגד הנתבעים האישיים, היות שאם התובעים אכן עבדו בבחירות, אזי הם עבדו רק אצל הרשימה. הנתבעים מדגישים בהקשר זה, כי המדובר בסיעה פוליטית ובעלת אישיות משפטית נפרדת מהנתבעים האישיים.
23. אשר לנתבעים האישיים עצמם, הרי שהם מעולם לא העסיקו את התובעים – לא באופן ישיר ולא באופן עקיף, וגם לא גייסו באופן ישיר או עקיף מי מבין התובעים, וגם לא היו ממונים ישירות עליהם. הנתבעים האישיים היו חברים ברשימה, ועבדו בהתנדבות במהלך הבחירות, במטה הרשימה, על מנת לסייע לבחירתו של ג'קי לראשות העירייה.
24. הנתבעים אף הדגישו את הפסיקה שקבעה כי רשימה שרצה לבחירות מוניציפאליות נחשבת אישיות משפטית נפרדת, כדוגמת מפלגה. מכאן, שחברי המפלגה אינם חבים באופן אוטומטי בחובותיה. על כן, כדי לחייבם בחובותיה, יש להטיל אחריות אישית, או להרים את מסך ההתאגדות, מה שאינו רלוונטי למקרה הנוכחי, ואין לעשות זאת במקרה שלפנינו.

ג. התשתית הנורמטיבית

25. **הרמת מסך** – סעיף 4 לחוק החברות, תשנ"ט-1999 (להלן: "**חוק החברות**") קובע את הכלל הבסיסי בדיני החברות לפיו לחברה יש אישיות משפטית נפרדת מבעליה, כאשר מושכלות יסוד הן כי "**ההכרה המשפטית בחברה בע"מ כיצור**

⁶ ראו הנספח שצורף לסיכומי התובעים (בהמשך פסק הדין נתייחס לבקשת הנתבעים להוציא מסמך זה מתיק בית הדין).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

נפרד ועצמאי ועקרון האחריות המוגבלת הם עמודי התווך הבסיסיים להתנהלות העסקית"⁷.

26. עם זאת, בסעיף 6 לחוק החברות נקבע כי "במקרים חריגים" רשאית הערכאה השיפוטית "לייחס חוב של חברה לבעל מניה בה", באמצעות הרמת מסך ההתאגדות, וכקבוע להלן:

"(א)(1) בית משפט רשאי לייחס חוב של חברה לבעל מניה בה, אם מצא כי בנסיבות הענין צודק ונכון לעשות כן, במקרים החריגים שבהם השימוש באישיות המשפטית הנפרדת נעשה באחד מאלה:

(א) באופן שיש בו כדי להונות אדם או לקפח נושה של החברה;

(ב) באופן הפוגע בתכלית החברה ותוך נטילת סיכון בלתי סביר באשר ליכולתה לפרוע את חובותיה,

ובלבד שבעל המניה היה מודע לשימוש כאמור, ובשים לב לאחזקותיו ולמילוי חובותיו כלפי החברה לפי סעיפים 192 ו-193 ובשים לב ליכולת החברה לפרוע את חובותיה.

(2) לענין סעיף קטן זה, יראו אדם כמודע לשימוש כאמור בפסקה (1)(א) או (ב) גם אם חשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום הנסיבות, שגרמו לשימוש כאמור, אך נמנע מלבררן, למעט אם נהג ברשלנות בלבד.

(ב) בית משפט רשאי לייחס תכונה, זכות או חובה של בעל מניה לחברה או זכות של החברה לבעל מניה בה, אם מצא כי בנסיבות הענין, צודק ונכון לעשות כן בהתחשב בכוונת הדין או ההסכם החלים על הענין הנדון לפניו.

(ג) בית משפט רשאי להשעות זכותו של בעל מניה לפירעון חובו מאת החברה עד לאחר שהחברה פרעה במלואן את כל התחייבויותיה כלפי

⁷ ה' בר-מור "הרמת מסך בבתי הדין לעבודה" ספר גרוס 343, 345 (2015).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

נושים אחרים של החברה, אם מצא כי התקיימו התנאים לייחוס חוב של החברה לבעל המניה כאמור בסעיף קטן (א).

(ד) בסעיף זה ובסעיף 7, "בית המשפט" – בית המשפט שלו הסמכות לדון בתובענה.

27. ניתן לראות, כי שני תנאי הסף הקבועים בסעיף 6 לחוק החברות להרמת מסך ההתאגדות, הם כמפורט להלן:

תנאי הסף הראשון, בדבר התקיימות המקרים החריגים המנויים בסעיף 6(א) לחוק החברות, כאשר המדובר בעיקר בניצול לרעה של עקרון האישיות המשפטית הנפרדת. המדובר ברשימה סגורה של שני מקרים, אך אלה מנוסחים כמונחי שסתום (הונאה, קיפוח, פגיעה בתכלית החברה וסיכון בלתי סביר) וזאת על מנת לאפשר גמישות מסוימת בבחינת נסיבותיו של כל מקרה ומקרה.

תנאי הסף השני הוא מודעות או למצער חשד של בעל המניות בדבר שימוש פסול כאמור באישיות הנפרדת של החברה.

28. מעבר לשני תנאי הסף האמורים, המחוקק אף קבע שלושה שיקולים אליהם יש לתת את הדעת עת נשקלת הרמת מסך ההתאגדות, והם:

ראשית, היקף האחזקות של בעל המניות, כאשר תנאי זה – וכעולה מהצעת החוק, נועד להבטיח כי לבעל המניות היקף אחזקות "המאפשר פיקוח אפקטיבי על פעולות החברה";

שנית, המידה שבה מילא בעל המניות חובותיו כלפי החברה לפי סעיפים 192 ו-193 לחוק החברות;

שלישית, יכולת החברה לפרוע את חובותיה.

29. עוד יצוין, כי הסמכות להרים את מסך ההתאגדות היא סמכות בשיקול דעת. קרי, גם אם מתקיימים שני תנאי הסף, וגם אם שקלול שלושת השיקולים המנויים בסעיף 6 לחוק החברות, מטה את הכף לצד הרמת המסך, הרי שעדיין מסור לבית הדין שיקול הדעת להחליט אם להרים את מסך ההתאגדות, קרי אם בנסיבות "צודק ונכון לעשות כן".

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

30. הכללים להרמת מסך ההתאגדות אף הותאמו בבתי הדין לעבודה למאפיינים המיוחדים של יחסי העבודה, הנובעים מחוסר האיזון הבסיסי החל במקרים רבים בין העובדים לבין המעסיק⁸, כמו גם ממעמדם המיוחד של העובדים כנושים ולנוכח העובדה ש"העובד אינו נושה וולונטרי" אלא נושה מסוג מיוחד אשר כלפיו מוטלת על החברה אחריות מוגברת וחובת אמון מיוחדת⁹. נוסף לכך, קבע בית הדין הארצי, כי במקרים המתאימים ניתן לבחון הרמת מסך חלקית, ורק ביחס לחלק מרכיבי התביעה¹⁰.

31. ההלכה אף הדגישה, כי אין צורך בהצטברות כל העילות והנסיבות שזכרו לעיל, על מנת שבית הדין לעבודה ירים את מסך ההתאגדות. די בחלק מהן, ואף בהתקיימותה של אחת מהן¹¹. מנגד, אין די בטענה להתנהלות בחוסר תום-לב בעלמא, או להפרת הוראות משפט העבודה המגן כשלעצמן, כדי להתעלם מעיקרון האישיות המשפטית הנפרדת של חברה, וכדי לייחס את חובותיה לבעלים באופן אישי.

32. עיון בפסיקת בתי הדין אף מלמד, כי העובדה שהיתה פגיעה בזכויותיו הסוציאליות של העובד, אינה מהווה לבדה עילה להרמת מסך ההתאגדות. במרביתם המכרעת של המקרים שבהם נקבע כי יורם מסך ההתאגדות, היה מדובר בשילוב של פגיעה בזכויות מכוח משפט העבודה המגן, לצד שיקולים שונים, כגון – עירוב נכסים או ריקון החברה מתוכן והברחת נכסיה, או פעילות במירמה ובחוסר תום-לב¹².

33. פסיקתו העדכנית של בית הדין הארצי שבה והדגישה, כי נקודת המוצא היא שיש ליתן תוקף לעקרון האישיות המשפטית הנפרדת של התאגיד. משעה שזוהי נקודת המוצא, ואף שמדובר ביחסי עבודה, נקבע כי אין די בכך ש"עולה תמונה

⁸ בג"ץ 132/15 ר-צ פלסטק בע"מ נ' איפראימוב (ניתן ביום 5.4.2017).

⁹ ע"ע (ארצי) 1201/00 זילברשטיין – ערב חדש עיתונות-אילת בע"מ (ניתן ביום 17.12.2002); ע"ע (ארצי) 129/10 זוננשיין – G.S.S ג'ניוס סאוונד סיסטם בע"מ (ניתן ביום 31.10.2011).

¹⁰ ע"ע (ארצי) 35231-02-19 יד שירותי ייעוץ וליווי חברות בע"מ – סטפנסקי (ניתן ביום 17.3.2020).

¹¹ ע"ע (ארצי) 1137/02 יולס – החברה לפיתוח ולמלונאות רחביה בע"מ (ניתן ביום 19.1.2003).

¹² ע"ע (ארצי) 1401/04 ברק – פרץ (ניתן ביום 5.9.2006).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מדאיגה" בנוגע לאופן שבו העסיקה חברה את עובדיה, כדי להביא בהכרח להרמת המסך כנגד האורגנים של החברה¹³.

34. כך למשל, ראו בעניין וולצ'ק, כשבאותו המקרה נקבע כי אין מקום להרים את מסך ההתאגדות, חרף העובדה שזכויותיה של העובדת קופחו באופן בוטה ומתמשך¹⁴. עם זאת, במקרים אחרים, שב והתייחס בית הדין הארצי בחומרה להעברת עובדים בין חברות 'כאילו היו אבן על לוח המשחק'¹⁵. בין היתר, פעילות של הקמת עסק הממשיך פעילות של חברה כושלת תוך ריקונה מנכסיה, הוכרה לא אחת בפסיקת בתי הדין לעבודה כעילה להרמת מסך¹⁶, והדברים נכונים מכח קל וחומר מקום בו העובד מועבר מחברה כושלת לרעותה, וכן הלאה.

35. בעבר אף נקבע כי חילופי בעלויות באופן שחברה מעסיקה שנקלעה להליכי פירוק מעבירה את עסקיה לחברה אחרת ונותרת עם החובות לעובדים, "וזו החדשה עומדת מן הצד ואומרת.. אין יריבות ביננו" (כלשון כב' השופט רבינוביץ בעניין איפראימוב), תוך הותרת העובד בפני שוקת שבורה, עשויה להוות עילה להרמת מסך.

36. כמו כן, ראו בדברי כב' השופט צור, שנאמרו בעניין אביר, כדלקמן¹⁷:

"מעביד אינו רשאי להעביר את עובדיו ממסגרת משפטית אחת לשניה. עובד אינו אבן על לוח המשחק של מעבידו. ניהול עסק באופן שהעובד נע ונד בין גופים שונים לפי נוחיות המעסיק. בבחינת היום פה ומחר שם - אינו עולה

¹³ ע"ע (ארצי) Tekel 26295-01-16 – ר.ח. חיים מיארה שוק בשר ודגים (1998) בע"מ (ניתן ביום 25.12.2017).

¹⁴ ע"ע (ארצי) 52949-05-10 וולצ'ק – ש. אלברט עבודות ציבוריות, שירותי ניקיון, אחזקה ופיתוח בע"מ (ניתן ביום 28.3.2012). באותו מקרה המעסיקה נמנעה מלשלם לעובדת שכר מינימום, דמי חופשה והבראה, דמי חג, דמי נסיעות ואף לא ביטחה את העובדת בקרן פנסיה לאורך כל תקופת עבודתה (56 חודשים).

¹⁵ ראו למשל ע"ע (ארצי) 41428-01-13 שחם – ביטון (ניתן ביום 10.5.2018).

¹⁶ ע"ע (ארצי) 185/08 אופיר סטרוגו סוכנות לביטוח (1990) בע"מ – ברגר (ניתן ביום 14.10.2009); ע"ע (ארצי) 3903-05-11 איפראימוב – ר.צ. פלסטק בע"מ (ניתן ביום 4.12.2014); ע"ע (ארצי) 13694-07-16 מעגלי תירות בע"מ – ליברמן (ניתן ביום 4.8.2019).

¹⁷ ע"ע (ארצי) 1452/04 אביר – חוסיין (ניתן ביום 22.5.2006).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

בקנה אחד עם חובת תום הלב המוטלת על המעסיק, זהו עירוב נכסים ושימוש לרעה במסך ההתאגדות. במיוחד נכונים הדברים באשר כל הגופים הללו נכשלים בעסקיהם והעובד מוצא עצמו מול שוקת שבורה. בנסיבות שכאלה, יש מקום לקבוע שהמעסיק האמיתי של העובד הוא לא חברה א' או ב' או ג' אלא גם - ובמיוחד - מי שעמד מאחורי כל אותן חברות."

37. עוד נפסק, כי הפסקת פעילותה של חברה, בלא שהובטחו זכויותיהם של העובדים, מהווה אף היא עילה להרמת מסך, ובית הדין הארצי אף ציין בעניין סברס, כי "... בנסיבות בהן בעלי השליטה בחברה פועלים תוך התעלמות מזכויות העובדים, הם פועלים בחוסר תום לב, ומסך ההתאגדות לא יעמוד להם כמגן"¹⁸.

38. אחריות אישית – אפשרות נוספת לחיוב אישי, ושונה מהדוקטרינה של הרמת מסך, היא מכוח ייחוס אחריות אישית לאורגן בחברה או בעל מניות. בעניין פטרמן הסביר בית הדין הארצי את ההבדל בין שתי הדוקטרינות¹⁹, תוך הפניה לפסיקת בית המשפט העליון בעניין צוק אור, כדלקמן²⁰:

"אחריות אישית הינה תופעה נורמטיבית שונה בתכלית מהרמת מסך ההתאגדות של החברה. אחריות אישית פירושה הטלת חבות על האורגן עצמו, באופן אישי, בשל פעולותיו. ענייננו באחריות אישית בדיני הנזיקין. פירושה בענייננו הוא איפוא הטלת אחריות אישית על אורגן בגין עוולה אותה הוא ביצע. הרמת מסך היא תרופה. מהותה של התרופה - התעלמות מהאישיות המשפטית של החברה ויצירת קשר משפטי ישיר בין צד שלישי לבין בעלי המניות בחברה. למשל, בנסיבות קיצוניות עשוי בית המשפט לקבוע כי נושה של החברה יכול להיפרע במישרין מבעלי מניותיה. ודוק: האחריות האישית מוטלת על אורגן. לעיתים אורגן הוא בעל מניות. לעיתים אורגן בחברה איננו בעל מניות. התרופה של הרמת המסך מחייבת את בעלי המניות של החברה. בעלי המניות, בדרך כלל, אינם אורגנים בחברה. עם זאת, לא פעם האורגן אשר

¹⁸ ע"ע (ארצי) 1192/02 חב' סברס שירותי קייטרינג בע"מ – רחמן (ניתן ביום 27.7.2003).

¹⁹ ע"ע (ארצי) 9912-04-14 פטרמן – רידמן בע"מ (ניתן ביום 29.9.2016. ראו גם בר"ע (ארצי) 49125-06-18 אוסלרנה – מלכה (ניתן ביום 4.10.2018).

²⁰ ע"א 407/89 צוק אור בע"מ נ' קאר סקוריטי בע"מ (ניתן ביום 25.10.1994).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

יחוב בחבות אישית נזיקית הוא בעל מניות השליטה בחברה. אילו היה מורם מסך ההתאגדות, הוא אשר היה נושא בעיקר הנטל כלפי הצד השלישי."

39. מעמדה המשפטי של רשימת מועמדים בבחירות המוניציפליות – סוגיית מעמדה המשפטי של רשימת מועמדים בבחירות מוניציפאליות, והאחריות האישית של חברי הרשימה ו/או מי מטעמם, והנובעת מהתחייבויותיה – הן באמצעות נציגיה או באי-כוחה, לא הוסדרה בהוראות הדין. גם הפסיקה בעניין זה מועטה יחסית, ואין בה כדי לתת מענה חד-משמעי בעניין זה.

40. ביחס לאמור לעיל, נשאל תחילה מהו המעמד המשפטי של רשימה שכזאת, והאם ובאיזו מידה המדובר באישיות משפטית נפרדת מבין כלל חבריה. בספרות האקדמית הובהר לעניין קיומה של "אישיות משפטית", כדלקמן²¹:

"לפי תורת האישיות המשפטית, כל גוף שהמשפט מכיר בו כנושא של זכויות וחובות, הרי הוא אישיות משפטית... האדם נושא עמו זכויות וחובות מטבע ברייתו. לפיכך המשפט מכיר בו כאישיות משפטית טבעית. לא כך לגבי גופים שאין להם קיום מכוח הטבע, אלא הם תוצר של המשפט, למשל המדינה, עיריה או חברה עסקית. גוף כזה, שהמשפט מכיר בו ומאפשר לו לשאת זכויות וחובות, הינו אישיות משפטית בלתי-טבעית...לאישיות משפטית כזאת קוראים תאגיד...הרשות המינהלית היא באופן מובהק תוצר של המשפט. לא היה לה קיום עד שהמשפט יצר אותה, וכאשר נוצרה, המשפט הוא שקבע את מעמדה ואת כוחה ואין לה אלא מה שהמשפט נתן לה."

41. אשר לרשימת מועמדים בבחירות מוניציפאליות, בפסק הדין שניתן על ידי בית המשפט העליון בעניין סיעת בת ים, הובהר כך²²: "סיעה הפועלת ברשות מקומית, אף היא אישיות משפטית, אין היא כשרה לכל פעולה משפטית. כשרותה מוגבלת לתחומי הפעילות שהדין המקים אותה קובע. בין סיעה לבין עמותה יכולים, כמובן, להתקיים קשרים משפטיים כמקובל בין שני גופים משפטיים."

²¹ י' זמיר הרשות המינהלית עמ' 282-283.

²² בג"צ 823/90 סיעת בת ים נ' מבקר המדינה, פ"ד מד(2) 692, עמ' 695-696.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

42. מדברים אלה עולה, כי סיעה ברשות מקומית היא 'אישיות משפטית מוגבלת'. כלומר, היא אינה כשרה לכל פעולה משפטית, וכשרותה מוגבלת לתחומי והוראות הדין שמקים אותה²³. מפסק הדין אף ניתן להסיק, כי בית המשפט העליון הכיר באישיות המשפטית של **רשימת מועמדים**, ובמקביל – הכיר בכך שה**סיעה** היא המשך טבעי של אותה אישיות משפטית, הנקראת "רשימת מועמדים"²⁴.

43. על היחס שבין "רשימה" לבין "סיעה", ראו גם בלשונו הקולעת של כב' השופט שחר, שציין את הדברים הבאים²⁵:

"יש לזכור, כי הסיעה אינה אישיות משפטית (חברה בע"מ או עמותה רשומה או שותפות רשומה, וכו'), אלא בבחינת "שם פוליטי" או שם 'מסחרי' של סיעה פוליטית, בבחירות ההן, ובתור שכזו הותרתה כחייבת בודדת – ערכה כקליפת השום, שכן אין היא כשרה לכל פעולה משפטית, והיא בעלת אישיות משפטית מוגבלת לתחומי הפעילות שהדיון המקיים אותה קובע."

44. ובהקשר לאותן 'מגבלות ההכרה באישיות המשפטית המוגבלת', נזכיר את טענת התובעים, שמציינים בסיכומיהם כי **"חוסר היכולת לפרק סיעה מותר את התובעים בפני שוקת שבורה ולא מאפשר להם לקבל את שכרם באמצעות מנגנוני הביטוח הלאומי"**²⁶.

45. אשר להגדרת המונח "סיעה", הרי שבחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965 (להלן: **"חוק הבחירות"**) אין הגדרה למונח "סיעה". בסופו של סעיף ההגדרות, סעיף 1 לחוק, נקבע כי **"לשאר המונחים תהא המשמעות שיש להם בפקודת העיריות"**.

²³ ראו גם במאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 566.

²⁴ מאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 563. לשם הנוחות, אנו נשתמש במונח "רשימה" במהלך פסק הדין.

²⁵ סעיף 58 בת"א (ת"א) 56900/99 **סיעת דורון רובין לתל אביב - יפו נ' שר הפנים – המפקח הארצי על הבחירות** (ניתן ביום 15.2.2005). דגש בציטוט – במקור.

²⁶ סעיף 89 לסיכומי התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

46. גם בפקודת הערירות אין הגדרה כללית למונח "סיעה", אולם המונח מוגדר בסעיף 125א(ד) לפקודה זו, אשר כותרתו הינה "סייג למועמדות חבר מועצה שפרש מסיעתו", ולצורכי אותו סעיף בלבד, כדלקמן: **"רשימת המועמדים שבמסגרתה נבחר חבר המועצה לתפקידו לפי חוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965..."**

47. סעיף 1 לחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), תשנ"ג-1993 (להלן: "חוק המימון") מגדיר "סיעה" כ"סיעה במועצת הרשות המקומית שבה ייערכו בחירות ואשר אושרה כסיעה כאמור בסעיף 25(א) לחוק הבחירות...". חוק הבחירות, אליו מפנה חוק המימון, קובע בסעיף 25(א) לחוק, כך:

"שמות הסיעות של המועצה היוצאת, מספר חבריה של כל סיעה ושמותיהם של באי-כוחה ושל ממלאי מקומם יירשמו, לעניין חוק זה, על ידי המועצה, לא יאוחר מהיום ה- 66 לפני יום הבחירות."

48. מכלל האמור לעיל עד כה, עולה כי סעיף 1 לחוק המימון נוקט בהגדרה מעגלית למושג "סיעה", אך מהפנייתו לחוק הבחירות ניתן ללמוד כי כוונתו הינה לגוף המיוצג במועצה של הרשות המקומית, עובר לבחירות. ראו גם במאמרו של כבירי, אשר מציין כך²⁷:

"לעומת ההסדר החקיקתי בחוק המפלגות, לא נמצא כל הסדר בחוק בנוגע לסיעה או כל הגדרה ברורה מהי 'סיעה'. על משמעות מונח זה ניתן ללמוד ממספר מקורות ומאלו עולה כי ניתן להגדיר 'סיעה' כרשימת מועמדים אשר השתתפה בבחירות ואשר זכתה במנדט אחד לפחות."

²⁷ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 557. במאמר מוסגר, יוער כי להבדיל מההגדרות המופיעות בחוקי הרשויות המקומיות, חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973, העוסק בסיעות הרצות לבחירות לכנסת, כולל הגדרת "סיעה", תוך שימוש בשלוש אפשרויות אשר המשותף להן הוא קיומה של מפלגה שהינה תאגיד החייב ברישום לפי חוק המפלגות, תשנ"ב-1992. אשר לחוק המפלגות, הרי שהוא מכיל סעיף מפורש (סעיף 13), שבו נקבע כי **"מפלגה רשומה היא תאגיד כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית"** (ראו גם דברי כב' השופטת פיינסוד בת"א (עכו) 2830/05 מילניום א.ק. קייטרינג ואירועים בע"מ נ' ג'קי סבג (ניתן ביום 19.12.2007).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

49. להלן נסקור הוראות דין נוספות, אשר רלוונטיות לרשימת מועמדים ברשות מקומית. אשר לסעיף 35(א) לחוק הבחירות, הרי שהוא קובע כי בבחירות לרשויות המקומיות, רשאית להתמודד רשימות מועמדים בלבד:

"רשימות מועמדים"

(א) רשאות להגיש רשימת מועמדים אחת בלבד כל קבוצת בוחרים המונה 200 איש או שני אחוזים ממספר הבוחרים שבמידע הפנקס ביום הקובע, כהגדרתם בסעיף 16(א), הכל לפי המספר הקטן יותר, וכן כל סיעה של הכנסת כל מפלגה וכל סיעה של המועצה היוצאת.

50. אשר לסוגיית ההתנהלות הכספית, הרי שחוק המימון קובע כי "רשימה" היא רשימת מועמדים בבחירות למועצת עירייה או למועצה מקומית, למעט למועצה אזורית, שאינה סיעה. סעיף 2 לחוק המימון קובע כי רשימה זכאית למימון הוצאות הבחירות שלה מאוצר המדינה, על פי הוראות החוק. כמו כן, לפי סעיף 11(א)(5) לחוק המימון, רשימה רשאית לפתוח ולנהל חשבון בנק. מכאן ניתן ללמוד, כי המחוקק מכיר בהוצאות הבחירות של רשימה כרשימה²⁸.

51. מעבר לכך, הוראות חוק הבחירות, ובעיקר חוק המימון, מקנות ומעניקות לרשימה ולסיעה, מחד גיסא, כשירות לבצע פעולות רבות, בהן: לבחור באי כוח ונציגים לרשימה או לסיעה; לנהל חשבונות או משק כספים עצמאי; לקבל כספים מאוצר המדינה, כמו גם מקדמות שונות וזכות להחליף את נציגיהן לפני הבחירות. מאידך גיסא, ההוראות מטילות עליהן חובות בנוגע לתקרת הוצאותיהן והכנסותיהן, ואף מטילות עליהן חובת דיווח, חובת מינוי רו"ח, וכן חובת הגשת תצהיר וכיו"ב.

52. סיכום התשתית החקיקתית שפורטה עד כה, מעלה כי לרשימה יש זכויות וכוח לביצוע פעולות משפטיות משמעותיות. בהינתן כך, הגיע כבירי למסקנה הבאה, כדלקמן²⁹:

²⁸ ע"א (ת"א) 1574/02 קרול נ' יוניאן (ניתן ביום 11.1.2007).

²⁹ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 569-570.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

"... ההכרה ברשימת מועמדים כאישיות משפטית מחויבת המציאות לאור העובדה כי החוק מקנה לרשימה זכויות וכוח לבצע פעולות משפטיות מסוימות. התעלמות מעובדה זו תביא לאיזון בחקיקה ועקיפת כוונת המחוקק. אך מעבר לכך, דומה שאין די בכך שהפרשנות הדווקנית לחוק מחייבת הכרה ברשימת המועמדים כאישיות משפטית. תכלית החוק, קרי, עידוד ההליך הדמוקרטי, מחייבת פרשנות זו וזאת לדוגמא בכדי להבטיח מנגנון פיקוח יעיל על הוצאות והכנסות המתמודדים והשוויון ביניהם."

53. כבירי אף מוסיף ומציין, כי "... ראוי להכיר בכשרות משפטית של רשימת מועמדים גם במישור הפרטי, ולו באופן מצומצם אשר ייתן מענה לביצוע פעולותיה של הרשימה לשם קידומה בתום הציבורי"³⁰. בהקשר זה, הוא אף זיהה כי "... המבנה של רשימת מועמדים מעודד אי-סולוונטיות כרונית ומתמרץ את אי-הפירעון בפועל של חבות הרשימה"³¹.

54. נפנה עתה לסקירת הפסיקה, ואף ביחס לסוגיה הנידונה בענייננו – הרמת מסך וחיוב אישי לגבי מועמדים בבחירות לרשויות מקומיות. בהלכת **מקומונים בשרון** עסקה כב' השופט אלשיך, במסגרת תיק פשיטת רגל, בשאלה כיצד יש לסווג סיעה הרצה לבחירות מוניציפליות, ושעה שהחוק הרלוונטי לסיעות כאלו – חוק הבחירות, אינו מכיל סעיף מפורש בעניין זה (כפי שכבר נסקר בהרחבה, דלעיל).

55. בהלכת **מקומונים בשרון** נקבע, כדלקמן³²:

"מעצם הגדרתה של מפלגה כתאגיד, עולה גם כי חל עליה, מניה וביה, עקרון הישות המשפטית הנפרדת. דבר זה הינו גם כורח ההגיון; מפלגות עשויות להפוך לגופים גדולים ומורכבים מאד, עליהם חלה מערכת מסובכת של דיני מימון נשוא המשפט הציבורי, אשר נועדה לפקח ולאזן את הוצאותיהן ודרך התנהלותן הכלכלית. דבר זה אינו עולה בקנה אחד עם הטלת חבות אישית במלוא חובות המפלגה על כל חבר וחבר בתוכה.

³⁰ מאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 574.

³¹ מאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 576.

³² פש"ר 1537/01 **מקומונים בשרון תעשיות בע"מ** – אלראי (ניתן ביום 22.1.2002).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

דומה, כי דין זה צריך לחול, מאותן סיבות עצמן, גם על סיעה הרצה לבחירות מוניציפליות, אשר אין הבדל עקרוני, לעניין זה, בינה לבין מפלגה. דומה, כי גם המבקשת עצמה הכירה בכך, בעקיפין, כאשר לאורך כל הדרך נהגה כלפי הסיעה כפי שנוהגים בגוף משפטי, בעל מעמד וישות עצמאיים.

56. אחר דברים אלה, פנתה כב' השופטת אלשיך לדון בשאלה הבאה: "משנתגבש חוב חלוט של הסיעה, נשוא פסק דין כספי אשר ניתן כנגד הסיעה, האם ניתן להטיל בגינו אחריות אישית על אי-מי מחבריה, כאילו היה זה, מלכתחילה, חוב אישי שלו?". ביחס לכך, היא דחתה את הבקשה לחיוב אישי, וקבעה – בהתייחס לעובדותיו הספציפיות של ההליך שלפניה – כדלקמן:

"דומה, כי נהפכו היוצרות אצל המבקשת, ונשתכח ממנה קו התיחום הברור בין הישות המשפטית (בקיומה הכירה בפה מלא בכתבי טענותיה) ... הבקשה אשר לפני לא נועדה אלא לנסות ו"לדלג" על שלב הכרחי העומד בדרכה של המבקשת, והוא לנסות ולחצות את מסך הישות המשפטית הנפרדת, מהלך שהוא הכרחי בכל נסיון להטיל על פרט המתאגד בישות משפטית אחריות לחובותיה או מקצתם. על שלב זה לא ניתן לדלג."

57. מעבר לכך, היא אף הדגישה עוד, וקבעה, כדלקמן: "הכלל הבסיסי והרחב הוא כי כאשר בישות משפטית נפרדת עסקינן, אין חבריה חבים, באופן אוטומטי, בחובותיה של הישות ביחד ולחוד. בכדי לחייבם בחובותיה, יש לבצע מהלכים מהסוג המוכר בדיני החברות כהטלת אחריות אישית או הרמת מסך ההתאגדות....".

58. מדברים אלה עולה, כי יש לראות רשימה המתמודדת בבחירות המקומיות כמפלגה וכתאגיד, גם אם לא נרשמה ככזו, ולהחיל עליה את עקרון הגבלת האחריות, במובן זה שלא ניתן יהיה לרדת לנכסי חברי הסיעה בגין חובותיה. עם זאת, הלכה זו (שהיא המצוטטת לרוב בפסיקה), אכן 'פתחה את הדלת' לבחון את סוגיית הרמת המסך, וכאשר עסקינן ברשימה לרשות מוניציפלית.

59. בהמשך לכך, קבע כב' השופט שטיין, בעת שדחה בקשה לסילוק על הסף של תביעה אישית בגין חובות של רשימה מוניציפלית, בעניין יעקובי, כי "... [ו]על אף שלרשימה כזאת מעמד משפטי מסויים, מוגבל, כמצויין בבג"צ 823/90 לעיל, הרי שניתן לעשות הרמת מסך מדומה ביחס אליה ולחייב כל אחד מחברי

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

הרשימה באחריות להתחייבויותיה. מסיבה זו אני סבור כי מתגבשת יריבות בין התובעת לבין כל אחד מחבריי הרשימה³³.

60. אשר לסוגיית "המימון הדק" – שהיא אחת העילות במסגרת בחינת הסוגיה של הרמת מסך, הבהיר כב' השופט שטיין בעניין **יעקובי** – והדברים יפים לענייננו – כדלקמן³⁴:

"המדובר במקרה שלנו ברשימת מועמדים לבחירות מוניציפאליות שיש לה כזאת, בעיות מימון אינהרנטיות, ["מימון דק"] זאת בהעדר מקורות מימון מובטחים, שהרי אם הרשימה תפסיד בבחירות כפי שארע במקרה דנן, היא לא תהא זכאית למימון עפ"י החוק.

במקרה כזה מוטלת חובה מוגברת על כל חברי הרשימה לנקוט באמצעי זהירות רבים וקפדניים, כך שהרשימה לא תיכנס ליתרות חובה או תתחייב בהתחייבויות כספיות ללא גיבוי כספי ממשי."

61. אשר לסוגיית "העדפת הנושים" – שהיא עילה נוספת במסגרת בחינת הסוגיה של הרמת מסך, ציין כב' השופט (כיום כב' הנשיא) שפירא בעניין **ליניאל**, כך³⁵:

"בית משפט דחה את טענת המערערת כי המשיבים חילקו את הכספים שהתקבלו לפי חוק מימון מפלגות לנושים וספקים אחרים, תוך העדפת נושים אסורה וקבע כי לא הוצגה תשתית ראיתית מספיקה להוכחת טענה זו. סבור אני כי בכך נקלע בית משפט קמא לכלל טעות.

...

מעדויות העדים עולה כי אכן התקבלו כספים לקופת העמותה וכי הכספים אכן חולקו לפעילים ולספקים שונים בהתאם להחלטת המשיבים 3-4. רק השיק שניתן למערערת לא נפרע. המשיבים לא סיפקו כל הסבר סביר לעובדה זו וניתן

³³ בש"א (אי) 1592/04 **יעקובי נ' א.ש.ל. שפירא בע"מ** (ניתן ביום 31.1.2005).

³⁴ עניין **יעקובי**, דלעיל.

³⁵ ע"א (חי) 1683/03 **ליניאל די.די.בי חיפה בע"מ נ' עמותת החיפאים למען אדן** (ניתן ביום 30.6.2004).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

להבין מדבריו של עמוס רון כי הסיבה היא שהסכום שבשיק היה שנוי במחלוקת.

בין אם חולל השיק מטעם זה ובין אם מטעם אחר – עולה כי המשיבים מסרו שיק למערערת שחולל ועל אף שידעו שלא יפרע הנחו אותה להפקידו שוב בחשבונה. עוד עולה כי המשיבים ביצעו בפועל העדפת נושים כאשר בחרו לשלם לפעילים ולספקים ולא שילמו ולו אגורה אחת למערערת."

62. וכן הוא קבע את הדברים הבאים, כדלקמן:

"במקרה שבפנינו סבור אני כי התקיימו התנאים המצדיקים הטלת חבות אישית על המשיבים 3-4 לתשלום החוב למערערת. כאמור לעיל עולה מעדויותיהם כי הם אלו שבחרו להעדיף נושים אחרים ולשלם להם את המגיע להם מתוך הכספים שהתקבלו בהתאם לחוק מימון המפלגות וכן מכספים שהתקבלו מתרומות. המשיבים מסרו למערערת שיק על סך 40,000 ₪ ואף הורו לה להפקידו בשנית כאשר ידעו כי השיק לא יכובד, ובמקביל המשיכו ופרעו שיקים לזכאים אחרים.

...

בנסיבות אלו ועל פי ההלכה הפסוקה כמפורט לעיל, סבור אני כי מתמלאים התנאים להטלת חבות אישית על המשיבים 3-4. המשיבים נהגו בחוסר תום לב, הפרו את התחייבותם למערערת בדרך של העדפת נושים והפרו חובה חקוקה כאשר מסרו לה שיק חסר כיסוי, בין אם היה זה מאחר וחילקו במודע את הכספים לאחרים באופן שבו לא נותרה יתרת זכות בחשבון העמותה ובין אם החליטו להורות לבנק שלא לפרוע את השיק מאחר והחליטו כי הם חולקים על הסכום המגיע למערערת."

ד. הכרעת בית הדין בתובענה

1.ד. הערות מקדמיות להכרעת בית הדין

63. נקדים אחרית לראשית, ונציין, כי לאחר שעברנו על כלל המסמכים שבתיק בית הדין, וגם על סיכומי הצדדים, ולאחר ששמענו את עדי הצדדים במהלך הדיונים הרבים שנערכו לפנינו, הגענו לכלל מסקנה כי יש לקבל את התביעה. אשר

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

לתביעה כנגד הרשימה, הרי שזו דינה להתקבל, היות שהיא חסרת כל משאבים, ולמעשה היא כלל לא התגוננה כנגד התביעה³⁶.

64. אשר לתביעה כנגד הנתבעים האישיים, הרי שגם זו דינה להתקבל, מהטעמים שיפורטו במהלך פסק הדין, בהרחבה ובפירוט. בכלל זה, מסקנתנו המשפטית והעובדתית העיקרית הינה, כי יש מקום להרים את המסך בין הרשימה, שהינה למעשה בבחינת 'כלי ריק' מבחינה כלכלית, לבין הנתבעים האישיים. עם זאת, וטרם שנפרט את ההכרעה לגופו של עניין, נציין מספר הערות מקדמיות.

65. הערה מקדמית ראשונה - אי הגשת מסמכים וראיות, ואי זימון עדים – נעיר תחילה, כי הגנתם של הנתבעים היתה דלה וחסרה. בכלל זה –

- הנתבעים הגישו כתב הגנה לקוני וקצר, באורך של שלושה עמודים בלבד, ואשר כלל הכחשות סתמיות, וכמעט ללא התייחסות לגופן של הטענות שהועלו בכתב התביעה;
- הנתבעים הגישו תצהיר גילוי מסמכים אשר עליו חתומה ציפורה בלבד;
- תצהיר גילוי המסמכים שבנדון כלל אך ורק מסמכים שניתן לכוונתם כחשבונאיים ורישומיים (טופסי חשבון בנק של הרשימה; הודעת רואה חשבון לגבי מצבה הכספי של הרשימה; דו"חות מעסיק לתשלום שכר עבודה לפעילים, וכיו"ב). מנגד, הנתבעים נמנעו מלהגיש מסמכים כלשהם, ובאשר הם, המעידים על המבנה התפעולי של הרשימה, האופן שבו נוהלה מערכת הבחירות מבחינת הנחיות לגיוס כוח-אדם, וכיו"ב;
- הנתבעים הגישו תצהירים לקוניים וקצרים במיוחד – ג'קי הגיש תצהיר ובו 10 סעיפים קצרים; ציפורה הגישה תצהיר ובו 13 סעיפים קצרים; מרסל הגישה תצהיר ובו 14 סעיפים קצרים;

³⁶ ראו סעיף 82 לסיכומי התובעים: "למעשה הנתבעת מספר 1 לא ניהלה כלל הליך משפטי להגנתה... מדוע הנתבעת מספר 1 לא הגישה כלל כתב הגנה? מדוע לא הציגה גרסה עובדתית לעובדות התובעים? מדוע לא זימנה את מנהלי המטה שלה להעיד מטעמה? מדוע לא חקרה את התובעים בדבר גרסתם העובדתית? פשוט מאוד = לנתבעים 2-4 לא אכפת, בלשון המעטה, מה יקרה עם הנתבעת מספר 1 משעה שלא קידמה את מטרותם האישיות".

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- לתצהירי הנתבעים לא צורפו מסמכים כלשהם ;
 - הנתבעים נמענו מזימונם של עדים כלשהם, מטעמם.
66. בהמשך פסק הדין נדון בהרחבה בטענותיהם של הנתבעים לגופו של עניין, ונראה מדוע אין בהן כל ממש, ומדוע הן לא הוכחו כלל ועיקר (וגם בשל אי-הגשת מסמכים וראיות, כאמור לעיל). זאת ועוד, בהמשך הדברים גם נפרט, מדוע ולמה אין אנו נותנים אמון כלשהו בעדותם של הנתבעים – שהיתה חמקמקה וחסרת מהימנות בעליל, כך לשיטתנו.
67. עם זאת, נעיר כבר עתה, כי הגנתם הדלה, החסרה והלקונית של הנתבעים, אף היא מהווה בגדר נדבך משמעותי בפסק הדין. לטעמנו, אי-הבאת ראיות ועדים על ידי הנתבעים – והבאנו עד כה דוגמאות רבות לכך במקרה שבו עסקינן (ונתייחס לכך שוב בהמשך), יש כדי לפגום במידה רבה בכלל טענותיהם של הנתבעים, שלא הוכחו כלל.
68. ביחס להתנהגות שכזאת נפסק זה מכבר, כי **"מעמידים בעל דין בחזקתו שלא ימנע מבית המשפט ראיה שהיא לטובתו ואם נמנע מהבאת ראיה רלבנטית שהיא בהישג ידו, ואין לו לכך הסבר סביר, ניתן להסיק שאילו הובאה הראיה הייתה פועלת נגדו"**³⁷.
69. עוד נזכיר את ההלכה, ולפיה אי-הבאת עד ו/או ראיה רלוונטית פועלת לחובת הצד שנמנע מהצגתם, ואשר היה לו אינטרס לעשות כן. כך הוא הנכון לגבי מקרה זה. נפנה גם לדבריו של בית המשפט העליון, כדלקמן³⁸:
- "לעיתים, הדרך שבה מנהל בעל דין את עניינו בבית המשפט הינה בעלת משמעות ראייתית, באופן דומה לראיה נסיבתית, וניתן להעניק משמעות ראייתית לאי הגשת ראיה. התנהגות כגון דא, בהעדר הסבר אמין וסביר – פועלת לחובתו של הנוקט בה, שכן היא מקימה למעשה חזקה שבעובדה, הנעוצה בהיגיון ובניסיון חיים, לפיה דין ההימנעות כדין הודאה בכך שלו**

³⁷ ע"א 9656/05 שוורץ נ' רמנוף חברה לסחר וציוד בניה בע"מ (ניתן ביום 27.7.2008).

³⁸ ע"א 548/78 אלמונית נ' פלוני, פ"ד לה (1) 736, בעמ' 760; יעקב קדמי, על הראיות, חלק שלישי, עמ' 1391, מהדורת 1999.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

הובאה אותה ראייה, היא הייתה פועלת לחובת הנמנע ותומכת בגרסת היריב. בדרך זו ניתן למעשה משקל ראייתי לראיה שלא הובאה. כאשר בפי בעל דין הסבר סביר ואמין לאי העדתו של עד מטעמו או לאי הגשת ראיה מצידו, ישמיט ההסבר את הבסיס מתחת לקיומה של החזקה שנוצרה לחובתו בשל אי הבאת הראיה."

70. הערה מקדמית שניה - מהותן ואופיין של טענות הנתבעים והימנעות מלחקור את התובעים – מעבר לדברים שנאמרו דלעיל ביחס לאופן הגנתם של הנתבעים,

ניתן לתמצת את קו הגנתם (ובעיקר לגבי מהות ואופי עבודתם של התובעים), במשפט הבא: 'לא ידענו, לא ראינו, לא שמענו'. הנתבעים אף נמנעו מלהתייחס בצורה כלשהי, כמעט לחלוטין, לראיות הרבות מאוד שהגישו התובעים, ואשר מעידות על עבודה שלהם בפועל, במהלך מסע הבחירות של הרשימה.

71. למעשה, חקירתם הנגדית של התובעים (שנעצרה לאחר חקירת 27 תובעים מתוך 70 תובעים, ולאחר הגעה להסדר דיוני, וכפי שתואר דלעיל), התמצתה, פחות או יותר, בשלוש שאלות בלבד, שהופנו בצורה זוהי לכל אחת ואחד מהתובעים – שאלה ראשונה – על ידי מי הן/ם גויסו לעבודה; שאלה שניה – האם התובעת/ת מכירה באופן אישי את ג'קי; שאלה שלישית – האם התובעת/ת מכירה באופן אישי את ציפורה (משום-מה, ומסיבה לא ברורה, התובעים לא נשאלו שאלות כלשהן ביחס למרסל).

72. דא עקא, שכפי שנראה להלן מסקירת הצהרות התובעים, אף אחת מהטענות האלה לא הופיעה במי מבין הצהרותיהם. שהרי, אף אחד מהתובעים לא טען כי הוא גויס באופן אישי על ידי ג'קי או ציפורה (אשר למרסל, תובעים לא מועטים התקבלו על ידה לעבודה, והיא גם מילאה טופס 101 ביחס אליהם – למשמעות עובדה זו נתייחס בהרחבה, בהמשך פסק הדין); אף אחד מהתובעים לא טען כי הוא מכיר באופן אישי את ג'קי או ציפורה; אף אחד מהתובעים לא טען כי היא/הוא גויס/ה באופן אישי לעבודה על ידם.³⁹

73. כלומר, במידה רבה התובעים נשאלו בגין סוגיות שכלל לא עלו בהצהרותיהם, וכחלק מניסיונם של הנתבעים להרחיק את עצמם מעבודתם של התובעים.

³⁹ אלא מלבד תצהירה של אחת מהתובעות, שירה גבריאל – ראו פירוט בהמשך הדברים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- אולם, לצד האמור לעיל, הנתבעים נמנעו, כאמור לעיל מלהתייחס בהרחבה לסוגיות רבות שעלו במהלך ההליך, כגון טענת 'העדפת הנושים' וההתנהלות הפיננסית של מטה הרשימה, ההתנהלות הארגונית של הרשימה וכיו"ב. הנתבעים אף נמנעו מלהביא ראיות ועדים ביחס לכלל האמור לעיל.
74. אשר לרשימה עצמה, הרי שהיא יוצגה על ידי אותו בא-כח של הנתבעים האישיים. אולם, למעשה הרשימה לא התגוננה כלל, בפני עצמה, וביחס למי מבין טענות התובעים. הרשימה עצמה, ובעצם היותה 'כלי ריק' (ולא רק מבחינה פיננסית), גם בכך יש כדי להמחיש מחד את 'הקליפה הריקה' שנותרה מהרשימה (לרבות ברמה הממונית), ומנגד – ניסיונם החוזר והנשנה של הנתבעים להרחיק את עצמם מכל מעורבות הקשורה להעסקתם של התובעים.
75. הערה מקדמית שלישית - חוסר שיתוף פעולה בניהול ההליך – מעבר לאי-הגשת ראיות ומסמכים מצד הנתבעים, ומעבר להימנעותם מלחקור את התובעים אודות ראיותיהם, כאמור לעיל, ראוי גם לציין את חוסר העניין הבולט של הנתבעים במעורבות בהליך, אשר באה לידי ביטוי בחוסר נוכחותם בדיונים הרבים שנערכו בהליך.
76. כך, ובעוד שבהליך זה נוהלו, כזכור, 8 דיונים – 3 דיונים מוקדמים ו-5 דיוני הוכחות, הרי שג'קי הגיע אך ורק לדיון ההוכחות שבו הוא העיד (ביום 14.3.2021); ציפורה הגיעה לדיון מוקדם אחד ולדיון ההוכחות שבו היא העידה (ביום 14.2.2021); מרסל הגיעה אך ורק לדיון ההוכחות שבו היא העידה (ביום 22.3.2021).
77. ודוק – אכן, הנתבעים לא הגיעו לחלק מהדיונים לאחר שהגישו בקשה לפטור אותם מנוכחות בדיון, ובית הדין התיר להם להיעדר מהם. זאת ועוד, לגבי חלק אחר (אך לא כולם) מהדיונים, הוצגו על ידם אישורי מחלה (שחלקם אינם פוטרים מנוכחות בדיונים משפטיים).
78. עם זאת, התנהלות הנתבעים בכללותה וביחס לסוגיה הספציפית של ההגעה לדיונים, המחישה חוסר עניין מופגן ובולט בתוצאות ההליך, משל היה ההליך 'אינו שייך להם' (לנתבעים האישיים) ואינו נוגע להם. כפי שנראה בהמשך הדברים, המדובר בהמשכו של היחס שלהם כלפי התובעים, בעת עבודתם עבור הרשימה.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

2.4. פירוט עדויות וראיות הצדדים

79. נעבור עתה לסקירת טענות הצדדים בהצהרותיהם, כמו גם לעדויות השונות שנשמעו בפנינו. הסקירה שלהלן תפרט, לפי הסדר הבא, את: הצהרות ועדויות התובעים; עדויות העדים מטעם התובעים (שהעידו ללא מתן הצהרות/תצהיר עדות ראשית, וכאשר המדובר בגורמים במטה הרשימה); תצהירי ועדויות הנתבעים.

80. **אשר להצהרות התובעים** – להלן נפרט את הטענות העיקריות העולות מהצהרות התובעים. למען הסר ספק, נבהיר כי אנו מתייחסים להלן במידה (מסוימת, אך מועטה) גם לטענות שהועלו בהצהרות תובעים שנמחקו מההליך. כל זאת, משעה שהמדובר בטענות דומות במידה רבה לאלו שהועלו גם בהצהרות של תובעים אחרים. ומה גם, שהנתבעים לא כפרו בטענות אלה, כשלעצמן.

81. מכל מקום, מהצהרות התובעים עלו הטענות הבאות (וכבר עתה נחזור ונציין, את מה ששוב יודגש בהמשך הדברים – אף אחד מהתובעים לא נחקר בגין אותן הטענות, ואף אחת מהטענות שיפורטו להלן למעשה לא נסתרה על ידי הנתבעים):

- **גיל התובעים** – רוב התובעים הינם ילידי 2000-2002, ובעת הבחירות נשוא הליך זה (שהיו ביום 30.10.2018, כזכור), הם היו בני 16-18. חלק מועט מהתובעים היו סטודנטים, כמו **חן בן לולו**, שהיתה בת 23 בעת הבחירות, או **טל כצנלסון**, שהיה בן 21 באותה העת, או **עמית מלכה** – שהיה בן 27. מנגד, היו תובעים צעירים בהרבה, כמו **ליבי אורן**, שהיתה בת 14 בעת הבחירות (ילידת שנת 2004);

- **המשימות שביצעו התובעים** – המשימות שבוצעו על ידי התובעים בעבודתם עבור הרשימה היו כדלקמן: חלוקת עלוני פרסומת (פליירים) ותליית שלטים של הרשימה; עמידה בצמתים והפגנת נוכחות (משימה שכונתה על ידי חלק מהתובעים כ"**לעשות צבע**"); עזרה בסידור, ארגון והכנה של חוגי בית; עריכת שיחות טלפון למצביעים פוטנציאליים; בניית דוכן בקלפי; הבאת אוכל לנציגי הרשימה שבקלפי; משקיפים בקלפי; חברי ועדת הקלפי; עבודות מחשוב שונות. ניתן אף לחלק את

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

העבודות לשתי קבוצות – כאלה שבוצעו מחוץ לחצרי מטה הרשימה וכאלה שבוצעו בתוך חצרי מטה הרשימה;

- **העבודה המשותפת של התובעים** – במקרים רבים התובעים עבדו עם תובעים אחרים בהליך, והיתה היכרות אישית ביניהם. בכלל זה, חלק מהתובעים הפנה בהצהרה שלה/שלו לשמות ספציפיים של תובעים אחרים שעזרו/עזרה/עזרו להם/הם; עבדו;

- **משך העבודה של התובעים** – חלק מהתובעים עבדו גם ביום הבחירות וגם לפני הבחירות (כך למשל, **אביאל דקל**, שעבד 16 ימים). חלק אחר עבד אך ורק ביום הבחירות עצמו. אשר ליום הבחירות עצמו, הרי שהיו מקרים שבהם משך העבודה היה ממושך ביותר, ועד 18 שעות רצופות(!), כמו במקרה של **מעין סלומון**, שהועסק ביום הבחירות בין השעה 06.00 בבוקר לשעה 22.00 בלילה;

- **הגורם שגייס את התובעים לעבודה** – התובעים גויסו ו/או אושרו לעבודה על ידי גורמים שונים, שחלקם חברים ברשימה, וחלקם עובדי עיריית נהריה, ובין היתר – על ידי הנתבעת **מרסל בעצמה**. כמו כן, היו גורמים נוספים במטה הרשימה שגייסו חלק מהתובעים לעבודה, וכמפורט להלן – **סבין דיאב, סמדר בר, אופיר שרון, אופיר בר, סופי רותם, דקלה אלימלך, תמי רבן, מוטי טובול, אלירן זלמנוביץ, שוש רביבו, שוש לוי, אילן הרוש, מירי אלפסי**. יצוין, כי מתוך כלל הגורמים האלה, וכפי שיפורט בהמשך, העידו לפנינו **תמי רבן ואילן הרוש**;

- **היכרות התובעים עם ג'קי** – התובעים לא ציינו שהם פגשו טרם תחילת העבודה, ו/או גויסו, על ידי ג'קי. עם זאת, ראוי לציין כי **שירה גבריאל**, טענה באופן ספציפי, כך:

"באחד מהימים בתקופה שלפני הבחירות המקומיות פגשתי ברחוב את ראש העיר מר ג'קי סבג. מר סבג ניסה לשכנע מצביעים פוטנציאליים להצביע עבורו. בגלל שלפני הבחירות (מ)גייסים בני נוער לעשות "צבע"

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

– תליית שלטים, עמידה בצמתים, חלוקת פליירים וכו' – הוא ביקש ממני לגשת למטה שלו, להירשם, ולהתחיל לעבוד. וכך עשיתי⁴⁰.

אשר למיכל איילון, היא טענה כדלקמן:

"במהלך העבודה התחושה שקיבלנו היתה שהעבודה שלנו, הנוער, היתה מאוד מוערכת, ואפילו סידרו לנו פגישה עם ראש העיר (מפנה לעמוד 180 לגילוי הנספחים), אבל אחרי הבחירות לא טרחו לשלם"⁴¹, וכן "באחד מימי עבודתי הגיע ג'קי סבג לביקור ואף הצטלם איתי ועם העובדים הנוספים"⁴²;

- **חתימה על חוזה עבודה** – אף אחד מהתובעים לא הוחתם על חוזה עבודה, וזאת מלבד **אביאל דקל** שכן הוחתם על חוזה עבודה, אולם לא ניתן לו עותק ממנו;

- **חתימה על טופס 101** – חלק ניכר מהתובעים הוחתם על טופס 101, וחלק אחר – לא הוחתם עליו. עם זאת, לא נשאר בידי מי מבין התובעים עותק מטופס זה. מספר תובעים אף טענו כי הם הוחתמו על טופס 101 על ידי הנתבעת מרסל, ולמשל – **בר אלמליח ויקיר אורן**;

- **הסיכום בדבר שכר העבודה** – חלק מהתובעים פירט כי לא סוכם עימם דבר ביחס לשכר, טרם תחילת העבודה. ואילו חלק אחר מהתובעים פירט, כי סוכם עימם מבעוד מועד על תשלום בגובה שכר מינימום. חלק נוסף ואחר, ציין כי הובטח להם שהשכר השעתי יעמוד על 50 ₪, במקרים מסוימים, ובמקרים אחרים – תשלום של 200% לשכר המינימום השעתי ביחס לגיל הרלוונטי.

⁴⁰ סעיף 5 להצהרת שירה גבריאלי.

⁴¹ סעיף 12 להצהרת מיכל איילון.

⁴² סעיף 14 להצהרת מיכל איילון.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

באופן ספציפי, בהצהרתו של גל אוחיון אף צוין, כי בפגישה שנערכה במלון קרלטון עם בני נוער שהיו מועמדים לעבודה ברשימה, נאמר שעובדי הרשימה יקבלו את שכרם גם אם ג'קי יפסיד בבחירות;

- **רישום שעות העבודה** – התובעים פירטו בהצהרותיהם את שעות העבודה הנטענות על ידם. אשר לרישום עצמו – בחלק מהמקרים הוא נעשה במטה הרשימה, באמצעות שעון נוכחות; לעתים, חלק מהרישום נעשה ידנית על ידי גורמי המטה (צילומים של דו"חות נוכחות לגבי חלק מהתובעים צורפו לתצהיר גילוי המסמכים שלהם); כמו כן, חלק מהתובעים רשם עצמאית את שעות העבודה (גם כאן, צילומים של רישומים צורפו לתצהיר גילוי המסמכים של התובעים);

- **הגעה אל מקום העבודה וממנו** – כזכור, אחת מעילות התביעה הינה תשלום דמי נסיעות. ביחס לכך, חלק מהתובעים הגיע עצמאית לעבודה, כשצוין על ידם שלא היו הסעות למקום העבודה ו/או בחזרה. במקרים מועטים ביותר היתה הסעה חד-פעמית, וראו למשל בהצהרתה של אקואלינה נהרה, או הצהרתו של מטר איילון;

- **אשר לטענת הרשימה בדבר תשלום שכר, כשבפועל הוא לא שולם** – תובעים רבים התייחסו לתצהיר גילוי המסמכים של התובעים, שאליו צורפו מסמכים לגבי ההתנהלות הפיננסית של הרשימה, ובין היתר – דיווח בגין תשלום שכר לתובעים. בהקשר זה, התובעים הכחישו מכל וכל את קבלת השכר, וציינו כי לא שולם להם דבר. להלן פירוט התובעים שנטען ששולם להם שכר, והוכחש על ידם –

יעל עברי (500 ₪), אביאל דקל (1,401 ₪), אביבית יפרח (250 ₪), אוהד בוטנרו (500 ₪), אוהד בן הרוש (250 ₪), אופק עטיה (1,469 ₪), אוראל עברי (2,332 ₪), אושר דהאן (1,372 ₪), אילה סקורי (1,275 ₪), איתי ביידרמן (500 ₪), אלמוג שושן (1,071 ₪), בן אלקיים (1,824 ₪), בר מלכה (1,717 ₪), ג'ויס נהרה (2,064 ₪), גל אוחיון (250 ₪), דורון פרטוק (1,413 ₪), הדר בן חמו (3,034 ₪), זוהר תורג'מן (1,585 ₪), חן בן לולו (3,886 ₪), טל איילון (1,999 ₪), טל כצנלסון (375 ₪), יאיר אוחנה (662 ₪), יהב אטיאס (500 ₪), יהב קמחי (1,687 ₪),

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

יובל בן עזריה (2,082 ₪), יעל שאשושילי (3,832 ₪), יקיר אורן (305 ₪),
ירין בן לולו (237 ₪), לוטם מייט (3,754 ₪), ליאור גרימברג (500 ₪),
ליבי אורן (594 ₪), לינה ברסטצקי (1,912 ₪), מטר איילון (2,012 ₪),
מיכל ליפובצקי (250 ₪), מעין מיארה (927 ₪), מעין סלומון (500 ₪),
מרים מרי נגולה (3,888 ₪), נועה שלמה (4,689 ₪), עדן גרנות (1,570 ₪),
עדן רחל שושן (500 ₪), עידו חמו (250 ₪), עילאי שילר (500 ₪), רועי
טרבלסי (457 ₪), רפאל אסרף (1,291 ₪), שובל ממו (1,291 ₪), שחר
בהיר (3,252 ₪), שירה גבריאל (1,010 ₪), תומר וינשטיין (500 ₪).

למען הסר ספק, נשוב ונדגיש, כי אנו מתייחסים גם להצהרות של תובעים
שנחקרו, והיות שהמדובר בטענות שהועלו כתוצאה ממסמכי הנתבעים
עצמם, והיות שהנתבעים מעולם לא כפרו בטענות אלה, כשלעצמן.

נדגיש, כי יש באמור לעיל כדי להמחיש, כבר עתה, על ההיקף הנרחב
והמקיף של הרישומים המוטעים שהעבירו הרשימה וגורמיה לרשויות
הממלכתיות. וביחס לכך, טענו התובעים בהצהרותיהם, כך: "... אני
רואה בדיווח שמי לרשויות המדינה ולמשרד הפנים המשך התנהלות
חסרת תום לב של "רשימת נהריה אחת בראשות ג'קי סבג" ושל
העומדים בראשה".

82. **סיכום-ביניים לגבי הצהרות התובעים** – סיכום הדברים עד כה וביחס
להצהרות התובעים, מעלה כי הם פירטו בהרחבה את היקף ומהות עבודתם,
הגורמים שקיבלו אותם לעבודה עבור הרשימה, וכיו"ב פרטים לצורך ביסוס
התביעה, ולכל הפחות – ביחס לרשימה עצמה.

83. לצד זאת, נשוב ונדגיש כבר עתה וביחס לחקירות הנגדיות של התובעים, כי הם
למעשה לא נחקרו, ולו במעט, לגבי מי מבין טענותיהם שבהצהרותיהם – לא
ביחס לשאלה כמה שעות עבדו, לא ביחס לשאלה היכן הם עבדו, לא ביחס
לשאלה איזה משימות הם עשו, וכיו"ב⁴³. לטעמנו, יש בכך כדי ליתן משנה תוקף
לטענותיהם, ככאלה שלא נסתרו כלל על ידי הנתבעים.

⁴³ ראו גם בסיכומי התובעים: "עדותם של התובעים בעניין עבודתם לא נסתרה, לא נסדקה ולפרקים
נראה שב"כ הנתבעים לא מנסה אפילו להתמודד עם עדותם הישירה בנוגע לכמות שעות העבודה"

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

84. בהקשר שבנדון, נפנה לדברים הבאים, וביחס להימנעות בעל-דין מלחקור עד בדבר גרסתו⁴⁴:

"... ככלל, הימנעותו של בעל דין מלעשות שימוש בכלי חשוב זה של חקירה נגדית מותירה את גרסת העד שלא נחקר כגרסת אמת שלא הופרכה, ומתפרשת כהסכמתו של הנמנע מלחקור, למצב הדברים כפי שהוצג בגרסה זו. כלל זה מתיישב עם השכל הישר ועם נסיון החיים. השופט קדמי, בספרו "על הראיות", כותב בהקשר זה: "יש והדרך שבה מנהל בעל דין את עניינו בבית המשפט הינה בעלת משמעות ראייתית, כאילו היתה זו ראייה נסיבתית. כך ניתן להעניק משמעות ראייתית: לאי הבאת ראיה, לאי השמעת עד, לאי הצגת שאלות לעד, או להימנעות מחקירה נגדית של מי שעדותו הוגשה בתעודה בכתב שנחתמה על ידו. התנהגות כזו, בהעדר הסבר אמין וסביר, פועלת לחובתו של הנוקט בה, באשר על פניה, מתחייבת ממנה המסקנה, שאילו הובאה הראיה, או הושמע העד, או הוצגו השאלות או קוימה החקירה הנגדית – היה בכך כדי לתמוך בגרסת היריב." "

85. ולמען הסר ספק, נציין כי הנתבעים לא סיפקו כל "הסבר אמין וסביר" ביחס לאותה הימנעות. כדרכם וכחלק מההתנהלות הדיונית מצידם במהלך כל ההליך, הם נמנעו מלהסביר ולפרט את דרך התנהלותם.

86. אשר לעדויות התובעים – נעבור עתה לסקירת העדויות של התובעים. כזכור, לפנינו העידו רק 27 תובעים מתוך 70 תובעים, היות שבתום דיון ההוכחות השני הגיעו הצדדים להסדר דיוני, ולפיו התובעים לא גויסו לעבודה על ידי ג'קי או ציפורה, וגם לא הוחתם על ידם על מסמך כלשהו. אולם, כבר ציינו כי התובעים ממילא לא העלו טענות שכאלה, וסקירת הצהרות התובעים וכפי שזו נעשתה על ידינו דלעיל, ממחישה זאת היטב.

(סעיף 10), וכן כי הנתבעים ".... זנחו כליל את טענותיהם מהדיונים המקדימים לפיהן התובעים לא עבדו את כמות הימים והשעות או אם בכלל" (סעיף 12).

⁴⁴ סעיף 41 לע"ע (ארצי) 36316-06-12 עיריית רמת השרון – ג'ינו (ניתן ביום 24.2.2015).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

87. מכל מקום, יש לציין כך – הגם שהמדובר שעדויות התובעים היו קצרות, והגם שהם נשאלו שוב ושוב את אותן השאלות, כאמור לעיל – הרי שהתרשמנו כי עסקינן בעדויות מהימנות, אמינות ורציפות.

88. נפנה עתה לתיאור קצר של חלק מהעדויות, ובכל הקשור לנושאים הרלבנטיים לענייננו :

- **חן בן לולו העידה ש"..." והתגייסתי עצמאית לרשימה של נהריה בראשות ג'קי סבג. הייתי סטודנטית והייתי זקוקה לכסף. פשוט קשה לי, כי יש לי קשב וריכוז".**

אשר לנסיבות גיוסה לעבודה, היא אמרה ש"הייתי סטודנטית והייתי זקוקה לכסף, ראיתי שלט של מטה ג'קי סבג שהוא המטה המרכזי, ונמצא ברח' הרצל בנהריה. פשוט חייגתי למספר ומי שענתה לי היתה גב' מרסל תורג'מן וביקשתי עבודה והיא אמרה לי להגיע למטה. כשהגעתי, היא קלטה אותי וביקשה תעודת זהות וקלטה אותי לעבודה כטלפנית ולמחרת כבר התחלתי לעבוד";

- **אוהד בוטנרו העיד כי הוא גויס על ידי גורם ברשימה בשם תמי רבן (כזכור, היא העידה לפנינו, ולעדויות נתייחס בהמשך הדברים). עוד הוא העיד, כי הוא לא הופנה לחתימה הסכם עבודה, וכי טופס 101 הוא כן מילא, אבל הוא נמצא אצל גורמי הרשימה, היות ש"יש לי, אבל זה אצלם ונעלם. גם הם לא נתנו לי עותק".**

אשר להיכרות עם הנתבעים האישיים, הוא ציין ש"ג'קי סבג לא נותן את ההוראות, אלא העובדים שלו, האחראים – אופיר בר ואופיר שרון, הם אלה שנותנים את ההוראות בשמו". הוא גם אמר שהוא לא מכיר באופן אישי את ציפורה, אך הוא יודע כי היא אחראית על תחום הכספים במטה הרשימה.

כאשר הוא נשאל מדוע ולמה הוא תבע את הנתבעים האישיים, הוא ציין כך: **"הסיבה, בגלל שג'קי סבג וכל הבכירים בעצם עובדים בשבילם ואופיר בר ואופיר שרון הם מדברים בשמם. כל פעם שהם שולחים**

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מישהו לפעולה בשטח, זה בשם כל ארבעת הנתבעים. ג'קי סבג, ציפי מורבאי, גב' תורג'מן";

- **אביאל דקל** העיד כי הוא גויס לעבודה על ידי אימא שלו (שהינה עובדת עיריית נהריה) וגם על ידי **סמדר בר** – שהיתה גורם במטה הרשימה. כאשר הוא נשאל האם ג'קי אי פעם גייס אותו, הוא ציין ש"העובדים שלו גייסו אותי".

כמו כן, כאשר נשאל מדוע הוא תבע את הנתבעים האישיים, ולא את **סמדר בר**, הוא אמר כך: "... אני לא חושב ש**סמדר בר** היא שהיתה אמורה לשלם לי, כי היא גם מקבלת כסף ממני שמעליה", וגם ש"ראש המטה מקבל הוראות ממני שמעליו, מג'קי סבג. המטה הוא כמו סניף של חנות גדולה, אם יש בעיה למשל עם סניף בנהריה, אז אתה עדיין תתבע את הסניף הראשי".

אשר להיכרות עם הנתבעים האישיים, וכאשר נשאל "הוא דיבר איתך פעם, נתן לך איזו משימה?", הוא השיב בבירור, ש"כן, היה יום אחד שהוא הגיע למטה והלכנו איתו ברחבי העיר והוא נתן לי פליירים לחלק ולהחזיק שלטים, הוא דיבר איתנו. הוא אמר לנו תודה באופן אישי";

- **מורן דקל חכים** העידה ש"הגעתי למטה ומרסל סצ'יצי'נה (הכוונה למרסל תורג'מן, הנתבעת 3 בהליך – בית הדין) שלחה אותי לדניאל דהן שעבדה שם לחתום על טופס 101".

עוד היא העידה, וביחס לפעילותה במטה, כי "... ועבדתי יומיים, כל יום 5 שעות גם כטלפנית. התקשרתי לכל תושב על מנת לשאול אם הוא מצביע לג'קי סבג ואם הוא תומך בו". אשר להיקף פעילותה, היא ציינה ש"ש" (ש)כשעבדתי הייתי בחודש מתקדם להריון, בחודש שישי, וגם הועסקתי 14 שעות ביום של הבחירות.... לא, עבדתי 14 שעות ועוד יומיים, 5 ו-5";

- **סוניה ג'ובראן** העידה שהיא הוחתמה על טופס 101, אך לא על חוזה עבודה, וכי "באותו זמן הייתי צעירה בת 16 ולא ידעתי את זכויותיי, איזה טפסים אני צריכה לחתום עליהם, ידעתי שטופס 101 זה היחידי

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שעלי לחתום עליו ומעולם גם לא ידעתי שיש חוזה עבודה. אם הייתי יודעת, הייתי מבקשת והייתי שואלת".

אשר לנסיבות גיוסה למטה הרשימה, היא אמרה כך: "דרך חברים, אמרו לי ליצור קשר עם מישהי בשם סבין, שהיא בעצם המזכירה של ג'ורג' ריזק, שהוא אחראי על צד"ל בנהריה. היא בעצם יצרה איתי קשר יום לפני הבחירות ומילאה בשמי טופס 101 ולקחה את כל הפרטים שלי. היא אמרה שיצרו איתי קשר".

היא אף הוסיפה לגבי השיחה עם סבין, ש"לא עבדתי עם ג'ורג' אלא עבדתי אצל נהריה 1 של ג'קי סבג, היא ממש ציינה לי את זה, כשהיא התקשרה אלי ומילאה בשמי את הפרטים שלי בטופס 101". עוד היא הוסיפה ואמרה, ש"אני הגעתי לשם מחברים, דרך החברים, שגם הם הועבדו בנהריה 1 של ג'קי סבג ביום הבחירות. סבין יצרה איתי קשר כדי להעביר אותי גם ביום בחירות, היא גם מילאה בשמי טופס 101 ולקחה ממני את כל הפרטים, והיא אמרה לי שיצרו איתי קשר ואכן יצרו איתי קשר", וגם ש"... הן מנהלות העבודה שלי. הן אמרו לי שזה מטעם ג'קי סבג".

לגבי הקשר שלה לג'קי, ראו בדיאלוג הבא: "ש. מי אמר לך שמה שאמרו לך זה מטעם ג'קי סבג? ת. אמרו לי, סבין אמרה לי, המזכירה של ג'ורג' ריזק, שמה שאני הולכת לעשות זה מטעם ג'קי סבג. ש. יכול להיות שסבין אמרה לך דברים לא נכונים? ת. זה לא יכול להיות, בגלל שבעצם ג'ורג' ריזק היה מטעם ג'קי סבג. ש. מי אמר לך את זה? ת. לאורך כל השנים שג'קי סבג היה ראש עיר, הוא היה מטעמו אחראי על צד"ל בנהריה".

ולמותר לציין, כי כחלק ממנהגם לאורך כל ההליך, נמנעו הנתבעים מלהפריך גרסה זו, ובכלל זה – ג'קי נמנע לחלוטין להתייחס לכך במסגרת עדותו. ג'קי גם לא טרח להזמין את ג'ורג' ריזק לעדות כדי להוכיח אחרת מכפי הנטען על ידי סוניה;

אקואלינה נהרה העידה לגבי נסיבות גיוסה, כי "כשהגעתי לקרלטון (הכוונה למלון קרלטון, שנמצא בנהריה – בית הדין) נכנסתי לחדר

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שמרסל ישבה בו ואז קיבלנו את האישור של מרסל, שאני יכולה לעבוד.... לא, היא לא גייסה אותי, אבל נתנה לי אישור שאני יכולה לעבוד. קיבלנו אישור כי הייתי אז בת 15 והם לא קיבלו מתחת לגיל 16, וקיבלנו אישור שאני יכולה לעבוד למרות הגיל";

- אדם ברש העיד לגבי נסיבות גיוס לעבודה, כך: "... מה שקרה, זה שנכנסתי למטה של נהריה 1 של ג'קי סבג אחרי שבעצם, מה שקרה שאמי עובדת עירייה עד היום והמנהלת שלה, שוש, גייסה עובדים ואמי הזמינה אותי בעצם לעבוד, אז דיברתי עם שוש בווטסאפ והיא אמרה לי פשוט ללכת למטה ובעצם לרשום את עצמי, למלא טופס 101. נכנסתי למטה, לקחתי את הטופס ממי שהזדהתה כבת דודה של שוש, ואמרתי ששוש הזמינה אותי למלא את הטופס, אחר כך מה שקרה, שהגיע מישוהו ולדעתי הוא היה ראש המטה ואני לא יודע מי זה. הוא היה מלווה בשני צעירים ובעצם הם כולם דחקו בי לקרוא לחברים ולומר להם להגיד להם, שמה שמבטיחים לנו זה 200% שכר".

עוד הוא העיד וביחס לג'קי, ש"... הגעתי בעצם כדי לעבוד בשבילו בעירייה... החתימו אותי בשמו". כאשר הוא נשאל "אני שואל האם אישית נפגשת איתו פעם?", הוא השיב כי "הוא הגיע ללחוץ לנו את היד כשהיינו עם חולצות שלו בקלפי". אדם אף הדגיש, כי "מי שהזדהתה כראש המטה שלו, אמר שזה מה שאנחנו צריכים לעשות ואני גם גייסתי חברים", וכי ראש המטה "... הוא גם אמר לנו את מי אנחנו מקדמים, את ג'קי סבג", וכי הפעילות היתה "בשמו של ג'קי סבג".

עוד הוא הוסיף וציין, ש"... אני שלבשתי את החולצות שלו, קידמתי אותו ואפילו כתבתי תוכנה מהירה כדי לבוא ושנוכל להתקשר ליותר קולות שיוכלו להתקשר אליהם. לא בהתנדבות, אלא כדי לקדם את המועמד.... עבדתי עבור ג'קי סבג כדי לקדם אותו ואת רשימתו. עבדתי כדי לקדם אותו". כאשר הוא נשאל מדוע הוא תבע את ג'קי, הוא אמר ש"ג'קי סבג עומד בראש הרשימה ומקדם את האינטרסים האישיים והפוליטיים שלו, אז האחריות עליו ועל כל הבעלים האחרים".

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

ביחס לציפורה, הוא הדגיש כך: "אם היא מורשית חתימה, והיא רשאית להוציא את הכסף מהחשבון, וגם לקבל את הכסף מהתורמים של נהריה 1, ונהריה 1 היתה בניצחון ושליטה על העיר במשך כל השנים עד היום, והרוויחה מזה במשך כל השנים ובחירה שלא לבוא ולשלם לי ולכל חבריי שחלקם עבדו פי 5 ו-6 יותר ממני, ואני אפילו לא נכנס לעבודה שגם אני לא קיבלה שכר, אז הגיוני שאני אתבע אותה יחד עם כל חבריי פה";

- הדר בן חמו העידה לגבי נסיבות גיוסה לעבודה, כי "הגעתי למטה, שם פגשתי את דיקלה שהחתימה אותי על טופס 101, באותו יום גם פגשתי את מרסל, שהיתה מנהלת המטה". אשר לג'קי, היא העידה ש"הוא הגיע כמה פעמים למטה". כמו כן, היא העידה שהיא אינה מכירה את ציפורה, אולם אמרה ש"אני יודעת שהיא אחראית על הכספים";

- אלמוג שושן העיד לגבי ג'קי, ש"הוא עמד בראשות הרשימה, אבל בסופו של דבר הרשימה היתה תחתיו, ואני עבדתי בשבילו.... נכון, עבדתי עבור נהריה 1, עבדתי תחת רשימת נהריה 1, אבל גם עבדתי עבור ג'קי סבג".

לגבי נסיבות היכרותו האישית עם ג'קי, הוא ציין ש"הוא לא החתים אותי על מסמך, אבל כן פגשתי אותו והייתי איתו בכמה וכמה חוגי בית שהוא הפעיל.... לא, רק בחוגי בית, אמר לי מדי פעם כל הכבוד על העבודה שאני עושה". בחקירתו החוזרת הוא הדגיש כי הוא לא הגיע לחוגי הבית הנ"ל כאורח, אלא "הגעתי אליהם בשביל לעזור שם מבחינת רשימות, מבחינת לדאוג שם לתמיכה בראש העיר בג'קי סבג, וחלוקת פליירים";

- אוהד בן הרוש העיד לגבי נסיבות גיוסו לעבודה, ש"הלכתי למטה של ג'קי סבג וידעתי שאני הולך לעבוד בשבילו, כי אמרתי לאנשים בכניסה שם, זו היתה עבודת שטח, והלכתי ודיברתי כדי לשכנע אנשים בכניסה";

- שחר בהיר העיד לגבי אופן עבודתו, כי "התקשרתי לאנשים מ-10:00 עד 19:00 מידי יום. ביומיים האחרונים שלקראת הבחירות, שבהם עבדתי מ-07:00 עד 21:00 ביום שלפני הבחירות ב-29 לחודש אולי

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

עבדתי קצת פחות, אבל באזור ה-10 שעות עבודה", וגם ש"אני יודע שבשביל העבודה שלי במשך 105 שעות שם, אני התקשרתי טלפונית להמון אנשים ופשוט שאלתי אותם במשך 105 השעות הללו אם הם מצביעים לג'קי סבג או לא, ולפיכך אני חושב שעבדתי בשביל ג'קי סבג";

- עמית מלכה העיד כי הוא גויס לעבודה על ידי "... הבת של מרסל, אני חתמתי שם על החוזה", וגם פירט לגבי מהות עבודתו, ש"אני כן ניגשתי לשם למטה של ג'קי סבג, חתמתי שם על המסמכים, עבדתי בתור שומר ברחוב המייסדים מהשעה 6 בערב עד 7 בבוקר, לאחר מכן הגעתי שוב פעם לקלפי בשעה 3 כדי לעזור עם החילוק של הפליירים ועד הסגירה ב-12 בלילה";

- יקיר אורן העיד לגבי מהות עבודתו, ש"אני עבדתי חודש ספטמבר וחודש אוקטובר וביום הבחירות עצמם, בסך הכול עבדתי 96 שעות ולא קיבלתי כסף בסופו של דבר", וגם ש"אני חתמתי על הטפסים במטה הראשי, לאחר מכן ישר התחלתי לעבוד, ישר לקחתי, הייתי בתפקיד של מחלק פליירים, ישר לקחתי פליירים והתחלתי לעבוד, לחלק בכל העיר". עוד הוא הוסיף ואמר, ש"איך הגעתי. כל החברים בתקופה של הבחירות כולם עובדים, זה דבר שכל בני הנוער עובדים, אני הגעתי למטה, מרסל החתים אותי על טפסים וישר התחלתי לעבוד";

- יעל שאוששוילי העידה לגבי נסיבות גיוסה לעבודה, כי "ביקשתי מאבא שלי שיבדוק לי אם יש אופציה לעבוד מתוך היכרות שאבא שלי מכיר חברים, הוא דיבר עם אהרון ויצמן שהוא חבר טוב של ג'קי, חבר טוב של אבא שלי, והוא הביא אותי לעבודה";

- מטר איילון העיד שהוא גויס לעבודה על ידי "אור סבג, הנכד של ג'קי סבג", וכי על טופס 101 "המזכירה שלו החתימה אותי, מרסל";

- נועה שלמה ומרי נגולה העידו שמרסל גייסה אותן לעבודה והחתימה אותן על טופס 101. בדומה, גם יהב קמחי, לינה ברסטצקי וליבי אורן העידו שמרסל החתימה אותם על טפסי 101;

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- **איילה סקורי** העידה כי היא ראתה את ג'קי במטה הרשימה.
89. **סיכום- ביניים לגבי עדויות התובעים** – עדויות התובעים, שהיו אמינות, רציפות וקוהרנטיות, חיזקו את הרושם העולה מהצהרותיהם, כי המדובר בבנות ובבני נוער, בגילאי גיל ההתבגרות, או כאלה הנמצאים במועד קרוב לשירות הצבאי – לפניו, במהלכו או לאחריו.
90. התובעים הגיעו לעבוד בעבודה קצרת-מועד עבור ג'קי והרשימה, תוך שהם מזהים בצורה ברורה, כי ג'קי הוא העומד בראש הרשימה, וכי במידה רבה מאוד – הם עובדים עבור הצלחתו, ועבור בחירתו לראשות העירייה. הם אף ביצעו משימות שהיו קשורות להצלחתו של ג'קי עצמו.
91. ביחס לכך, נפנה גם לראיות שהונחו לפנינו על ידי התובעים. כך למשל, הוצגה תמונה שבה נראים פעילים של הרשימה שמניפים שלט, ובו כתוב **"ממשיכים בעשייה. ממשיכים בהצלחה! ז'קי סבג ראש העיר שלנו"**⁴⁵. זאת ועוד, בקבוצת ווטסאפ אחרת, מספר ימים לפני הבחירות, נכתב על ידי בני הנוער **"אנחנו עובדים בעד ז'קי!"**⁴⁶.
92. נוסף לכך, בהתכתבות ווטסאפ אחרת, כתב פעיל הרשימה **אילן הרוש** (שהעיד לפנינו כעד מטעם התובעים), כי הוא מוכן לגייס לעבודה **"אבל רק מי שבאמת תומך גקי"**⁴⁷. אילן גם הוסיף וכתב בהתכתבות אחרת, שהינה מיום 13.12.2018, כך: **"בוקר טוב פגשתי את גקי הוא מתכוון לשלם לילדים"**⁴⁸.
93. יש להדגיש, כי אותו רושם חוזר ונשנה של התובעים, ולפיו הם גויסו לעבוד עבור ג'קי עצמו לא נוצר אצלם באופן שתלוש מהמציאות ובחלל ריק, אלא הוא נובע מהאופן הכושל והבעייתי מאוד של גיוס וניהול כוח-האדם על ידי הרשימה (נושא שעליו נעמוד בהרחבה במהלך פסק הדין).

⁴⁵ עמ' 5 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁴⁶ עמ' 41 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁴⁷ עמ' 247 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁴⁸ עמ' 251 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

94. בכלל זה, התובעים לא הוכתמו על חוזה עבודה ואף לא קיבלו טופס הודעה לעובד, כמתחייב מהוראות הדין. זאת ועוד, מי מבין התובעים שהוחתם על טופס 101, לא קיבל עותק ממנו. נוסף לכך, לא היה גורם כלשהו ברשימה ו/או מי מטעמה, שאי-פעם טרח להסביר לתובעים (וכאשר המדובר בבני נוער, כזכור), את ההבדל בין סוגי ההעסקה השונים, ומיהו מעסיקם הנכון והאמיתי.
95. אותו בלבול גם בא לידי ביטוי אף לאחר תקופת ההעסקה, עצמה. כך למשל, נפנה להתכתבות שנערכה בין התובעת ליאה לבין גורם בשם עינב, לאחר הבחירות, אשר עסקה בשכר שלא שולם לה בגין עבודתה⁴⁹. במהלך ההתכתבות, היא מעדכנת על רצונה להגיש תביעה בגין אי-קבלת התשלום, ואף מציינת שהיא אינה יודעת מה לכתוב בתביעה – **"עבדתי במטה של גקי סבג? איך זה נקרא?"**.
96. נוסף לכך, היא אף כתבה **"כי אין לי חוזה העסקה איתו"**. לאחר שהיא קיבלה את התשובה שהיא מילאה טופס 101, היא השיבה כך: **"עבדתי אצלו דרך העירייה. מילאתי? לא זוכרת? לא זוכרת. כן מילאתי"**. כלומר – היא כלל לא ידעה עבור מי היא עבדה, איזה טפסים היא מילאה, וכיו"ב. אולם, נבהיר כי בלבול שכזה אינו יכול ואינו צריך להיות באחריות התובעים, כשהמדובר בבני נוער, הנמצאים בתחילת דרכם בעולם העבודה.
97. קרי, שוב ושוב הושארו התובעים על ידי גורמים שונים, בין אם במכוון ובין מחמת מחדל חמור ובעייתי ביותר, ב'חוסר וודאות תעסוקתי' מוחלט. פן נוסף לאמור לעיל, בא לידי ביטוי גם בתשובות שנתנו פעילי הרשימה ביחס לשאלות שהפנו אליהם התובעים, ובכל הקשור לתשלום שכרם לאחר הבחירות, ומשעה שהשכר לא שולם כלל, כאמור לעיל.
98. כך למשל, בהתכתבות שנערכה עם התובע **רן בוסקיס**, כותב **אופיר שרון** (כזכור, המדובר בבעל תפקיד במטה הרשימה), **"זה לא תלוי בי. אין לי מה להוסיף ולעזור. זה תלוי בזקי סבג"**. במקום אחר וכאשר אופיר (לא ברור האם המדובר באותו אופיר) נשאל מי אחראי על התשלום, הוא עונה **"גקי סבג"**.

⁴⁹ עמ' 158 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

99. במקום אחר ונוסף, שוב אופיר עונה "תפנה לגקי סבג, אני לא הכתובת... מי שצריך לשלם זה זקי סבג"⁵⁰. בדומה לכך, התובע אדיר כהן פנה ביום 24.12.2018 לאופיר בר (המדובר בבעל תפקיד אחר במטה הרשימה), ושאל אותו מי אחראי על התשלום, ואופיר ענה לו: "גקי סבג"⁵¹. ניתן לראות איפוא, כי לא בכדי, פעילי הרשימה תולים את האחריות בראש ובראשונה בג'קי.

100. רושם נוסף שעולה מחלק מההתכתבויות שהוצגו לפנינו, הינו המעורבות הישירה של הנתבעים במטה הרשימה. כך למשל, ואשר לג'קי – באחד מהמקרים כתב הפעיל אופיר לאחת מהעובדות, שהוא צריך שהיא תישאר מוצבת ב"קשת טעמים", ושזה "בקשה אישית של ראש העיר"⁵². גם ביחס למרסל ישנן התכתבויות שמעידות על מעורבותה, ולמשל – מקרים שבהם היא עודכנה בכמות שעות עבודה שבוצעו על ידי העובדים⁵³.

101. אשר לעדויות עדי התובעים – נעבור עתה לסקירת העדויות של עדי התובעים, כשיצוין כי המדובר ב-4 עדים, שהיו מעורבים כגורמים ניהוליים במסע הפרסום של הרשימה, בצורה כזאת או אחרת. עדים אלה לא הגישו תצהיר עדות ראשית מטעם התובעים, והם זומנו דרך מזכירות בית הדין.

102. עדויותו של דני חמיאס – בפתח הדברים נציין כי הנתבעים כיוונו חלק מטענותיהם כלפי דני חמיאס (להלן, כזכור: "דני"). בעיקר, הם טענו כי הוא זה ששימש כראש המטה של הרשימה. לשיטתנו, הם העלו טענה זאת כדי להסיט את המיקוד מהם. אולם, טענה זו נסתרה מכל וכל על ידי דני, ומנגד – היא לא הוכחה כלל על ידי הנתבעים.

103. מהראיות שהוגשו לעיוננו, ובעיקר על ידי התובעים (שהרי, הראיות שהוגשו על ידי הנתבעים היו דלות וחסרות), לא עלה דבר ביחס למעמד המרכזי של דני, וכפי שניסו הנתבעים לתאר אותו. כך למשל, ביום 25.10.2018 כתב אחד מגורמי המטה (אופיר) כי דווקא מר איציק פרץ הוא מנהל המטה, וש"כולם ידעו

⁵⁰ עמ' 267 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים, וכן בסעיף 10 להצהרתו של רן בוסקיס.

⁵¹ סעיף 19 לכתב התביעה, וכן נספח ד' לכתב התביעה.

⁵² עמ' 46 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁵³ עמ' 206 ו-210 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

להפנות אליו⁵⁴. על כן, נבהיר כבר עתה, כי לשיטתנו אין למצוא כל פסול ו/או אשם במעשיו של דני.

104. מכל מקום, מעדותו של דני עלה כך:

- במשך שלוש מערכות הבחירות הקודמות דני שימש כראש המטה של ג'קי (לשם הדיוק, נציין כי בעדותו, הוא לא אמר שהוא כיהן כראש המטה של הרשימה, כי אם **"3 מערכות בחירות קודמות אני הייתי ראש המטה של ג'קי סבג במערכת הבחירות"**);
- בעת הנוכחית לתביעה, הוא כיהן כמנכ"ל עיריית נהריה, וזאת עד ליום 2.10.2018;
- בחודש 7/2018 פנה אליו ג'קי וביקש ממנו לכהן כראש מטה הרשימה, במקום איציק פרץ, ולאור חוסר התפקוד של המטה, וכאשר **"ג'קי לחץ עליי שאני אבוא בגלל שהמערכת לא מתפקדת כמו שצריך"**;
- דני סירב להצעה, וכתוצאה מכך הוא הוצא לגמלאות על ידי ג'קי;
- החל מיום 2.10.2018 ועד ליום הבחירות (30.10.2018, כזכור) דני סייע בהתנדבות במטה הרשימה, אך לא כראש המטה;
- גם באותה עת המשיך **איציק פרץ** לכהן כראש המטה;
- במסגרת תפקידו ההתנדבותי ברשימה, דני מעולם לא עסק בנושאי כוח-אדם או כספים;
- אשר למעורבותו של ג'קי בענייני כספים, העיד דני, כדלקמן⁵⁵:

"רק ג'קי סבג ידע מה עושים עם הכסף. ככה גם בעירייה במשך 12 שנה כמנכ"ל שלו, לא שיתף אותי, ואפשר לקרוא לגזבר העירייה. לא שיתף אותי לעולם, והיה אומר לי, 'אתה רוצה להישאר מנכ"ל שלי? כסף לא שלך, רק אני'. ולכן הוא החליט, הוא יודע מאיפה התרומות.

⁵⁴ עמ' 47-48 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁵⁵ דגשים בציטוטים – כאן ובהמשך פסק הדין – לא במקור, אלא אם צוין אחרת.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

כשהתקבלו הכספים אחרי הבחירות, יש לו 3 מנדטים⁵⁶, ואני עזבתי ערב הבחירות, איך הוא חילק את זה? למי הוא נתן את זה? עם מי הוא השתתף?

עוד הוא אמר, ש"3 מערכות הקודמות הייתה פחות או יותר אותה בעיה", וכאשר נשאל על ידי בית הדין למה כוונתו ב'אותה הבעיה', הוא ציין כך:

"לא היה לו תמיד מספיק כסף, אבל הוא נשאר ראש עיר, אני לא יודע אם זה נוער או עסקים או ציוד וכדומה, בשנה הזאת הוא היה מסוגל להחזיר את כל הכספים, מה חסר לו. לדעתי הבעיה נוצרה כשהוא לא נבחר ראש עיר, זה מה שאני יכול להגיד".

שוב נעיר, כי באמור לעיל יש כדי להעיד, כבר עתה, כי אותה שיטה (פסולה) – של ניהול מטה הרשימה בהיעדר תקציב מספק ובחסר כספי, תוך כדי הסתמכות על ניצחון עתידי בבחירות, היתה רווחת גם בשלוש מערכות הבחירות הקודמות. כלומר, יש בכך כדי לחזק את המסקנה, כי המדובר בשיטה של מעין 'בואו נקים רשימה ונקווה שננצח', קרי – הקמת רשימה תוך כדי מימון דק, והסתמכות על ניצחון עתידי.

105. **עדותה של תמי רבן** – עדה נוספת שהעידה מטעם התובעים היא **תמי רבן** (להלן, כזכור: "תמי"). בין היתר, תמי העידה את הדברים הבאים:

- היא עובדת בעיריית נהריה כמנהלת כוח אדם, כאשר ג'קי הוא זה שגייס אותה לעבודה, ולאחר שעזרה לו בבחירות קודמות. ביחס לכך, היא אמרה ש"עזרתי לו בבחירות ואז הוא התקשר אליי, אמר לי שבגלל שעשיתי עבודה מצוינת אז הוא רוצה שאנשים טובים כמוני יעבדו איתו בעירייה";

⁵⁶ יוזכר כי תמי היתה תחילה נתבעת בהליך, ובכתב ההגנה שהוגש מטעמה לתיק בית הדין, ביום 8.1.2020, צוין כי היא "...שימשה כעובדת עירייה הנתונה למרותו של הנתבע 2 בתקופת הבחירות – וכי סירוב לא היתה אפשרות ממשית, בהתחשב באופיו ובהתנהלותו של הנתבע 2 מול עובדי העירייה" (סעיף 36).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- לאור מעורבותה במערכת הבחירות שבנדון היא לקחה חופשה ללא תשלום במשך החודשיים טרם הבחירות מעבודתה בעיריית נהריה⁵⁷;
- במסגרת תפקידה ברשימה "הייתי אחראית על הנושא של הפייסבוק, גם על הפייסבוק האישי של ראש העיר וגם על הפייסבוק של הבחירות";
- תמי מעולם לא עסקה בנושאים כספיים;
- כמו כן, תמי שימשה כראש מטה של "נהריה הירוקה" (המדובר בשכונה בעיר נהריה), אולם בשל עומס, היא לא הצליחה לעשות תפקיד זה כהלכה;
- נוסף לכך, תמי גם היתה מועמדת ברשימה, היות ש"ראש העיר ביקש שעל מנת שנוכל לעזור בבחירות, יש איזה שהוא חוק שבא ואומר שרק אם אני מופיעה ברשימה אז אני יכולה לעזור ממקום חוקי", אולם "הייתי במקום 9 או 10, אני לא כל כך זוכרת, מקום שהוא לא ריאלי";
- תמי עסקה בגיוס עובדים עבור הרשימה, במובן כך שמי שפנה אליה כמועמד/ת, היא ציינה בפניו להיכן להגיע;
- לא היתה מגבלה כלשהי על כמות העובדים שגויסו על ידי הרשימה;
- אשר למעורבותו של ג'קי בפעילותה, היא ציינה כך: "רק ג'קי סבג, עבדתי מולו, כל ההתנהלות הייתה מולו, לא אף אחד אחר". נוסף לכך, כאשר היא נשאלה מי עסק בנושאים הכספיים, היא ציינה "ג'קי סבג, לא מישהו אחר", ויותר מאוחר היא אף שבה והדגישה, בהאי ליסנה, כדלקמן:
- "רק ג'קי סבג אחראי ונותן את המילה האחרונה. זאת אומרת שאני לעולם, ואני לא רוצה להטעות אבל אני לא יודעת מישהו היה בכלל מעורב בכל הנושא הכספי מלבדו, לבדו. אוקיי? אז זה חשוב להדגיש

⁵⁷ דגשים בציטוטים – כאן ובהמשך פסק הדין – לא במקור, אלא אם צוין אחרת.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שאצל ג'קי סבג יש רק ריבון אחד, ג'קי סבג. ורק הוא מחליט וקובע מה נכנס ומה יוצא".

כאשר נשאלה תמי לגבי ידיעותיו של ג'קי וביחס לגיוס של התובעים לעבודה (כלשון השאלה – "האם ג'קי סבג יכול היה לדעת על כל פועל, כל פעיל, כל ילד שעבד באופן אישי?"), היא שבה ואמרה לב"כ הנתבעים בצורה הברורה ביותר, והשיבה לו בפליאה, כך: "אתה באמת שואל אותי את השאלה הזאת?".

כאשר ב"כ הנתבעים שב ועמד על השאלה, היא השיבה באופן חד וברור, ש"עד כמה שאני מכיר את ג'קי סבג, הוא ידע", והיא גם המשיכה והדגישה, כך: "... הרי איך יכול להיות שג'קי סבג יודע כל מה שקורה בכל רגע נתון גם בעירייה, ממסמר ועד למיליונים, ופתאום במטה הוא לא יודע מי נכנס ומי יצא? איך זה הגיוני? תסביר לי איך זה הגיוני".

זאת ועוד, תמי גם המשיכה והקשתה, כך: "אם הוא לא ידע אז למה הוא לא הקציב? למה הוא לא בא ואמר 'אני מסכים במטה נהרייה ירוקה רק 10 אנשים'? 'אני מסכים במטה עין שרה רק 12 אנשים'?' 'אני מסכים במטה טרומפלדור רק 8 אנשים'?' 'אני מסכים במטה רגום רק 4 אנשים'?' את זה ג'קי סבג היה יודע לעשות מצוין.... לא עשה".

ועוד היא אמרה, ש"אבל אני כן יודעת שג'קי סבג היה כן יכול להקציב, אם זאת הייתה הבעיה לאחר מכן לא לשלם לילדים המסכנים האלה, אז הוא היה יכול לבוא ולהקציב. אם זאת הייתה הנקודה ולא היה כסף, שבכלל לא ידענו כמה כסף יש ואף אחד לא התעניין ואף אחד בכלל, מי חשב שנגיע למצב הזה? אם הייתי יודעת שאני צריכה להגיע למצב הזה, הכול היה נראה אחרת", וכן "כנראה הייתה שם התנהלות כספית שהיא לא נכונה. כי כשמישהו אחד מנהל את העניין הזה ולא כמו שאמרת, לא מתקצב את הדבר הזה, אז ברור. כשאין תקציב....".

106. **עדויות של אילן הרוש** – עד נוסף ושלישי שהעיד מטעם התובעים הינו אילן הרוש (להלן, כאמור לעיל: "אילן"). בין היתר, אילן העיד את הדברים הבאים:

- מטה הרשימה תפקד בחודשיים שטרם הבחירות;

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- אילן כיהן במטה הרשימה כעוזרו של דני, כמנהל של 11 המטות שהיו לרשימה במסגרת הבחירות (ודוק – כזכור, הנתבעים טענו שאילן היה מנהל המטה, אולם משום-מה, אילן לא נשאל דבר ביחס לכך בעת עדותו, על ידי ב"כ הנתבעים);

- אשר לפעילות התובעים, הרי ש"בכל מטה מביאים ילדים כדי שיעשו עבודה במשך היום והלילה", כאשר היתה בעלת-תפקיד מרכזית (שהוא לא זכר את שמה) שעסקה בגיוסם. כן הוא אמר, ש"לכל מקום שהוא (הכוונה לג'קי – בית הדין) היה הולך לתת הרצאות בכל מיני אסיפות בפארקים, בכל מיני מקומות, כבר מיד היו דואגים שיהיו 10-15 בני נוער שעומדים עם דגלים ושלטים";

- אשר לג'קי, אמר אילן, כדלקמן:

"מועמד ראש העיר שהיה, ג'קי סבג, הוא זה שניהל את הכול, לקח את הכול, נתן את ההנחיות, לא שיתף אף אחד, לא שמע לאף אחד. אני הייתי איש מטה של 11 מטות עם הרבה מאוד אנשים ועם הרבה מאוד דברים שצריכים להיעשות, אבל אף אחד לא נשמע לאף אחד. זאת אומרת כל ההתנהלות אם להביא אנשים לטובת המטה או להעסיק את בני הנוער, זה הכול בא ממנו, יחד איתנו הייתה צמוד אישה שקוראים לה מרסל, ושניהם ביחד הם אלה שהיו קובעים הכול. אתה לא יכול לשאול למה וכן למה, גם אם נכנסתי פעם אחת כדי להסביר שיש פה הרבה מאוד אנשים שצריכים לדעת איך מנהלים אותם ומה משלמים להם, 'הכול טוב, הכול בסדר. זה לא עניין שלך'. אז ככה (ז)ה התנהל עד הסוף, אני ארוחב ואגיד שאנחנו העסקנו הרבה מאוד חבר'ה טובים, וצר לי בכלל על כל הסיפור הזה שהגענו לזה כי הוא היה צריך לשלם לכולם".

ועוד הוא אמר, כך:

"אני אומר, אני נכנסתי לג'קי סבג, אני לא מפחד ממנו או ממישהו אחר. אני אמרתי לו במפורש וגם לה שיש פה אנשים שנרשמים, ילדים טובים לפני צבא, שאני עוד גם חיפשתי כאלה והם עשו עבודה נפלאה (ג)ם דרך אגב, יום ולילה עם שלטים והיו בכל מקום, והיו ממלאים

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

טפסים, בכל הטפסים האלה היו הולכים למרסל, אצלה מתחת למגירה איפה שהיא הייתה, זה ראיתי גם בעין, יש את כל הצ'קים ואת כל העניינים והכול שם, אף אחד לא יודע כלום. גם כשהייתי שואל אותך 'צריך דבר כזה או אחר?' 'לא, לא, זה בסדר. אני מטפלת'. זה כל דבר היא מטפלת וכל דבר הוא מטפל, וכל החבורה שמסביב אף אחד לא יכול היה לטפל בשום דבר. זו בעצם האמת, מה שקרה שם בהתנהלות של מטה שאגב אני גם שבועיים לפני כן, לפני שהיו התוצאות של הבחירות אני הודעתי לו 'אנחנו בכישלון טוטאלי'. אני באתי מהמשטרה, אני הייתי קצין בכיר במשטרה, אני ניהלתי מערכות ואני ניהלתי אנשים עד 1,300 איש. ואני באתי ואמרתי לו 'תקשיב טוב מה אני אומר לך, אתה הולך פה לכישלון טוטאלי כי ההתנהלות היא לא נכונה'. אגב אני כתבתי את הפקודה שהיא פקודה מסודרת מה כל אחד עושה מה, הבעיה היא שיש אדם אחד שמחליט על הכול, ששום דבר מסביב לא מעניין אותו. לא מעניין אותו. וזאת התוצאה בסוף".

כאשר נשאל אילן "איך הוא הגיב כשאמרת לו שבועיים לפני שהולכת להיות נפילה", הוא השיב ש"הוא אמר שאני לא מבין כלום. רק הוא לא מבין שאני מבין הרבה, אבל מה לעשות? לא רוצים לשמוע".

כן אמר אילן, כך:

"לקראת הסוף גם היו אמירות כאלה 'תגייסו עוד, תביאו כמה שיותר, כמה שיותר. אנחנו נשלם הכול'.... שלו ושל ג'קי סבג, של מרסל. כל הזמן אמירות כאלה. אני אגיד לך כבודו, אני אישית התקשרתי לקולגות שלי ולפקודים שלי שאם יש להם ילדים לפני צבא שאפשר להביא אותם ולהעסיק אותם, והם היו באים, באו הרבה מאוד חמודים, היום הם בגולני וצנחנים, הם כבר בצבא. והם עבדו כמו שצריך. אבל בסופו של עניין הגענו למצב הזה. אגב אם הוא היה מנצח היו משלמים לכולם, כל הכסף היה אצלו, זה בוודאות אני אומר לך, אני גם ראיתי את זה, ראיתי את כל הצ'קים, את כל החבילות", וכן "תראה כבודו, אני כמו שאמרתי לך הייתי במשטרה, הייתי מפקד תחנת נהרייה ואני הכרתי אותו 4 שנים באופן צמוד, אני מכיר את האישיות של האדם הזה.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מהרגע שהוא מנצח, הכול טוב. מהרגע שהוא מפסיד, הכול מתמוטט. וזה חלק מהעניין".

זאת ועוד, אילן שב והדגיש ש"הוא... הוא (הכוונה לג'קי – בית הדין) אמנם לא חתם אישית והוא גם לא יחתום אישית, זה לא מכבודו, כן? אבל הוא יודע הכול... הכול. הוא בן אדם ריכוזי מאוד, יודע הכול";

- אשר לניהול מטה הרשימה, אילן ציין שג'קי "הוא מנהל הכול". ראו גם בדיאלוג הבא: "ש: ג'קי ניהל את המטה? ת: מנהל הכול, הכול, הכול. ש: אישי. ת: הכול, הכול. הוא אומר 'תלכו לשם, תבואו לשם'";

- כאשר נשאל אילן לגבי טפסי 106 (הכוונה היתה למעשה לטופס 101), אמר אילן ש"רק מרסל חותמת";

- לגבי ניהול כמות כוח האדם של הרשימה, נפנה לדיאלוג נוסף בחקירתו הנגדית של אילן: "ש. מה שאני שואל זה אם לאופיר ולנוספת, אם להם הוגדר על ידי המטה כמה מותר להם. ת: כן, מרסל הייתה אומרת להם מה. ש: מרסל הייתה אומרת. ת: כן, כן. היא אחראית על זה, כן";

- לגבי האופן שבו התנהלה הרשימה מבחינה פיננסית, ואף מבחינת מקבלי ההחלטות, פירט אילן בהרחבה, כך:

"אף אחד לא מתעסק עם כסף, לא יש לו גישה בכסף או נוגע בכסף או מבין מה נכנס בכסף. כל הכסף עבור למרסל ולו, הם ישבו משרד ליד משרד וכמו הקסבה כזה שאף אחד לא נכנס ולא יוצא, אף אחד לא יכול לגשת, אף אחד לא יכול לראות, ושם הם מילאו את הכול. אבל היה כסף, ועובדה, היה כסף והתנהלו שם. זה הכול. אבל לא שילמו את הכסף".

וכן הוא אמר:

"הייתי נכנס לשם לא פעם ולא פעמיים, היא אפילו הייתה מתעצבנת מזה אבל הייתי נכנס כדי לדרוש דברים, כדי לנהל את העניינים כמו שצריך, כי גם היא הרי התנהלה על פי מה שהוא אומר. יש להם שם איזה שהוא קשר התנהלות סודי, ככה אני קורא לו, שהם מבינים בעניינים מה כל אחד יכול לעשות, אף אחד מסביב לא יכול להבין כלום.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

ושם שמעתי אותה, ראיתי אותה מוציאה את הצ'קים מהמגירות, חותמת, 'תעבירו להוא, תעביר לזה, תעביר לזה'. מלא צ'קים. מלא."

ועוד הוא אמר, ש"אני אומר שהכסף שהיה צריך ללכת לילדים, אני לא יודע לאיפה הוא הלך. צריך לבדוק את זה".

- לגבי סוגיית 'העדפת הנושים', נמסר מצידו של אילן פירוט נרחב, והוא ציין את הדברים הבאים:

"העד, מר הרוש: לא משלמים. יכלו לשלם. הם שילמו לכל מיני ספקים, הייתי רואה את זה. משלמים לבית דפוס, משלמים לזה, משלמים לזה. וגם היו צ'קים שעוד לא שולמו, צריך לבדוק איפה הם.

ש: מידעיתך יש צ'קים שהוצאו אבל לא הועברו,

ת: כן, אני ראיתי אותם גם אחרי הבחירות.

ש: ולעומת זאת יש צ'קים שבמקביל כן מועברים לספקים?

ת: כן. הייתי שומע אותם, הייתי במטה שם, הייתי במטה, אז היא מעבירה צ'קים לזה, 'תשלם להוא, תשלם לזה'. אפילו נשלם לשווארמה כל יום איזה 20 מנות לכל מיני אנשים.

ש: אתה יכול לחשוב על סיבה שהוא משלם לספקים כן אבל לעובדים לא?

ת: אני לא נכנס לו לתוך המוח אבל זה בעצם איזה שהוא דפוס פעולה של אדם שיש לו אישיות כזאת שלא משלם. אני עוד מראש הגעתי לשם, אמרו לי 'תשמע, אם הוא לא יזכה לא ישלמו לאף אחד'. זו השמועה הרווחת, כן? אמרתי 'לא, לא יכול להיות'. אבל היה כסף לשלם, ומגיע להם שישלמו להם, הם עבדו קשה מאוד, וילדים טובים".

- אשר לתשלומים שבוצעו על ידי הרשימה לאחר הבחירות, העיד אילן, כדלקמן:

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

"אני לא יודע למי היא שילמה, אבל אחרי היה לי איזה שהוא מפגש של 5 דקות עם שניהם בחברה שהוא מנהל אותה, לא יודע איך קוראים לזה, וגם שם ראיתי צ'קים, שבאתי ראיתי צ'קים, שהם עדיין מתנהלים עם צ'קים למי צריך לשלם או לא לשלם. זה היה 5 דקות, יש לו איזה שהוא מקום שהוא מנהל אותו עד היום, לא יודע איך קוראים למקום הזה."

107. **עדותו של איציק פרץ** – העד האחרון והרביעי שהעיד מטעם התובעים הינו **איציק פרץ** (להלן, כאמור לעיל, **"איציק"**). בין היתר, איציק העיד את הדברים הבאים:

- החל מאמצע חודש 8/2018 ג'קי ביקש ממנו לעזור לדני, שהיה דאז מנהל המטה;
- במסגרת תפקידו של איציק הוא עסק בכתיבת 'הפקודה' של יום הבחירות ועזרה לגבי צוות הטלפניות;
- מי שהוביל את עבודת המטה והתקציבים היה דני. נשוב ונדגיש כי טענה זו מעלה קושי בעינינו ואנו דוחים אותה, היות שלא הובאה כל עדות תומכת ביחס לאמור לעיל, מלבד זו של איציק – שניכר היה כי הוא מנסה להגן על הנתבעים. גם לא הובא ולו מסמך אחר, שעליו דני היה חתום ושמציג אותו כמנהל המטה.

מכל מקום, ביחס לאותה הטענה, עוד אמר איציק, כך:

"אני לא יודע מאיפה באה האמירה של דני (הכוונה להכחשתו של דני לגבי היותו מנהל המטה – בית הדין), את זה יהיה אפשר לבדוק אם הצוות של הקמפיינרים, חברת ספוט – עם מי הם עבדו, אפשר לבדוק את זה עם כל הספקים שעבדו מול המטה מי היה איש הקשר שלהם, אפשר לראות בדרכי תקשורת של המטה מי היה ראש המטה, כל אחד היה בעל תפקיד והוצאנו דף תקשורת, דף קשר, כל אחד עם התפקיד שלו. אני חושב שהאמירה לא אחראית".

אשר לאמירתו של איציק שבנדון, נציין כי הנתבעים לא הביאו לעדות מי מבין אותם גורמים, ואף לא הובאו מסמכים כלשהם מטעמם.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

108. **סיכום-ביניים לגבי עדויות העדים מטעם התובעים** – עדויות העדים מטעם התובעים – דני, תמי, אילן ואיציק – העלו מספר ממצאים, ובעיקרם לגבי תפקידם המרכזי של הנתבעים האישיים, ובעיקר של ג'קי ומרסל (למעשה, העדים לא התייחסו לציפורה, ולשיטתנו, אחריותה נובעת מהמסמכים שהובאו לפנינו, ואף מעדותה לפנינו).

109. וביתר פירוט –

- **אשר לידיעה, השליטה והניהול הכללי של ג'קי, לגבי אופן קרות**

העניינים – לגבי עדותם של דני, תמי ואילן, כי המדובר בשלושה מבין המקורבים ביותר לג'קי. עדים אלה שבו והטילו בו האשמות כבדות-משקל, ביחס למעמדו המרכזי והעיקרי ביותר בקבלת ההחלטות לגבי התנהלות הרשימה, בכלל, ולגבי ההתנהלות הכספית שלה, בפרט.

בכלל זה, העדים הדגישו כי ג'קי היה מנהל ריכוזי מאוד, ולמשל ש"הוא זה שניהל את הכול, לקח את הכול, נתן את ההנחיות, לא שיתף אף אחד, לא שמע לאף אחד", וכי הוא "יודע כל מה שקורה בכל רגע נתון גם בעירייה, ממסמר ועד למיליונים, ופתאום במטה הוא לא יודע מי נכנס ומי יצא? איך זה הגיוני? תסביר לי איך זה הגיוני". כן נאמר, ש"הוא יודע הכול... הכול. הוא בן אדם ריכוזי מאוד, יודע הכול";

- **אשר לידיעה, השליטה והניהול הכללי של ג'קי, לגבי ההתנהלות**

הכספית – העדים הדגישו כי ג'קי היה מנהל ריכוזי מאוד גם בפן הכספי, וש"רק ג'קי סבג ידע מה עושים עם הכסף", ו"רק ג'קי סבג, עבדתי מולו, כל ההתנהלות הייתה מולו, לא אף אחד אחר";

- **אשר לידיעה, השליטה והניהול של ג'קי במטה הרשימה** – העדים אף

הדגישו כי "ג'קי ניהל את המטה", וכי הוא היה "אומר 'תלכו לשם, תבואו לשם'";

- **אשר לידיעה, השליטה וקבלת ההחלטות של ג'קי ומרסל לגבי העסקת**

עובדים על ידי הרשימה, וכן סוגיית "המימון הדק" – העדים הדגישו כי ההחלטות לגבי כמות העובדים שגויסו למטה הרשימה, ובכלל זה לגבי העסקת בני נוער (התובעים) היתה של ג'קי ומרסל, וש"כל ההתנהלות

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

אם להביא אנשים לטובת המטה או להעסיק את בני הנוער, זה הכול בא ממנו, יחד איתנו הייתה צמוד אישה שקוראים לה מרסל, ושניהם ביחד הם אלה שהיו קובעים הכול".

זאת ועוד, העדים אף העידו כי לקראת סיום מערכת הבחירות, נאמר במפורש לג'קי כי יש גיוס של בני נוער לעבוד במערכת עבור הרשימה, וש"אני אמרתי לו במפורש וגם לה שיש פה אנשים שנרשמים, ילדים טובים לפני צבא, שאני עוד גם חיפשתי כאלה והם עשו עבודה נפלאה (ג)ם דרך אגב, יום ולילה עם שלטים והיו בכל מקום". כל זאת, כאשר היו ספקות משמעותיים ביחס להיתכנות בהצלחה בבחירות, וכאשר היו שמועות ש"אמרו לי 'תשמע, אם הוא לא יזכה לא ישלמו לאף אחד'".

עם זאת, חרף ההתראה הברורה, ההוראה החד-משמעית של ג'קי ומרסל, היתה בכל זאת לפעול לגיוסם של עובדים נוספים: "לקראת הסוף גם היו אמירות כאלה 'תגייסו עוד, תביאו כמה שיותר, כמה שיותר. אנחנו נשלם הכול'.... שלו ושל ג'קי סבג, של מרסל", כאשר באופן פרטני, מרסל הגדירה "על ידי המטה כמה (עובדים) מותר להם (לגייס)";

אשר לסוגיית 'העדפת הנושים' והחלטותיהם של ג'קי ומרסל – העדים
הדגישו כי ההחלטות לגבי תשלומי הכספים, לקראת סיום מערכת הבחירות ואף לאחריה, וביחס לשאלה 'למי מהנושים יש לשלם', נעשתה בצורה ברורה ומפורשת על ידי ג'קי ומרסל, שהחליטו למי לשלם ולמי לא, ואימתי לשלם: "... כל הכסף היה אצלו, זה בוודאות אני אומר לך, אני גם ראיתי את זה, ראיתי את כל הצ'קים, את כל החבילות", וכן "... הייתי שומע אותו, הייתי במטה שם, הייתי במטה, אז היא מעבירה צ'קים לזה, 'תשלם להוא, תשלם לזה'. אפילו נשלם לשווארמה כל יום איזה 20 מנות לכל מיני אנשים";

אשר למעמדו של דני – אשר למעמדו של דני במערכת הבחירות, נשוב ונציין, כי אין ולא הובאה כל עדות מהימנה אובייקטיבית, ו/או ראיה בעלת משקל, כי ניתן לראות אותו כ'מנהל המטה'. חשוב מכך, לא ניתן

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

לראות בו כמי שהינו בעל משקל כלשהו, באשר הוא, ביחס להתנהלות הפסולה והבעייתית כלפי התובעים.

110. בסיכומיהם טוענים הנתבעים, כי העדים מטעם התובעים גייסו את כל עובדי מערכת הבחירות, הכינו את התקציב של הרשימה, ועסקו בכלל הלוגיסטיקה הקשורה לניהול מטה הבחירות⁵⁸. אנו דוחים טענה זו מכל וכל, היות שאין ולא הובא לה כל בסיס, באשר הוא.

111. עוד טוענים הנתבעים בסיכומיהם, כי העדים מטעם התובעים היו חלק מהרשימה, והתמודדו למקום במועצת העיר נהריה, כלומר – יש להם אינטרס אישי מובהק בהעסקת התובעים, על מנת להצליח בבחירות⁵⁹. גם טענה זו דינה להידחות במלואה, כפי שיובהר להלן.

112. תחילה, הטענה אינה מפחיתה מאחריות הנתבעים האישיים, כשלעצמה. מעבר לכך, קיים הבדל תהומי בין העדים מטעם התובעים, שאכן היו מנהלים במטה הרשימה – אך לא בדרג קבלת ההחלטות, לבין ג'קי ומרסל, שהיו בבחינת המנהלים הבכירים של הרשימה, ו"ושניהם ביחד הם אלה שהיו קובעים הכול", וכפי שנאמר לגביהם.

113. אשר לתצהירי הנתבעים – בתצהירי הנתבעים הועלו הטענות הבאות, כמפורט להלן:

- ג'קי טען, כך: הוא היה במקום הראשון ברשימה לראשות העירייה, והתמודד לתפקיד ראש העירייה; בסיום הבחירות זכתה הרשימה שבראשותו בשני מושבים במועצת העירייה; הוא עצמו לא נבחר לתפקיד ראש העירייה, ולכן הוא התפטר מתפקידו כחבר מועצה; בתחילת הבחירות הוקם מטה בחירות שניהל את כל הקמפיין; מנהל מטה הרשימה היה דני, שניהל את המטה "... יחד עם בעלי תפקידים שונים" (לא צוין מי, ובאיזה תפקיד); הוא מעולם לא גייס אף עובד – בשכר או בהתנדבות, לטובת מטה הרשימה; בתקופת הבחירות הוא כיהן כראש העירייה לכל דבר, והיה עסוק בניהול שוטף שלה; הנוכחות שלו במטה

⁵⁸ סעיף 9(ב) לסיכומי הנתבעים.

⁵⁹ סעיף 9(ג) לסיכומי הנתבעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

הרשימה היתה רק לאחר סיום העבודה כראש העירייה, "בדרך-כלל" בערב; התערבותו בפעילות הבחירות היתה במתן מדיניות ואסטרטגיה, ולא היה לו כל חלק פעיל בהנחיות או בפעילות אופרטיבית; לא היה לו שום קשר לפעילות הכספית במטה הרשימה, והכל נוהל על ידי "בעלי תפקידים" (לא צוין מי, ובאיזה תפקידים הם נשאו);

- מרסל טענה, כך: היא היתה מספר 8 ברשימה; בבחירות בשנת 2018 זכתה הרשימה בשני מושבים, והיא עצמה לא נבחרה כחברת מועצה מטעם הרשימה; היא לקחה חלק פעיל בפעילות המטה של הרשימה; מנהל המטה היה תחילה ג'קי פרץ (מועמד ברשימה ומי שמכהן עד היום כחבר המועצה, שהוחלף בדני, שהפך למנהל המטה, ואילו ג'קי פרץ הפך להיות סגנו במטה הרשימה⁶⁰); תפקידה במטה הרשימה בוצע בהתנדבות מלאה וללא שכר, ובפועל היא ביצעה תפקיד של מזכירה ראשית ועוזרת לראש המטה, ולשאר בעלי התפקידים במטה (כזכור, ציפורה הגדירה אותה כ"האחראית הניהולית של המטה", וברי כי המדובר בהגדרה שונה); במסגרת תפקידה במטה היא היתה ממונה על הפעילות השוטפת ומעקב אחר החלטות שהתקבלו במטה על ידי בעלי התפקידים; גיוס פעילים למטה בשכר וגם בהתנדבות בוצע "למיטב ידיעתי" על ידי ראשי המטות המשניים, כל מטה לפי ייעודו וצרכיו; תחת ניהולו של המטה המרכזי בראשות ג'קי פרץ⁶¹, ולאחר דני, היו 8 מטות משנה שניהלו את האזור שלהם באופן עצמאי, וכל אחד ממנהל מטה המשנה גייס פעילים לצרכיו; מטה צפון נוהל על ידי אילן הרוש (שהיה גם מועמד ברשימה), מטה עין שרה נוהל על ידי מוטי טובול, מטה טרומפלדור נוהל על ידי עמי אטיאס, מטה ממשלתי נוהל על ידי חיים מוסא, מטה רוסים נוהל על ידי רעיה טיטלמן, מטה נהריה הירוקה נוהל על ידי תמי (שגם היתה מועמדת ברשימה), מטה צעירים נוהל על ידי אופיר בר; כל מנהל משני היה ראשי לגייס פעילים באישור מנהל המטה המרכזי מטה ממשלתי נוהל על ידי חיים מוסא, גיוס הפעילים נעשה כך: מנהל המטה המשני היה שולח את הפעילים שאותם הוא רצה להעסיק למטה המרכזי, והיא

⁶⁰ הכוונה, ככל הנראה, היא לאיציק פרץ.

⁶¹ ראו הערת בית הדין, דלעיל.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

היתה מעבירה אותם לפקידות לצורכי רישום טופס 101 וקבלה, וגם היו מקרים שמנהל המטה המשני היה מעביר טפסי 101 שנחתמו אצלו ביחד עם כרטיסי העבודה ישירות למטה המרכזי; כל טפסי 101 וכרטיסי העבודה של הפעילים הועברו למשרדו של מנהל החשבונות החיצוני, מר יוסי אביטן, להכנת המשכורות; כל פעיל שנשלח על ידי המטה המשני ונרשם במטה המרכזי אמור היה לקבל שכר עבור עבודתו; היא עצמה אינה מכירה באופן אישי את התובעים, והיא גם לא גייסה אף אחד מהתובעים באופן אישי;

- ציפורה טענה, כך: היא היתה מספר 2 ברשימה; בבחירות בשנת 2018 זכתה הרשימה בשני מושבים, והיא עצמה נבחרה כחברת מועצה מטעם הרשימה; מייד לאחר הבחירות היא התפטרה מחברותה במועצה; בכל מערכת הבחירות שהתקיימה, "**מתחילתה ועד סופה**", היא לא היתה שותפה פעילה "**כלל וכלל**" בשום תפקיד ביצועי, למעט תפקיד ב"כ הרשימה ובעלת זכות החתימה בחשבון הבנק של הרשימה, ביחד עם מר מרדכי סבג (**נציין כי המדובר באחיו של ג'קי, ולכן נתייחס בהמשך**); היא לא היתה שותפה בשום פעילות ביצועית או פוליטית במטה הרשימה, ולא היתה שותפה בהחלטות שהתקבלו במטה הרשימה; היא מעולם לא גייסה אף אחד מהתובעים לעבודה, או לפעילות עקיפה או ישירה, במטה הרשימה; היא מעולם לא דרשה או ביקשה מהתובעים לבצע שום פעילות במטה הרשימה, לא בשכר או בהתנדבות; היא מעולם לא פגשה או דיברה עם התובעים, לא מחוץ למטה ולא בתוכו; היא לא נכחה כלל במטה הרשימה לצורך פעילות פוליטית, למעט מקרים שבהם היא נדרשה על ידי הנתבעת מרסל, שהיתה לשיטתה האחראית הניהולית של המטה (ראוי לציין כי מרסל העלתה טענה אחרת, כזכור), להגיע כדי לחתום על פנקסי המחאות לטובת הוצאות המטה, כגון הוצאות עבור ספקים ו/או המחאות לפעילים שקיבלו משכורת, וכל זאת – מתוקף תפקידה כבעלת זכות חתימה של הרשימה בבנק בלבד; כל ההמחאות שנחתמו במסגרת תפקידה כבעלת זכות חתימה בבנק, נחתמו בנוכחות הנתבעת מרסל, ועל פי הנחייתה ולאחר החתימה נמסרו לה באופן אישי; לא היה בסמכותה לקבל שום החלטה במסגרת פעילות המטה, ובטח

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שלא להעסיק פעילים בשכר או בהתנדבות; דני היה "בפועל" מנהל המטה של הרשימה, והיה אחראי על כל הפעילות במטה הרשימה.

114. **אשר לעדויות הנתבעים** – כל אחד מהנתבעים העיד בדיון אחר (ובשל היעדרות מהדיון שבו הם היו אמורים להעיד, כפי שכבר צוין). נסקור להלן את עדותם.

115. **עדויות של ג'קי** – מעדותו של ג'קי עלו הדברים הבאים:

- ציינו זה עתה, כי עדותם של הנתבעים האישיים היתה מתחמקת ביותר. כך הוא הנכון, וביתר שאת, לגבי עדותו של ג'קי, שבין היתר שב וחזר על ביטויים כגון "לא זוכר. יש שאלות שאיני יכול לענות עליהן", "... [ש]אני לא זוכר. שנתיים וחצי" (כאשר נשאל על ידי בית הדין האם היה תקציב רשום של הרשימה, או שמא רק בעל-פה); "במהלך הבחירות, לא יודע בדיוק את התאריך" (כאשר נשאל לגבי המועדים שבהם כיהן דני בתפקיד מנהל מטה הרשימה); "אני לא זוכר" (וביחס לשאלה "כמה ראשי מטות משניים היו בנהריה חוץ מהמטה הראשי המרכזי?");

- אלמנט נוסף שעלה מעדותו של ג'קי היה אי-אמירת אמת בצורה מופגנת וברורה. כך למשל, כאשר נשאל ג'קי האם בני משפחה שלו היו מעורבים במסע הפרסום של הרשימה, הוא השיב בשלילה. לאחר מכן, הוא נאלץ להודות שמרדכי סבג (מי שהיה מורשה חתימה בחשבון הרשימה, ביחד עם ציפורה), הוא אכן אחיו. במענה לכך, הוא תירץ בזאת באומרו כי אחיו היה רק "מחסנאי".

דוגמא אחרת לאי-אמירת אמת היתה בתשובתו של ג'קי לשאלה הבאה "אתה אמרת שיש לך סיעה 30 שנה, נהריה 1, האם אי פעם חוץ מהמקרה הזה הוגשה נגדך תביעה בבית משפט?"⁶², ועל כך הוא השיב ש"עד כמה שאני זוכר לא" (טענה שעליה חזרו הנתבעים בסיכומיהם⁶³).

⁶² ראו סעיף 2 לסיכומי הנתבעים: "... נתבע מס 2 כיהן בתפקיד ראש העיר נהריה, במשך כ-20 שנה רצופות, למעט תקופה קצרה של שנתיים שנים..."

⁶³ ראו סעיף 3 לסיכומי הנתבעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

דא עקא, שאין המדובר באמת, היות שקיימים שני מקרים שנידונו בפסיקה של תביעות אישיות נגד ג'קי, ובגין תפקידו כראש הרשימה. נפרט, כי ההליך המאוחר מבין השניים הינו עניין **ראובן**⁶⁴, שם נידונה בבית משפט השלום בחיפה תביעה שעניינה בחובות בגין מערכות הבחירות נשוא הליך זה, משנת 2018.

אשר לתביעה האישית כנגד ג'קי (ויתר הנתבעים האישיים), הרי שזו נדחתה באותו המקרה, ובעיקר מטעמים פרוצדוראליים של הרחבת חזית. עם זאת, בית המשפט העיר כי **"... דרך התנהלותו כלפי התובעים, וגם במסגרת הליך זה מותירה תחושה לא נוחה, ובנסיבות אלה לא ראיתי מקום לפסוק הוצאות לטובתו"**.

במקרה אחר ואשר בו נידונה מערכת הבחירות של 2008, ולאחר שג'קי לא הגיע להעיד במסגרת ההליך, קבע בית משפט השלום בעכו, כי **"עדות התובע באשר להתחייבותו האישית של מר סבג לדאוג לפרעון החוב, לא נסתרה והתובעת הרימה את הנטל המוטל עליה להוכיח כי מר סבג התחייב לשאת, באופן אישי, בפרעון החוב לתובעת"**⁶⁵.

כן נקבעו הדברים הנכוחים הבאים במקרה דשם, כך: **"מן הראוי היה כי עובדי ציבור דוגמת הנתבעים, ובראשם מר סבג המכהן כראש העיר, ידאגו, בעצמם או באמצעות מי מטעמם, להבהיר לכל המתקשר עם הסיעה כי מדובר בהתקשרות שונה מזו אשר עם העיריה מבחינת זהות המתקשרים וודאות התשלום. הצבת מר אטיאס, אחראי הרכש של העירייה, בידיעת או החלטת מר סבג וחברי הסיעה, בחזית ההתקשרות עם צדדים שלישיים אינה מקיימת דרישות אלו ויש בה אף כדי ליצור מצג הפוך כאילו מדובר באותו גוף. הוכח לפני כי הנתבעים ובראשם מר סבג ידעו על כך ובחרו במר אטיאס לשמש כקניין הסיעה. כל זאת**

⁶⁴ ת"א (חי') 12354-09-16 אריה ראובן ושות' חברה בע"מ נ' נהריה אחת בראשות ז'קי סבג (ניתן ביום 4.2.2020).

⁶⁵ ת"א (עכו) 2830/05 מיליניום א.ק. קייטרינג ואירועים בע"מ נ' ג'קי סבג (ניתן ביום 19.12.2007).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

במיוחד כאשר מר אטיאס חוזר ומדגיש בפני התובעת וודאות התשלום."

ודוק – גם אם ניתן לטעון כי את פסק הדין הישן יותר, ג'קי שכח (הוא עצמו ממילא לא העלה טענה שכזאת, ובכל זאת נבחן אותה להלן), הרי שקשה להבין הכיצד הוא לא זכר את ההליך המאוחר יותר, שעסק – ממש בדומה לענייננו – במערכת הבחירות של שנת 2018 ;

- עוד ציינו דלעיל, כי הנתבעים האישיים חזרו ובלטו בהימנעותם מלהשיב לתשובות לגופו של עניין. להלן נביא דוגמא לכך, ובאשר לג'קי. בכלל זה, כאשר הוא נשאל לגבי ציפורה, **"היא הצהירה שהיא לא קיבלה החלטות ורק חתמה?"**, הוא השיב **"תשאלו אותה מי נתן לה את ההנחיות"** ;

- עוד ציינו דלעיל, כי הנתבעים האישיים חזרו ובלטו בניסיונם להסיט את האשמה לגבי גורמים אחרים. בהקשר זה, חזר ובלט הניסיון לטעון כי דני היה מנהל מטה הרשימה, כזכור, ואחריותו הנובעת מכך (לצד היעדר האחריות של הנתבעים האישיים עצמם).

כך למשל, כאשר ג'קי נשאל האם גורמי הרשימה היו יכולים להחליט לבדם בדבר גודל התקציב ללא אישורו, הוא טען ש"אני משיב שכן, אני האמנתי להם, האמנתי למר חמיאס". ואשר לתשובה זו, נציין כי דני כלל לא נחקר ביחס לאותה הטענה על ידי ב"כ הנתבעים, בעת עדותו לפנינו.

מכל מקום, בשונה מתשובה זו, ג'קי ציין ש"אנחנו ציפינו בין 4 ל-5 מנדטים", אולם כאשר נשאל **"אתה הנחית את מנהל המטה לפי תקציב שמבוסס על חמשת המנדטים האלה ומעלה?"**, הוא השיב במפורש **"כן"**.⁶⁶

⁶⁶ ראו גם טענת התובעים בסיכומיהם (סעיפים 54-55), שמציינים כי בבחירות שנערכו בשנת 2013, זכתה הרשימה ב-3 מנדטים בלבד, וכי בנסיבות אלה, הציפייה ל-5 מנדטים (ובעקבות כך – לגידול משמעותי בתקציב הסיעה) היתה לא ריאלית.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

עוד אמר ג'קי, כי "... עצם זה שדני חמיאס אחרי שבוע עבר לצד שני כל מה שנאמר מפיו זה לא נכון וזה שקר. בן אדם שבוגד זה לא חשוב מה שיגיד אח"כ". אולם, גם טענה זו לא נטענה קודם לכן בתצהירו, ומכל מקום – גם לא הובהר על ידו למה הכוונה ב"עבר לצד שני";

- זאת ועוד, ג'קי טען שוב ושוב, כי הוא לא מיודע ולא היה מעורב בהתנהלות מטה הרשימה. בין היתר, ג'קי טען ש"אני במערכת הבחירות שלי חוץ מלבוא בערב למטה ואח"כ חוגי בית, זה היה התפקיד שלי, עד הערב הייתי מנהל עיר", וגם ש"אני בניהול מערכת הבחירות לא הייתי שותף אך אני יודע טוב מאוד שאני הייתי בא רק כל ערב, אחרי סיום עבודתי כראש עיר ובאתי למטה".

כאשר שב ונשאל לגבי התנהלות מטה הרשימה, ג'קי אמר ש"... זה גם לא תפקידי כראש העיר להתמקד בנקודות האלה. יש מנהל מטה שתפקידו לעקוב אחרי ולענות לשאלות האלה. אני הייתי ראש העיר והייתי מנהל את העיר ובא בערב", וכן אמר ש"אמרתי שהייתי מנוטרל, הייתי בא בערב, סמכתי על מנהל מטה והחברים שהיו שם".

מנגד, ובסתירה ברורה, הוא ציין ש"מיניתי את ג'קי פרץ ואחרי זה במהלך הזמן החלפתי אותו בדני חמיאס".

כאשר ג'קי התבקש על ידי בית הדין, להגיב לגבי טענות גורמי מטה הרשימה שהעידו לפנינו (הכוונה הינה לעדי התובעים – דני, תמי ואילן), לגביו, הוא טען "... אני משיב... שהם התכוונו לניהול עיר ולא במערכת הבחירות". לטעמנו, אין המדובר בתשובה של ממש, היות שכפי שציטטנו בהרחבה דלעיל, אותם עדים חזרו וציינו בפירוט ניכר את מעורבותו וידיעתו של ג'קי, ואף שליטתו וניהולו, במטה הרשימה;

- כאשר נשאל לגבי מעורבותו בנושאים הכספיים, אמר ג'קי ש"הדברים האלה אני לא התעסקתי בהם. אני לא התעסקתי בהם, היו אנשים שהיו אחראים על הדברים האלה". כאשר הוא נשאל "נכון לומר שחלק גדול מהמימון של מערכת הבחירות הגיעה מהמדינה?", הוא השיב ש"אמרתי אני לא התעסקתי עם זה".

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

116. **עדותה של מרסל** – מעדותה של מרסל עלו הדברים הבאים :

- אשר להסכמי עבודה, אמרה מרסל ש"הסכמי עבודה לא החתמנו אותם כי ביום הבחירות לא היינו מחוייבים להחתים אותם על הסכמי עבודה. אני קיבלתי תדריך מרואה חשבון ומה שהוא אמר זה מה שהיה". דא עקא, שטענה זו דינה להידחות – היא לא צוינה בתצהירה, לא הובא לה גיבוי, וגם אותו רואה-חשבון עלום לא הובא לעדות ;
- כאשר נשאלה מרסל לגבי טפסי הודעה לעובד : "האם הם קיבלו טפסי הודעה לעובד?", היא השיבה "מה זאת אומרת טפסי הודעה לעובד? אני לא מכירה את החובה הזאת";
- כאשר נשאלה מרסל לגבי טפסי 101 שעליהם הוחתמו התובעים, היא טענה ש"טפסי ה 101 כולם אצל רואה החשבון ולא באחריותי להציג אותם". למותר לציין שגם כאן, הנתבעים נמנעו מלהביא טפסים אלה לעיוננו ;
- כבר ציינו דלעיל את ניסיונם של הנתבעים האישיים 'להקטין את עצמם', ובין היתר – בכל הקשור למעורבות בנושאים כספיים. דוגמא לכך נמצאת בעניינה של מרסל, כמפורט להלן : כאשר נשאלה האם היא יודעת מדוע ולמה אותם טפסי 101 לא הוגשו לעיוננו, ענתה ש"אני לא רואת חשבון וזה לא התפקיד שלי. אתה קצת מעצים אותי יותר מדי בתפקיד".

להלן דוגמא נוספת לכך, בדיאלוג הבא –

"ש. מפנה לסעיף 12 הצהרת שהפעילים עברו דרכך במטה המרכזי, בדקת שזה עומד בתקציב הסיעה?

ת. לא היה התפקיד שלי.

ש. אבל הצהרת שהיית ממונה אחרי ביצוע החלטות?

ת. כן. אבל לא על כספים.

ש. לא עשית מעקב על תקציב?

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

ת. לא שלי.

ש. ונהלים זה לא החלטה שלך?

ת. לא שלי, של מנהל המטה" (קרי – דני חמיאס, כך לשיטתה).

וכאשר נשאלה "היו נהלים מסודרים כמה פעילים לכל מטה מותר לגייס?" שוב הפנתה לדני.

עם זאת, כאשר נשאלה "מי הגדיר להם את מסגרת התקציב?", הפנתה מרסל את האצבע המאשימה לג'קי, וענתה "ראש הסיעה".

זאת ועוד, חרף אי-ידיעתה וחוסר מעורבותה – כך לשיטתה – עמדה מרסל על כך ש"כל מי שעבד עד יום הבחירות קיבל את התשלום המגיע לו, ומעבר לזה כל מי שעבד ביום הבחירות לא קיבל את התשלום שמגיע לו". ודוק – טענה זו מתמיהה, היות שפעם נוספת – וכדרכם של הנתבעים – לא הובא לה כל גיבוי, והיא גם לא נטענה מבעוד מועד בתצהיריהם, לרבות לא בתצהיר של מרסל.

לא בכדי, היא נשאלה לאחר תשובתה, כך: "אם יעל, גיא ו-גל, היו מקבלים שיקים על אוקטובר ומפקידים אותם בהעדר כיסוי זה היה מקבל ביטוי בחשבון הבנק כשיק חוזר?". בתשובה, היא שוב טענה "שוב פעם חוזרת ואומרת שעד יום הבחירות כל מי שקיבל שיק קיבל את התשלום שמגיע לו ואף שיק לא חזר, במיוחד לא שכר של נוער", וגם ש"כל מי שעבד באוקטובר עד יום הבחירות קיבל תשלום".

לסיכום סוגיה זו, ניתן להקשות – הכיצד מרסל, שלשיטתה אינה עוסקת בנושאים כספיים והינה 'פקידה', יודעת – ואף שבה ומתעקשת – שחלק מהנתובעים קיבלו שכר בגין העבודה בחודש 10/2018 (ולבד מיום הבחירות). כל זאת, שעה שהנתובעים שבים וטוענים, שטענה זו אינה נכונה.

נבהיר כבר עתה, כי אותם דברים (חסרי-בסיס, כשלעצמם) מלמדים אותנו, כי הלכה למעשה, מרסל היתה בהחלט מעורבת בנושאים

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

הכספיים של הרשימה, וכפי שעלה מעדויות וראיות רבות נוספות, שהוצגו במסגרת ההליך;

- מעבר לניסיונה של מרסל 'להקטין את עצמה', בלט חוסר האמינות שלה, וכן הימנעותה מלהשיב לשאלות לגופו של עניין. כך למשל, היא הגדירה את עצמה כ'פקידה', וטענה ש"מי שפיקח על העבודה זה ראשי המטות. אני ישבתי במטה המרכזי והייתי פקידה שמילאתי כל מה שהייתי צריכה לעשות, המטלות שנתנו לי". מנגד, ובניגוד ברור כאשר נשאלה "את היית הממונה על הפעילות השוטפת ועל המעקב?", השיבה "כן".

להלן נביא דוגמא נוספת לכך – חרף היותה 'פקידה' (כך לשיטתה), מרסל הודתה שהיא חתמה על כרטיס הנוכחות של התובעת ג'ויס נהרה, וכאשר הוא הוצג לפניו, אמרה "בוודאי, הוא הגיע לעבוד במטה והשעון לא עבד ואמר לי מאיזו שעה עד איזו שעה עבד ואישרתי לו שאכן היה במטה" (ההתייחסות השגויה לתובע, ולא לתובעת, היא שלה, במקור).

כך הוא הנכון לגבי הודייתה, כי היא חתמה על כרטיס הנוכחות של התובעת יעל שאושוילי. גם כאן, הודתה מרסל שהיא חתמה על הכרטיס, אך טענה שיש במקביל חתימות נוספות, "של עוד בנות שעבדו איתי במזכירות, עינב, ספיר". אולם, גם בהקשר זה, המדובר בטענות שעלו לראשונה בעת עדותה של מרסל, וללא שהובא להן גיבוי, וגם ללא שהובהר, כלל, מיהן עינב ו/או ספיר הנ"ל.

מכל מקום, בניסיון לתרץ את הבעייתיות הנובעת מכך, טענה מרסל ש"אני הייתי הדמות שישבתי במטה ומילאתי טפסי 101 וראיתי את כל הנוער שהגיע, מטבע הדברים הם לא הכירו עוד דמויות אלא אותי כי זה היה התפקיד שלי במטה".

מרסל גם הכחישה את טענתה של התובעת אקואלינה נהרה שהיא אישרה לה לעבוד, למרות שאותה תובעת היתה באותה עת מתחת לגיל 16, וטענה "אין מצב, זה לא קרה".

זאת ועוד, היא נשאלה "בערך חצי מהתובעים העידו שאת גייסת, החתמת ופיקחת עליהם?", ועל כך השיבה "אני לא גייסתי אף אחד

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

באופן אישי". כאשר נשאלה במפורש **"האם הם משקרים?"**, אמרה **"בוודאי, לא גייסתי אף אחד באופן אישי ולא מכירה אף אחד מהעובדים שגייסתי באופן אישי, שהרמתי לו טלפון ואמרתי לו בוא לעבוד"**. עם זאת, ובאותה הנשימה, היא הודתה שהיא לא קראה את תצהירי התובעים.

ובהקשר זה, נזכיר שוב, כי מרסל גם לא שמעה את העדויות של מי מבין התובעים, היות שהיא בחרה שלא להגיע לדיוני ההוכחות שבהם הם העידו. ודוק – הגם, כאמור לעיל, שהיעדרותה אושרה לפי בקשתה על ידי בית הדין, הרי ששוב ניתן לראות את חוסר העניין, שלא לומר הזלזול הבוטה, שהביעו הנתבעים בכלל, ומרסל בפרט, בהליך שבנדון. לשיטתנו, המדובר בקו מאפיין – וישיר – להתנהלותם כלפי התובעים במהלך מערכת הבחירות;

- אשר לסוגיית 'העדפת הנושים', אישרה מרסל בעדותה כי לרשימה נותרה יתרה כספית לאחר הבחירות, וכפי שעלה מתוך תצהיר גילוי המסמכים שלה (פירוט חשבון הבנק), כדלקמן: ביום 17.12.2018 נותר סך של 53,981.70 ₪, ביום 30.1.2019 נותר סך של 22,483.68 ₪, ביום 1.2.2019 נותר סך של 19,400.83 ₪, וביום 31.3.2019 נותר סך של 11,386.70 ₪.

וביחס לכך, כאשר נשאלה אם אני מבין נכון בזמן שהעובדים לא מקבלים את המשכורות שלהם יש נושים אחרים שכן מקבלים תשלום?", היא אישרה **"כן, ספקים שקיבלו"**. לשיטתה, מי שקיבל את ההחלטה בהקשר זה היה **"יו"ר המטה"**, כלומר – דני.

עם זאת, לא רק שלטענה זו לא הובא כל גיבוי (ולמשל – שיקים שעליהם חתום דני, בין אם בכלל, ובין אם לאחר יום הבחירות), הרי שאין כל הוכחה, באשר היא, ביחס למעורבותו של דני לאחר יום 30.10.2018. שהרי, נזכיר כי ג'קי עצמו טען בעדותו, שדני **"אחרי שבוע"** (הכוונה ליום הבחירות – בית הדין) **עבר לצד שני"**.

117. **עדויות של ציפורה** – מעדותה של ציפורה עלו הדברים הבאים:

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

- כבר ציינו כי עדותם של הנתבעים האישיים היתה מתחמקת ביותר. כך הוא הנכון – גם כאן וגם כעת – לגבי עדותה של ציפורה. בכלל זה, ציפורה הרבתה באמירות כגון **"לא זוכרת"**. עם זאת, חרף העובדה שהיא הודתה שהיא היתה מספר 2 ברשימה, ומי שכינה כמספר 2 החל משנת 2013, הרי שהיא שלא זכרה כמעט שום דבר קונקרטי בעדותה.

להלן נביא מספר דוגמאות לכך: **"לא נכנסתי בפירוט לכל זה כי אני בכלל לא התעסקתי עם כל הדברים האלה"**; **"אין לי מושג לענות לך"**; **"אין לי מושג"** (לגבי חשבון הבנק); **"אני חתומה על הצ'קים, כן. אבל אני לא זוכרת דבר כזה, אני לא זוכרת מי קיבל צ'ק כזה או מי קיבל צ'ק אחר"**; **"אין לי מושג"** (לגבי השאלה מי קיבל את ההחלטה למי לשלם ומתי לשלם); **"אין לי מושג. ככה זה נראה אבל אין לי מושג מי החליט, מי עשה"**; **"מעולם לא השתתפתי בישיבת מטה על ניהול הסיעה, על תקציב, על כוח אדם, לא השתתפתי בדבר כזה, לא יודעת שהיה דבר כזה"**.

ביחס לאותן תשובות חוזרות ונשנות, נציין כבר עתה כי עדותה השאירה עלינו רושם שלילי ביותר. ניכר היה בבירור, כי ציפורה מנסה לעשות מאמץ ניכר ומשמעותי, שלא לענות על אף תשובה באופן קונקרטי וענייני;

- זאת ועוד – אשר לשאלה מי עסק ברשימה בתחום הפיננסי, ומי קיבל את ההחלטות, השיבה ציפורה תשובות סותרות, תוך כדי שהיא שבה ומנסה 'לזרוק את האשמה' על חבריה להליך, כמפורט להלן –

תחילה, היא אמרה **"מי שהוציא את הצ'ק ואת הסכום זו הגברת מרסל, אני הייתי בעלת זכות חתימה. אני הייתי חותמת לאחר שהסכום נכתב על הצ'ק"**, לאחר-מכן אמרה **"אין לי מושג"**. בהמשך, ובמענה נוסף לשאלה, אמרה **"לי לחתום? אצל מרסל"**.

כלומר, בשלב זה, ציפורה 'הסיטה את האש' לכיוון מרסל, והיא שבה וטענה, ש'לי (הכוונה לג'קי – בית הדין) הוא לא נתן הנחיות, לי מרסל נתנה הנחיות. אני גם הייתי מעורבת מעט מאוד בפעילות המטה והייתי נמצאת שם מעט מאוד זמן, רק לצורך החתימה על הצ'קים כי אני ומר

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מרדכי סבג היינו בעלי זכות חתימה. אני לא ניהלתי את החשבון, אני הייתי בעלת זכות חתימה בחשבון."

אולם, מייד בהמשך, היא שינתה את תשובתה, וציינה בבירור שגם ג'קי היה אחראי לנושאים הכספיים: "אני מניחה שמי שניהל את החשבון זה מרסל וג'קי, אני מניחה", וגם: "זכות חתימה הייתה לי אבל לא הייתה לי את הבקרה על החשבון, בוא נגיד ככה... למי כן? לג'קי", וגם "אני בטוחה שהוא ידע הכול. כן, נמסר לו הכול. מה שהוא רצה לדעת אז הוא ידע".

- בהמשך לתשובותיה שצוינו דלעיל, ציפורה אף ניסתה להרחיק את עצמה, פרטנית, מסוגיית העיסוק בכספים. כפי שכבר צוטט, היא כמעט שלא ידעה להשיב על שאלה כלשהי במישור הכספי. עם זאת, היא הודתה שמרדכי סבג (אחיו של ג'קי, כזכור) והיא, שימשו כשני מורשי החתימה בחשבון הרשימה.

ולמותר להעיר, כי בהקשר של הליך משפטי אחר לחלוטין, נקבעו רק לפני חודשים ספורים הדברים הבאים אודותיה, על ידי מותב בראשות שופטת בית המשפט המחוזי בחיפה, וביחס לניסיונה של ציפורה לטעון שהיא 'לא מבינה דבר בנושאים כספיים', כך⁶⁷:

"העוררת מצידה, אף היא לא עוררה בי אמון בעדותה, הן בשל הניסיון להיתמם בעניין הבנתה על מה הערר ובעניין הסיבה בגינה זומנה לעדות על ידי המשיב – ראו עדותה בעמוד 20 שורות 11-24... העוררת מחד ניסתה להציג עצמה כמי שלא התעסקה אף פעם בנכסים וכספים (עמוד 20 שורות 29-30), ומאידך וכאמור לעיל היתה חברת מועצת העיר נהריה, חברת דירקטוריון בחברה הכלכלית נהריה, נבחרת ציבור השנייה בדרגתה רק לראש העיר נהריה (ראו עדותה בעמוד 25 שורות 33-34 ובעמוד 26 שורות 1-6). כך, שעל פני הדברים קשה לקבל כי מדובר בעוררת שאינה יודעת מימינה ומשמאלה בעניינים כלכליים או כספיים."

⁶⁷ סעיף 45 לו"ע (ח"י) 41858-03-19 מורבאי נ' מנהל מיסוי מקרקעין חיפה (ניתן ביום 7.2.2021).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

למען הסר ספק, איננו מתעלמים מכך שהמדובר בהליך משפטי שעניינו בסוגיות עובדתיות ומשפטיות אחרות לחלוטין, ובצדדים שכלל אינם רלוונטיים לענייננו. עם זאת, מצאנו לנכון לציין את הדברים, היות שניסיונה של ציפורה להצטייר כמי שאינה יודעת מימינה ומשמאלה בצד הפיננסי, נדחה גם על ידי מותב אחר;

- מעבר לכך שאיננו מאמינים לציפורה בדבר אי-שליטתה בנושאים הכספיים של הרשימה (שהרי, העדויות והראיות מצביעות אחרת לחלוטין), הודתה ציפורה ברישום הכוזב שנעשה למשרד הפנים, לגבי תשלום שכרם של התובעים, בעוד שזה לא שולם להם בפועל:

ש". אלה הדיווחים. כלומר למשרד הפנים דיווחתם שאלה הוצאות שהוצאתם? גברתי הגישה את המסמכים למשרד הפנים, מה משמעותם?

ת: זה לא, לא רק הגשנו את זה, הסיעה הגישה את זה באמצעות, כן,

ש: באמצעותך כחותמת, גברתי.

ת: אני,

ש: אתם הגשתם למשרד הפנים כאילו הגברת ג'ויס קיבלה שכר בחודש אוקטובר, הגשתם את זה כהוצאה של הסיעה.

ת: אלה הדיווחים שהוגשו.

ש: תודה. מימון מהמדינה להוצאות של סיעה תלויות בדוח שהוגש? נגזרת של ההוצאות שהסיעה הוציאה?

ת: אני לא יכולה לענות לך אבל אני מניחה שצריך לדווח כדי לקבל את תוצאות המימון.

ש: אוקיי.

כב' הש' גולן: מי אחראי לדיווח גברתי?

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

העדה, גב' מורבאי: על הדיווח? לא אני.

כב' הש' גולן: מי כן?

העדה, גב' מורבאי: אני מניחה שמרסל ובידיה היו כל הניירות, וג'קי.

כב' הש' גולן: את יודעת למה שמה של גברתי מוזכר?

העדה, גב' מורבאי: למה שמה, כי אני הייתי מורשית חתימה בחשבון של הסיעה, זה היה תפקידי. אני לא עכבתי אחרי התקציב, אחרי כמה יש כסף, כמה אין כסף בבנק. ידעתי דבר אחד,

כב' הש' גולן: אז איך מסמכים שכאן יוצאים עם שמה של גברתי?

העדה, גב' מורבאי: תראה, אני הנחתי, ההנחה שלי שיוצאים מסמכים שזה בסדר שאני חותמת על זה כי אני מאמינה שהדברים נעשים כמו שצריך.

עו"ד אביד: לא קראת?

העדה, גב' מורבאי: כל, כל פריט? כל דבר? בוודאי שלא. כל סכום,

ש: גברתי חתומה על הצהרה למשרד הפנים למעלה ממיליון ₪, מיליון ₪ זה חתימה של דבר שמה בכך?

ת: זו חתימה של הוצאות שהיו לסיעה.

ש: ועדיין חתמת על למעלה ממיליון ₪, את לא עצרת ושאלת? את יודעת למה הגירעון שהסיעה דיווחה עליו שחתמת עליו?

ת: לא.

אין לנו אלא לומר, כך: המדובר בהתנהלות בעייתית ביותר, שלמצער – ניתן לכנותה כרשלנית, ובמקרה החמור – ניתן להגדירה כהטעיה מכוונת וברורה של רשויות שלטוניות. שהרי, ציפורה הודתה בפה-מלא, כי היתה

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

חתומה בשם הרשימה, על מסמכים שהוגשו למשרד הפנים, שבהם צוינו נתונים שאינם נכונים לגבי תשלום שכרם של התובעים.

ביחס לכך נזכיר, כי הרשימה מקבלת מימון ממשרד הפנים, ובין היתר – בהתבסס על דיווחים אלה. בהקשר זה, אף לא נסתרה טענת התובעים בסיכומיהם, כי ציפורה הגישה למשרד הפנים את שכר התובעים כהוצאות שאותן הוציאה הרשימה, וכחלק מניסיון הנתבעים לקבל תמיכה כספית⁶⁸.

ציפורה אף הודתה, כי משום-מה, היא לא בדקה כלל את נכונות הנתונים שעליהם היא חתמה. ושוב נזכיר, כי עסקינן בדיווחים שנעשים על פי דין, למוסד שלטוני;

- אשר לסוגיית 'העדפת הנושים', גם ציפורה – ובדומה למרסל – הודתה שנתרו כספים בחשבון הרשימה לאחר הבחירות, שהיו יכולים להיות משולמים לתובעים: "ש. אוקיי. כלומר אם נהר(ה) הייתה מקבלת את הצ'ק בגין התלוש הזה באותו יום, היא יכלה לפדות אותו, נכון? ת. סביר להניח שכן", וכן "ש. כלומר היא הייתה מגישה את הצ'ק עבור שכר אוקטובר, עד אמצע דצמבר עדיין אין כסף בקופה, נכון? ... ת. כן. תיאורטית זה כן".

עם זאת, היא שוב ניסתה להרחיק את עצמה מהנושא, ושוב להכחשות גורפות ולאי-ידיעה כוללת לגבי הסוגיה: "ש. כלומר גם לאחר מערכת הבחירות יש עדיין כסף בקופה, הוא הולך ויורד כי יש הוצאות שנפדות, זאת אומרת ספקים ממשיכים לקבל תשלום והעובדים לא? ת. אני לא יכולה לענות לך על זה, מי מקבל ומי לא מקבל".

מכל מקום, ציפורה שוב הפנתה את הזרקור אל חבריה להליך, ואמרה "מי שעשה את התעדוף של הצ'קים זה מרסל וג'קי, אני לא, אני לא הכנתי את הצ'קים, אני לא קבעתי למי", וכן "אני רק חתמתי. היא

⁶⁸ סעיפים 50-51 לסיכומי התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

(הכוונה למרסל – בית הדין) הייתה ממלאת את הסכומים וגם את השמות";

- אשר למחלוקת לגבי תפקידו של דני, ציפורה לא ידעה לומר בבירור שדני אכן היה מנהל מטה הרשימה, והיא ציינה ש"אני לא ידעתי שהוא כאילו לא היה מנהל המטה, אני חשבת שהוא היה מנהל המטה", וגם "הבנתי, שהוא מנהל המטה". ביחס לתשובות אלה, נעיר כי 'חשבת' ו-'הבנתי' אינן מבטאות ידיעה של ממש, אלא לכל היותר – הנחה של ציפורה, ותו לא (על כל המשתמע מכך).

118. **סיכום- ביניים לגבי תצהירי ועדויות הנתבעים האישיים** – הנתבעים האישיים הגישו תצהירי עדות ראשית מטעם שלושתם, בלבד, שאליהם לא צורפו מסמכים כלשהם. אשר לעדויות שלהם, הרי שכל אחת מהן – ובוודאי גם בהצטרף יחדיו – הותירה בנו רושם שלילי ובעייתי.

119. לשיטתנו, המדובר בעדויות מתחמקות ובלתי מהימנות בעליל, תוך כדי שהנתבעים האישיים נתנו תשובות כוללניות ביותר ובלתי ממוקדות. הנתבעים האישיים אף נמנעו, שוב ושוב ובאופן חוזר ונשנה, להשיב לגופן של השאלות שהופנו אליהם על ידי ב"כ התובעים. נוסף לכך, גם בלט מאוד ניסיונם של כל אחד מהנתבעים האישיים, 'לזרוק' את האשמה בדרך כלשהי על גורמים אחרים, כולל האחד/ת על השניה.

120. בתוך כך, כל אחד/ת מהם גם ניסה להרחיק ממנו/ה את האשמה. כך למשל, מרסל ציינה שג'קי הגדיר את מסגרת התקציב של המטה, ואילו ציפורה טענה מנגד, כי ג'קי ומרסל הם אלה שקיבלו החלטות בפן הכספי. פרטנית, ולגבי ג'קי, ציפורה ציינה ש"... בטוחה שהוא ידע הכול. כן, נמסר לו הכול. מה שהוא רצה לדעת אז הוא ידע".

121. הנתבעים האישיים אף נאלצו להודות שהם חתמו על מסמכים רלוונטיים ביחס להעסקת התובעים, ולמשל – מרסל הודתה שהיא חתמה על טפסי 101 ודו"חות נוכחות. אשר לסוגיית 'העדפת הנושים', הרי שציפורה אמרה בבירור, ש"מי שעשה את התעדוף של הצ'קים זה מרסל וג'קי". הנתבעים האישיים אף הודו בעדותם, כי בזמן שהתובעים לא קיבלו את שכרם, נושים אחרים של הרשימה קיבלו כספים. כל זאת, ללא כל הסבר ביחס לסדר העדיפויות.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

3.4. הרמת מסך ואחריות אישית - האם יש מקום לחייב את הנתבעים?

122. אחרי שדנו בהרחבה רבה בעדויות וראיות הצדדים, הגיעה העת להכריע במחלוקת שקיימת במוקד ההליך. כל זאת, משעה שהרשימה – הנתבעת 1 בהליך, היא בבחינת 'קליפה ריקה' שלא נותרה ממנה דבר, ובוודאי ברמה הפיננסית. השאלה היא איפוא, כדלקמן: האם יש מקום לחייב את הנתבעים האישיים בתביעה? בפתח ההכרעה כבר ציינו כי התשובה לכך היא חיובית. עתה נפרט את הטעמים לכך.

123. נחזור ונסכם את מה שעלה מכלל התשתית העובדתית שהוצגה לפנינו –

- **אשר לתובעים** – התובעים הינם בנות ובני נוער, בגילאי גיל ההתבגרות, או כאלה הנמצאים במועד קרוב לשירות הצבאי – לפניו, במהלכו או לאחריו. התובעים הגיעו לעבוד בעבודה קצרת-מועד עבור ג'קי והרשימה, תוך שהם מזהים בצורה ברורה כי ג'קי הוא העומד בראש הרשימה, וכי במידה רבה מאוד – הם עובדים עבור הצלחתו, ועבור בחירתו לראשות העירייה;

- התובעים גויסו לעבודה על ידי גורמים שונים ורבים, ושאינם ג'קי ו/או ציפורה (ראו ההסכמה הדיונית שאליה הגיעו הצדדים). עם זאת, הרושם החוזר ונשנה של התובעים, ולפיו הם גויסו לעבוד עבור ג'קי עצמו, לא נוצר אצלם באופן שתלוש מהמציאות, אלא הוא נובע מהאופן הכושל והבעייתי מאוד של גיוס וניהול כוח-האדם על ידי הרשימה. כל זאת, שעה שהתובעים לא הוחתמו על חוזה עבודה, לא קיבלו טופס הודעה לעובד, וכאשר מי מביניהם שהוחתם על טופס 101 לא קיבל עותק ממנו;

- נוסף לכך, לא היה גורם כלשהו ברשימה ו/או מי מטעמה, שאי-פעם טרח להסביר לתובעים (וכאשר המדובר בבני נוער), את ההבדל בין סוגי ההעסקה השונים, ומיהו מעסיקם הנכון והאמיתי. בלבול שכזה אינו יכול ואינו צריך להיות באחריות התובעים, כשהמדובר בבני נוער, הנמצאים בתחילת דרכם בעולם העבודה, ואשר עובדים עבור ראש העירייה המכהן, המבקש להיבחר שוב. כלומר – המדובר בסיטואציה

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

של פערי כוחות ניכרים⁶⁹, והאחריות בעניין זה צריכה להיות מוטלת על ראשי הרשימה;

- **אשר לנתבעים האישיים** – הוכח כי ג'קי היה מנהל ריכוזי מאוד, 'שניהל וידע את הכול' ו'נתן את ההנחיות', והוא ידע מה שקורה בכל רגע נתון, וכפי שהוגדר בצורה קולעת – **"ממסמר ועד למיליונים"**. כך הוא הנכון בפן הכספי, וגם ביחס למטה הרשימה, ומשעה שג'קי ניהל את המטה, ונתן הנחיות לגבי אופן תפעולו;

- יתירה מכך, ולגבי העסקת עובדים על ידי הרשימה, הרי שהחלטות לגבי כמות העובדים שגויסו למטה הרשימה, ובכלל זה לגבי העסקת בני נוער (התובעים), היתה של ג'קי ומרסל, וכל ההתנהלות לגבי השאלה האם להביא אנשים לטובת המטה, ו/או האם להעסיק את התובעים, הוכוונה על ידו ועל ידי מרסל;

- לקראת סיום מערכת הבחירות, נאמר במפורש לג'קי כי יש גיוס של בני נוער לעבוד במערכת עבור הרשימה. כל זאת, כאשר היו ספקות משמעותיים ביחס להיתכנות בהצלחה בבחירות. עם זאת, חרף ההתראה הברורה, ההוראה החד-משמעית של ג'קי ומרסל היתה בכל זאת לפעול לגיוסם של עובדים נוספים, ולהביא כמה שיותר עובדים;

- **אשר לסוגיית 'המימון הדק'** – בסופו של דבר לא נותר כסף לשלם לבני הנוער שעבדו במטה הרשימה, וכאשר אותה בעיה התעוררה גם במערכות בחירות קודמות, כאשר ההבדל בין מערכות הבחירות הקודמות לבין המערכה הנוכחית, היתה הפסדו של ג'קי בבחירות לראשות העירייה;

- מנגד לכלל האמור לעיל, עד כה, הגנתם של הנתבעים האישיים היתה דלה, חסרה ולקונית. הנתבעים נמנעו מלהציג מסמכים וראיות רבים

⁶⁹ ראו גם סעיף 29 לסיכומי התובעים: **"התובעים, רובם ככולם, היו בני נוער וצעירים אשר טרם נולדו עת נבחר הנתבע מספר 2 לראשונה כראש עיריית נהריה. הנתבע מספר 2 הינו דמות סמכותית, מוכרת ומכובדת בעיר. הנתבע מספר 2 הוא נבחר ציבור ופערי הכוחות בינו לבין התובעים זועקים לשמיים"**.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מאוד, שהיו יכולים להדוף את הטענות שהועלו כנגדם (ולמשל – מסמכי מטה הרשימה, גורמי מטה הרשימה ועוד);

- אשר לעדותם של הנתבעים האישיים, הרי שזו היתה חסרת מהימנות בעינינו, וכללה סתירות ופרכות. למשל – מצד אחד מרסל טוענת שאינה שולטת בפרטים הכספיים, ומנגד מציינת שהשכר שולם במלואו עד יום הבחירות. כמו כן, מחד היא הגדירה את עצמה כפקידה, ומנגד הסכימה שהיא היתה הממונה על הפעילות השוטפת ועל המעקב;

- הנתבעים האישיים אף נמנעו שוב ושוב להשיב לגופן של השאלות שהופנו אליהם על ידי ב"כ התובעים. נוסף לכך, גם בלט מאוד ניסיונם של כל אחד מהנתבעים האישיים, 'לזרוק' את האשמה בדרך כלשהי על גורמים אחרים, כולל האחד/ת על השני/ה. בתוך כך, כל אחד/ת מהם גם ניסה להרחיק ממנה/ו את האשמה;

- במהלך עדותם, הנתבעים האישיים אף נאלצו להודות שהם חתמו על מסמכים רלוונטיים ביחס להעסקת התובעים;

- אשר לסוגיית 'העדפת הנושים' – אשר להחלטותיהם של ג'קי ומרסל לאחר הבחירות, הוכח כי ההחלטות לגבי תשלומי הכספים, לקראת סיום מערכת הבחירות ואף לאחריה, וביחס לשאלה 'למי מהנושים יש לשלם', נעשתה בצורה ברורה ומפורשת על ידי ג'קי ומרסל, שהחליטו למי לשלם ולמי לא, ואימתי לשלם;

- אשר לאחריותה של הנתבעת ציפורה, הרי שזו נובעת משני טעמים, כמפורט להלן: ראשית, היותה אחד משני מורשי החתימה על חשבון הבנק של הרשימה (ביחד עם מרדכי סבג, אחיו של ג'קי), ולכן – כל החלטה בתחום הכספי היתה חייבת, בהכרח, לעבור דרכה; שנית, הדיווחים הכוזבים שהיא דיווחה לרשויות השלטוניות בדבר תשלום שכרם של התובעים. בהקשר זה, כבר ציינו כי לא נסתרה טענת התובעים, כי ציפורה הגישה למשרד הפנים את שכר התובעים כהוצאות שאותן הוציאה הרשימה, וכחלק מניסיון הנתבעים לקבל תמיכה כספית.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

124. ובהינתן כלל האמור לעיל, אנו סבורים כי מתקיימים התנאים העובדתיים לחיובם של הנתבעים האישיים. נעבור כעת לתנאים הערכיים והמשפטיים, שיש בהם כדי להצדיק חיוב זה.

125. **הרמת מסך** – העילה הראשונה מבין השתיים, שמהווה את הבסיס המשפטי והעקרוני לתביעה כנגד הנתבעים האישיים, היא הרמת מסך. להלן נימוקינו מדוע ולמה יש לחייב את הנתבעים האישיים בגין עילה זו.

126. **הנימוק הראשון לעמדתנו - הפן הנורמטיבי של הרמת מסך ובכלל הקשור לרשימת מועמדים במישור המוניציפאלי** – בפתח הדברים, נחזור ונבהיר, ונדגיש, כך: אנו מודעים היטב שכאשר המדובר בעיקרון הרמת המסך, הרי שהוא מהווה חריג לעיקרון האישיות המשפטית הנפרדת. בהינתן האמור לעיל, אזי על בית הדין לעבודה לנקוט משנה זהירות בעת ביצוע הרמת מסך, היות שהמדובר ביוצא מן הכלל, ולא בכלל עצמו.

127. עם זאת, וכאשר המדובר ברשימת מועמדים במישור הפוליטי, בכלל, והמישור המוניציפאלי, בפרט, הרי שיש לקחת בחשבון שיקולים נוספים, וכפי שיפורט להלן בהרחבה. במסקנתנו שבנדון אנו נסתמך להלן, בהרחבה, על דבריו של כבירי, ונציין כי השיקולים המפורטים על ידו וכפי שיצוין להלן, מקובלים עלינו במלואם.

128. תחילה, ניתן לסבור כי התוצאה בדבר הרמת מסך – בין מועמד בבחירות ברשויות מקומיות לבין הרשימה שבשמה הוא רץ – מעלה קושי, ומהווה בגדר "אפקט מצנן". קרי – יטען הטוען, כי מועמדים לבחירות ברשויות מקומיות יחששו מלהגיש את מועמדותם, שמא יחויבו באופן אישי. גם ניתן לטעון כי יש לאפשר חופש פעולה נרחב יותר בשדה הפוליטי מאשר בשדה המסחרי, וכדי שלא לפגוע בהליך הבחירות, המהווה 'נשמת אפה' של הדמוקרטיה.

129. כמו כן, בשונה מחברה מסחרית, אשר מטרתה הינה השאת רווחים, הרי שהפוליטיקה הינה בבחינת "ממלכת אי-הוודאות" (בהשאלה על אמרה שמצוינת בדרך-כלל לגבי מלחמה). קרי – יטען עוד הטוען, כי בנבדל מהשדה המסחרי-כלכלי, חוסר הוודאות בפוליטיקה הינו רב יותר. לא בכדי, התובעים

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מודים בעצמם בכתב התביעה, "שהרי אם תוצאות מערכת בחירות היו ידועות מראש – מה הטעם בקיומה של מערכת בחירות?"⁷⁰.

130. בהמשך לכך, נשאל ג'קי בעת עדותו האם הוא היה מודע לכתבות בעיתונות, טרם הבחירות, שצפו את הפסדו בבחירות. בתשובה, הוא ענה, כך: "במערכת הבחירות כולם מטעים וכולם משקרים". בדומה, גם אנו מוכנים לקבל את ההנחה, כי בפוליטיקה חוסר הוודאות הינו רב יותר מאשר בחברה מסחרית. דא עקא, שלא ניתן לראות את ההליך הדמוקרטי כשדה-הפקר, הנותן חופש להזיק ולפגוע בעובדים, לא כל שכן – כאשר המדובר בעובדים צעירים מוחלשים.

131. לטעמנו, מימוש הזכות הדמוקרטית לבחור ולהיבחר לרשות מקומית, אינם יכולים לבוא על חשבונם של העובדים, והפוליטיקה אינה יכולה להוות 'עיר מקלט' ביחס לחובות הקוגנטיות המונחות בבסיס משפט העבודה המגן. שהרי, ההליך הדמוקרטי אינו רק מקנה זכויות למועמד, כי אם גם חובות.

132. ביחס לכך, כבירי מסביר במאמרו, כי דווקא בגלל שהתוצאה במישור הפוליטי היא חסרת וודאות ברמה גבוהה ביותר, הרי שעל המועמדים ברשימה המוניציפלית לנקוט משנה זהירות בעת ביצוע פעולותיהם. ובענייננו, ובמילותיה הקולעות של העדה תמי אלקובי – "אם הוא לא ידע אז למה הוא לא הקציב?". כלומר – אם ג'קי לא ידע מהי מסגרת התקציב, אזי מדוע ולמה הוא הורה במפורש על גיוסם של עוד ועוד עובדים למטה הרשימה?!

133. כבירי מזכיר עוד במאמרו, כי בכל תאגיד באשר הוא, קיים קושי מסוים לדעת בכל רגע ורגע מהו היחס המדויק בין הכספים הקיימים בתאגיד לבין התחייבויותיו. כבירי מוסיף ומסביר, כי בעיה זו – בדבר חישוב היחס בין התחייבויות לבין כספים קיימים – נכונה שבעתיים לגבי רשימת מועמדים בבחירות מוניציפליות, היות שקיים קושי לחשב את ההכנסות של רשימת מועמדים.

134. אשר להכנסותיה של רשימה, הרי שהן מגיעות משני גורמים: תחילה, תרומות, וכאשר אלה ניתנות מבלי שניתן יהיה להסתמך עליהן, ועל פי רוב הן אף ניתנות בסכומים זניחים. מקור נוסף הינו כספי מימון בחירות שניתנים לפי חוק

⁷⁰ סעיף 12 לכתב התביעה.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

המימון. אולם, מטבע הדברים, הסכום הסופי יכול להיקבע רק לאחר הבחירות, ובהתאם למספר המנדטים שקיבלה הרשימה בבחירות⁷¹.

135. וביחס לאותו המימון, לכל היותר יכולים המועמדים לנסות ולהסתמך על היחס שבין התחייבויות הרשימה לבין הכספים שהיא עתידה לקבל. עם זאת, סקרים אלה משתנים כמעט מדי יום ביומו, יש בהם מידה רבה של הערכה, ולעתים קרובות הם אינם תואמים בפועל את תוצאות הבחירות⁷². לא בכדי, אמר ג'קי בעדותו ביחס לסקרים, כי **"במערכת הבחירות כולם מטעים וכולם משקרים"**.

⁷¹ ראו סעיף 7 לחוק המימון: **"(א) סכום מימון אשר כל סיעה או רשימה ברשות מקומית פלונית זכאית לקבל יהיה אחד מסכומי המימון כמפורט בפסקאות (1) עד (3) שלהלן, ואם היתה זכאית למימון כאמור ומועמד מטעמה הוא מועמד לראש הרשות בבחירות לפי סעיף 3 לחוק הבחירה הישירה, תהיה זכאית לקבל גם סכום מימון שהוא אחד מסכומי המימון כמפורט בפסקאות (4) עד (6) שלהלן:**

- (1) זכתה סיעה או רשימה במנדט אחד לפחות – סכום המימון על פי סעיף 6 מחולק במספר חברי המועצה שנבחרו באותה רשות ומוכפל במספר נציגי הסיעה או הרשימה שנבחרו;
- (2) לא זכתה סיעה או רשימה במנדט אחד אך זכתה בלמעלה מ-50% מהמודד כאמור בסעיף 67(3) לחוק הבחירות – 60% מהמנה המתקבלת מחלוקת סכום המימון על פי סעיף 6 במספר חברי המועצה שנבחרו באותה רשות;
- (3) סיעה או רשימה שלפחות שליש מבין חברי המועצה שנבחרו ומכהנים מטעמה במועד האמור בסעיף קטן (ב)(2) הם נשים – 115% מסכום המימון האמור בפסקה (1);
- (4) נבחר המועמד לראש הרשות – 9.5% מסכום המימון על פי סעיף 6, אך אם קיבל המועמד שנבחר למעלה מ-60% מהקולות הכשרים – שישית מהסכום שיחסו לסכום המימון על פי סעיף 6, הוא כיחס שבין מספר הקולות הכשרים שקיבל למספר כלל הקולות הכשרים שניתנו למועמדים לראש הרשות, אך לא יותר מהסכום שהיתה זכאית לקבל אילו קיבל המועמד 80% מהקולות הכשרים;
- (5) זכה המועמד בלא פחות מ-25% מהקולות הכשרים של הבוחרים – שישית מהסכום שיחסו לסכום המימון על פי סעיף 6, הוא כיחס שבין מספר הקולות הכשרים שקיבל המועמד למספר כלל הקולות הכשרים שניתנו למועמדים לראש הרשות;
- (6) מועמד יחיד – 9.5% מסכום המימון על פי סעיף 6."

⁷² מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 577-578.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

136. מכל מקום, מכלל האמור לעיל מסיק כבירי, כי המדיניות הרצויה היא של איפוק וריסון בהתנהלות הכלכלית של חברי הרשימה, וכי עליהם לפעול, כך⁷³:

"(עליהם לפעול) ... במשנה זהירות בכדי למנוע סיכון כלכלי בלתי סביר. ברור, כי לאור העובדה שמדובר בספקולציה בנושא קבלת מימון בחירות, התלויה במספר מנדטים, הרי שרמת הזהירות אותה שומה לדרוש מהמועמדים הנה רמת זהירות גבוהה מזו שיש להפעיל לגבי תאגידים מסחריים, היכולים ביתר קלות לבחון את סוגיית המימון."

137. לשיטתו של כבירי, לכלל האמור לעיל יש להוסיף נתון נוסף: המתקשר עם רשימת המועמדים כלל אינו יודע כי הוא מתקשר עם אישיות משפטית נפרדת, אלא הוא רואה את עצמו כמי שעומד מול אנשי ציבור, באשר הם, או שליחיהם, שהם אלה שמתחייבים בפניו. לרוב, אותו מתקשר מסתמך על העובדה כי עומד בפניו איש ציבור מכובד, והוא מסתפק בכך.

138. לבסוף, כבירי מוסיף ומציין, כי גם המתקשר/ת יודע כי המדובר באישיות משפטית נפרדת, הרי שברובם המכריע של המקרים הוא אינו יודע, ואף אין לו את הכלים לדעת, מהו מצבה הכלכלי של הרשימה, או מהם סיכוייה לקבל כספי מימון (נוסף לאי-ידיעתו לגבי קיומן של התחייבויות כספיות נוספות של הרשימה).

139. בשל כלל השיקולים דלעיל, כבירי מסיק כי חובת הזהירות הרובצת לפתחם של מועמדים, לנקוט באמצעי זהירות קפדניים, וכדי למנוע מצב בו קופת הרשימה ריקה ואין היא יכולה לעמוד בהתחייבויותיה כלפי נושיה, היא גבוהה⁷⁴. על כן, כאשר מועמד מבצע פעולות באופן בלתי זהיר, ומתקשר בהסכמים בשם הרשימה, שיש בהם סיכון בלתי סביר, וכאשר היה עליו לחשוך בכך שהרשימה לא תוכל להחזיר את חובותיה, הוא פעל בצורה בלתי ראויה וחרג מסטנדרט הזהירות הראוי. משכך, יש לחייבו בתשלום חובות אלה.

140. מסקנתו המנומקת של כבירי, הנשענת על טעמים מוצקים בדבר חובת הזהירות של מועמד ברשימה לרשות מוניציפלית, מקובלת עלינו במלואה. אנו

⁷³ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 578.

⁷⁴ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 578.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

גם סבורים, כי דבריו של כבירי מקבלים משנה תוקף, כאשר עסקינן בבני נוער ועובדים צעירים, הנמצאים בתחילת דרכם בעולם העבודה (וכפי שנסיביר בהמשך הדברים, וכאשר נפרט את עמדת משפט העבודה לגבי בני נוער כ'עובדים').

141. ובהקשר הספציפי, ברי שכאשר המדובר בבני נוער, המהווים ציבור מוחלש לכל דבר ועניין, הרי שלא ניתן לצפות מהם לדעת 'מהו מצבה הכלכלי של הרשימה', ואפילו שלא בקירוב. לכן, חובת הזהירות המוטלת ביחס לכך, מצידם של הנתבעים, היא כפולה ומכופלת. האמור לעיל מקבל משנה תוקף ביחס לג'קי, שחובת הזהירות המוטלת עליו, כעומד בראש הרשימה וכמי שרץ לתפקיד ראשות הרשות המקומית, היא רבה ביותר.

142. האמור לעיל נתמך היטב גם ברמה העובדתית. נזכיר, שציינו דלעיל במהלך פסק הדין, כי הרושם החוזר ונשנה של התובעים, וכפי שעלה מהצהרותיהם ועדותם לפנינו, ולפיו הם 'גויסו לעבוד עבור ג'קי עצמו', לא נוצר אצלם באופן שתלוש מהמציאות ובחלל ריק. אותו רושם נובע בראש ובראשונה מהאופן הכושל והבעייתי מאוד של גיוס וניהול כוח האדם על ידי הרשימה.

143. כך למשל, מי מבין התובעים שהוחתם על טופס 101, לא קיבל עותק ממנו. זאת ועוד, התובעים לא הוחתמו על חוזה עבודה ואף לא קיבלו הודעה לעובד, כמתחייב מהוראות הדין. ברי, כי לו היה ניתן להם מסמך שכזה על ידי גורמי הרשימה, היה בכך כדי לסייע בפיזור הערפל שבו היו שרויים התובעים ביחס לשאלה 'מי מעסיק אותי ומי משלם לי'.

144. ביחס לכך, נזכיר את הוראת סעיף 5א לחוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה (תנאי עבודה והליכי מיון וקבלה לעבודה), תשס"ב-2002 (להלן: "חוק הודעה לעובד"), שבה נקבע, כדלקמן:

"בתובענה של עובד נגד מעסיקו שבה שנוי במחלוקת עניין מהעניינים לפי סעיף 2, והמעסיק לא מסר לעובד הודעה שהוא חייב במסירתה כאמור בסעיפים 1 או 3, בכלל או לגבי אותו עניין, תהיה חובת ההוכחה על המעסיק בדבר העניין השנוי במחלוקת, ובלבד שהעובד העיד על טענתו באותו עניין, לרבות בתצהיר לפי פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971."

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

145. אשר להוראה זו, נקבע על ידי בית הדין הארצי בעניין **אוקראינסקי**, כי על מנת ליתן תוקף לחובת ההודעה לעובד, קבע המחוקק כי להימנעות ממסירת הודעה תהיה השלכה ראייתית בדמוי תרופות כלכליות, והיפוך נטל השכנוע בכפוף להצגת גרסה מטעמו של העובד במסגרת עדות או תצהיר.⁷⁵

146. בפן העובדתי, דומה כי ניתן לתמצת את ציפייתם של התובעים, באמירתו של התובע **שחר בהיר**, שהעיד במילים הבאות, כך: **"אני התקשרתי טלפונית להמון אנשים ופשוט שאלתי אותם במשך 105 השעות הללו אם הם מצביעים לג'קי סבג או לא, ולפיכך אני חושב שעבדתי בשביל ג'קי סבג"**.

147. לטעמנו, כאשר המדובר בעובד שהינו בגיל סמוך לח"י שנים, הרי שאין המדובר בתחושה שאין לה כל בסיס, ובמיוחד משעה שלא ניתן לו הסבר אחר על ידי גורמי מטה הרשימה לגבי מעמדו ותנאי העסקתו, ובוודאי שלא על ידי הנתבעים האישיים. שוב נזכיר, כי כפי שעלה מהצהרות ועדויות התובעים, כי אף אחד לא טרח להסביר להם מעולם את ההבדל בין סוגי ההעסקה השונים, ומיהו מעסיקם הנכון והאמיתי.

148. מעבר לעדויות התובעים, נשוב ונציין כי מסקנה זו, עולה גם מהראיות שהם הגישו לתיק בית הדין. כך למשל, קבוצת ווטסאפ של פעילי הרשימה נקראה בשם **"נוער ז'קי סבג"**⁷⁶; קבוצה אחרת נקראה בשם **"הטלפניות של ג'קי"**⁷⁷, ואילו קבוצה שלישית במספר נקראה **"מטה גקי סבג"**⁷⁸. כמו כן, בסרטון שבו צולמו הטלפניות מצוין **"זקי סבגגגגג לראשות העיר האדם הנכון במקום הראשון"**.

149. בהינתן כלל עובדות אלה, קשה עד מאוד, עד בלתי אפשרי, לצפות מבן/בת נוער, בגילאי 16-17, לדעת כי מעסיקו הנכון והאמיתי הוא הרשימה, ולא ג'קי עצמו. ודוק – אין ולא ניתן לייחס כל 'רשלנות תורמת' של התובעים, בהקשר זה,

⁷⁵ ע"ע (ארצי) 34111-07-15 **אוקראינסקי** – **שח שנוע ולוגיסטיקה בע"מ** (ניתן ביום 7.2.2019).

⁷⁶ עמ' 2 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁷⁷ עמ' 112 ו-171-174 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁷⁸ עמ' 262 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

וכאשר נשוב ונזכיר כי המדובר בציבור עובדים מוחלש ופגיע, הנמצא בתחילת דרכו בעולם העבודה.

150. ועוד ציינו דלעיל, כי אותו בלבול גם בא לידי ביטוי אף לאחר ההעסקה עצמה, ונפנה שוב להתכתבות של התובעת ליאה. מאותה התכתבות עלה כי היא כלל לא ידעה על ידי מי היא הועסקה, והיא אף סברה שאולי היא הועסקה בכלל על ידי עיריית נהריה.

151. הנימוק השני לעמדתנו - עמדת משפט העבודה ביחס להרמת מסך – על הדברים שנאמרו דלעיל יש להוסיף, כי בכל הנוגע לשימוש בדוקטרינת "הרמת המסך", קבע בית הדין הארצי לעבודה מזה שנים רבות, כי יש להרחיב את השימוש בכלי זה, וככל שהדבר נוגע לעובדים. כל זאת, נוכח העובדה שהעובד אינו נושא וולונטארי, אלא נושא מסוג מיוחד אשר כלפיו מוטלת על החברה אחריות מוגברת וחובת אמון מיוחדת.

152. על המעמד המיוחד של עובדי החברה ובכל הקשור לעיקרון הרמת מסך, עמד כב' השופט צור בעניין זילברשטיין, לאמור⁷⁹:

"כללי הרמת מסך ההתאגדות התפתחו על רקע של יחסים עסקיים בין חברה לבין נושיה או המתקשרים עמה. מערכת יחסים זו מושתתת על אינטרסים ושיקולים עסקיים. המלווה, הספק, המשקיע או בעל החוזה עם חברה עושה זאת ממניעים עסקיים בהם קיים גם מרכיב של סיכון. כללי הרמת המסך פותחו ל"שחקנים" אלה ונועדו להגן עליהם בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת.

בכל בעלי דברה של חברה קיימת קטגוריה מיוחדת של מתקשרים ונושים, שהם עובדי החברה. מתקשרים אלה אינם "מתקשרים" רגילים בשוק המסחרי...

...

העובד אינו "נושא וולונטארי" אלא הוא מתקשר ונושא מסוג מיוחד אשר כלפיו מוטלת על החברה אחריות מוגברת וחובת אמון מיוחדת (א' פלמן, דיני

⁷⁹ ע"ע (ארצי) 1201/00 זילברשטיין – ערב חדש (עתונות) אילת בע"מ (ניתן ביום 17.12.2002).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

חברות בישראל הלכה למעשה, כרך א' עמ' 103). חובה זו מקורה לא רק בהוראות הסכם העבודה - בין אם אישי הוא או קיבוצי - אלא גם, ואולי בעיקר, נגזרת היא מחובת תום הלב המוגברת הקיימת ביחסי העבודה...

...

בבואנו לבחון את שאלת הרמת המסך, שומה עלינו אפוא לתת את הדעת לא רק לדין הכללי היפה לתחום העסקי המובהק, אלא גם - ובמיוחד - ליישומו והשלכתו של דין זה על היחסים בין חברה - מעסיקה לבין עובדיה..."

153. ולמותר להוסיף, כי עמדת בית הדין הארצי שבנדון אף אושרה על ידי בית המשפט העליון, בפסק דינה של כב' השופטת (כיום הנשיאה) חיות בעניין רצ **פלסט**⁸⁰. ולענייננו, אנו סבורים כי דברי כב' השופט צור, המבטאים את עמדת משפט העבודה ביחס להרמת מסך, הינם טובים ונכונים למקרה שלפנינו, ויש בהם כדי לבסס את המסקנה כי התובעים הם נושים במעמד מיוחד, שהיה לנהוג כלפיהם באחריות מוגברת ולפי חובת אמון מיוחדת.

154. עם זאת, איננו מקבלים את הטיעון הנקודתי והספציפי של התובעים, שהוזכר בעיקרו בסיכומיהם, כי עסקינן בחברה משפחתית, שחבריה הינם בעלי זיקה לגיקי (ולמשל - אחיו). המדובר בראיה בלתי הגיונית בדבר מהותה של חברה משפחתית, ולטיעון זה ממילא אין כל בסיס עובדתי.

155. **הנימוק השלישי לעמדתנו - עמדת משפט העבודה ביחס לבני נוער כ'עובדים'** – שיקול נוסף שיש להביאו בחשבון, הוא העובדה כי מדובר באוכלוסייה המצויה בעמדה פגיעה וחלשה, ומחובתנו של בית הדין למנוע ניצולה לרעה. לא בכדי, המדובר בסקטור מיוחד של האוכלוסייה, אשר עוד בשנת 1953 הוקדש לו חוק מיוחד⁸¹.

156. ביחס לענייננו הספציפי, אף מקובלת עלינו טענת התובעים, כי אין המדובר במקרה אחד בודד של אי-תשלום של נבחר ציבור בעיר ספציפית, כי אם בתופעה רחבה החוזרת על עצמה בכל מערכת בחירות ארצית ומקומית, בהן מאות בני

⁸⁰ בג"ץ 132/15 ר-צ פלסטק בע"מ נ' איפראימוב (ניתן ביום 5.4.2017).

⁸¹ חוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

נוער וצעירים אשר נשארים ללא רשת ביטחון שיכולה להבטיח להם את קבלת שכרם, בעבור העבודה במערכות הבחירות השונות⁸². על תופעה זו עמדה הועדה לזכויות הילד בכנסת ישראל, במילים הבאות, כדלקמן⁸³:

"אנחנו כאן היום כדי לדון בעיקר בזכויות של בני נוער במערכת הבחירות, בעיקר אלה שלא מתנדבים אלא שמגיעים ומובטח להם שכר וחשוב לנו שהם יקבלו את מה שמגיע להם והובטח להם. לצערנו הרב אנחנו ראינו במערכות בחירות קודמות שלא תמיד המועמדים או האנשים מילאו את חובתם כלפי אותם בני נוער, במיוחד כאלה שלא נשארו על המפה הפוליטית, זאת אומרת רשימות שנכנסו, לא זכו, לא נכנסו למועצה, הפסיקו את הפעילות הפוליטית ואז מבחינתם הם כבר לא חייבים כלום לאף אחד..."

157. מסקירה של ההליכים שנידונו בבית הדין לעבודה בעבר בהקשר דומה, יש לציין הליך שבו נידונו תביעות שהוגשו על ידי נערים ונערות אשר הועסקו בעיר עפולה במהלך מערכת הבחירות לרשויות המקומיות שנערכו בחודש 11/2008. בית הדין האזורי לעבודה בנצרת דחה את התביעה להרמת מסך, וקבע כדלקמן⁸⁴:

"מטעם התובעים לא הוצג כל נימוק המצדיק "הרמת המסך" בין הנתבעת לבין הנתבע. מפי התובעים לא נשמעה כל טענה בדבר ניהול מערכת הבחירות במרמה או מתוך כוונה זדונית לשלול מהתובעים את שכרם."

158. הנימוק הרביעי לעמדתנו - ברמה העובדתית, הוכחה מעורבותם הישירה, פעילה והברורה של הנתבעים בהתנהלות מטה הרשימה, לרבות הנושאים הכספיים – כפי שכבר צוין רבות במהלך פסק הדין, הנתבעים שבו וניסו לבדל את עצמם, לחלוטין, מהתנהלות מטה הרשימה. בקיצורו של טיעון, הם ניסו לטעון – "לא ידעתי, לא שמעתי, לא ראיתי".

159. דא עקא, שאין כל מקום ואין כל תוחלת לטיעון זה, בין אם ביחס לשלושת הנתבעים האישיים, ובין אם ביחס לכל אחד מהם. ודוק – אנו מודעים לכך,

⁸² סעיף 121 לסיכומי התובעים.

⁸³ ראו דברי חברת הכנסת יפעת שאשא ביטון, יו"ר הועדה לזכויות הילד (כתוארה אז) – פרוטוקול מס' 245 משיבת הוועדה לזכויות הילד, יום שני, י"ג בחשון התשע"ט (22 באוקטובר 2018).

⁸⁴ ד"מ (נצ' 1592/09 וורקה – מירון (ניתן ביום 1.9.2010).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שכאשר המדובר בהוכחת יסוד שלילי, הרי שמעצם טיבו הוא קשה יותר להוכחה, ועל כן ועל מנת להוכיחו, נדרשת כמות ראיות קטנה יותר⁸⁵. עם זאת, ואחרי שהזהרנו עצמנו היטב בהקשר שבנדון, עדיין מסקנתנו נותרת בעינה.

160. הראיות והעדויות הרבות מאוד שנפרסו לפנינו, מוכיחות למעשה ההפך הגמור – כל אחד מהנתבעים האישיים היה למעשה מרכיב עיקרי ביותר בהתנהלות מטה הרשימה, ולמעשה עסקין במי שהיו 'השלישייה המובילה' של הרשימה, לכל דבר ועניין.

161. לא בכדי, ובגדר הודאת בעל-דין ברורה, אמר ב"כ הנתבעים בדיון המוקדם הראשון, כך: "לצורכי פשרה אין התנגדות לצירוף שאר חברי הסיעה והסיעה לא תתנגד להרמת מסך בינה לבין חבריה". ודוק – בהמשך ההליך, הנתבעים מעולם לא הסתייגו מאותה אמירה מפורשת, המדברת בעד עצמה.

162. בהתאם לאמור לעיל ולאור הניתוח העובדתי שעשינו במהלך פסק הדין, אנו דוחים תחילה את טענתו של ג'קי, שהוא לא עסק בניהול הרשימה, או הטענה שלא היה לו כל חלק בפעילות האופרטיבית של מטה הרשימה. לא בכדי, **אופיר שרון** כתב לאחר הבחירות, ש"זה תלוי בזקי סבג", וש"גקי סבג" אחראי על התשלום, וגם "מי שצריך לשלם זה זקי סבג"⁸⁶. כמו כן, גם **אופיר בר** כתב ש"גקי סבג" אחראי על התשלום.

163. ביחס לכך, אנו גם נותנים דגש על עדותם הנוקבת של פעילי הרשימה – דני, תמי ואילן, שהבהירו בצורה ברורה, שוב ושוב, כי ג'קי ידע ושלט בכל פרט קטן. כזכור, דני ציין ש "רק ג'קי סבג ידע מה עושים עם הכסף", ואילו תמי אמרה "רק ג'קי סבג, עבדתי מולו, כל ההתנהלות הייתה מולו, לא אף אחד אחר", וגם "ג'קי סבג, לא מישהו אחר", ואף חזרה וציינה, כך:

⁸⁵ ראו סעיף 22 לפסק דינו של כב' השופט (כתוארו אז, היום סגן הנשיאה) איטח בע"ל (ארצי) 41882-03-14 צרור – המוסד לביטוח לאומי (ניתן ביום 18.5.2015). כן ראו בע"א 78/04 המגן חברה לביטוח בע"מ נ' שלום גרשון הובלות בע"מ (ניתן ביום 5.10.2006), בסעיף 39 לפסק הדין, וההפניות שם; וכן י' קדמי, על הראיות, בעמ' 1443, 1492 - 1496, 1576.

⁸⁶ עמ' 267 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים, וכן בסעיף 10 להצהרתו של רן בוסקיס.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

"רק ג'קי סבג אחראי ונותן את המילה האחרונה. זאת אומרת שאני לעולם, ואני לא רוצה להטעות אבל אני לא יודעת מישהו היה בכלל מעורב בכל הנושא הכספי מלבדו, לבדו. אוקיי? אז זה חשוב להדגיש שאצל ג'קי סבג יש רק ריבון אחד, ג'קי סבג. ורק הוא מחליט וקובע מה נכנס ומה יוצא."

164. תמי אף חזרה וציינה בפליאה רבה: "... הרי איך יכול להיות שג'קי סבג יודע כל מה שקורה בכל רגע נתון גם בעירייה, ממסמר ועד למיליונים, ופתאום במטה הוא לא יודע מי נכנס ומי יצא? איך זה הגיוני? תסביר לי איך זה הגיוני". גם לשיטתנו, כאשר המדובר במי שהיה ראש העירייה במשך זמן רב (עשרות שנים⁸⁷), הטענה כי ג'קי 'לא ידע ולא היה מעורב' מעלה קושי ניכר.

165. בדומה, גם אילן אמר את הדברים הבאים: "מועמד ראש העיר שהיה, ג'קי סבג, הוא זה שניהל את הכול, לקח את הכול, נתן את ההנחיות, לא שיתף אף אחד, לא שמע לאף אחד... כל ההתנהלות אם להביא אנשים לטובת המטה או להעסיק את בני הנוער, זה הכול בא ממנו".

166. זאת ועוד, אילן אף הדגיש כי אין המדובר רק בידיעה מוחלטת לגבי הנושא הממוני, בכללותו, כי אם באופן ספציפי, לגבי העסקת בני נוער (קרי – התובעים), והוא פירט כי הוא עצמו עדכן את ג'קי לגבי המשמעויות הנובעות מהעסקתם של התובעים:

"... אני נכנסתי לג'קי סבג...."

... אני אמרתי לו במפורש וגם לה (הכוונה למרסל – בית הדין) שיש פה אנשים שנרשמים, ילדים טובים לפני צבא, שאני עוד גם חיפשתי כאלה והם עשו עבודה נפלאה (ג)ם דרך אגב, יום ולילה עם שלטים והיו בכל מקום...

... ואני באתי ואמרתי לו 'תקשיב טוב מה אני אומר לך, אתה הולך פה לכישלון טוטאלי כי ההתנהלות היא לא נכונה'...

⁸⁷ ראו סעיף 2 לסיכומי הנתבעים: "... נתבע מס 2 כיהן בתפקיד ראש העיר נהריה, במשך כ-20 שנה רצופות, למעט תקופה קצרה של שנתיים שנים..."

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

... הבעיה היא שיש אדם אחד שמחליט על הכול, ששום דבר מסביב לא מעניין אותו. לא מעניין אותו. וזאת התוצאה בסוף"...

... הוא אמר שאני לא מבין כלום. רק הוא לא מבין שאני מבין הרבה, אבל מה לעשות? לא רוצים לשמוע."

... לקראת הסוף גם היו אמירות כאלה 'תגייסו עוד, תביאו כמה שיותר, כמה שיותר. אנחנו נשלם הכול'.... שלו ושל ג'קי סבג, של מרסל.

... גם אם נכנסתי פעם אחת כדי להסביר שיש פה הרבה מאוד אנשים שצריכים לדעת איך מנהלים אותם ומה משלמים להם, (הם השיבו לי) 'הכול טוב, הכול בסדר. זה לא עניין שלך'...

... הוא יודע הכול... הכול. הוא בן אדם ריכוזי מאוד, יודע הכול."

167. ואם לא די אותן שלושת עדויות, נזכיר כי גם שתי הנתבעות האישיות הנוספות – מרסל וציפורה – אמרו למעשה ממש אותו הדבר, הגם שבמילים נוקבות פחות. אשר לציפורה, היא אמרה לגבי ג'קי, כזכור, ש"אני בטוחה שהוא ידע הכול. כן, נמסר לו הכול. מה שהוא רצה לדעת אז הוא ידע". אשר למרסל, כאשר נשאלה "מי הגדיר להם את מסגרת התקציב?", היא ענתה "ראש הסיעה".

168. המדובר במצבור משמעותי ביותר של עדויות, שמוכיחות כי ג'קי היה בעל ידע ניכר לגבי כלל התנהלותו של מטה הרשימה, כולל במישור הכספי. ודוק – יש בכך כדי להעביר את הנטל לג'קי, להוכיח אחרת מכך. דא עקא, שג'קי לא הוכיח דבר וחצי דבר. ובהקשר זה, נחזור ונזכיר כי המטרה מבחינתו של ג'קי היתה בראש ובראשונה להביאו (שוב) לראשות העירייה. כמו כן, עסקינן במי שהיה ראש העירייה זמן רב מאוד.

169. בהינתן האמור לעיל, וכדי להוכיח את הטענה שהוא לא היה בעל מודעות לגבי התנהלות מטה הרשימה, הרי שברי כי היה צריך להביא עדויות וראיות מסוימות מצידו. אולם, וכפי שהודגש בהרחבה במהלך פסק הדין, ג'קי נמנע מלהביא ראיות ועדויות כלשהן ביחס למחלוקת הנוכחית. כל זאת, מבלי לייתר את הבעייתיות המשמעותית העולה מעדותו המתחמקת.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

170. וכבר ציינו זה עתה, כי כאשר המדובר במי שהיה ראש העירייה במשך זמן רב (עשרות שנים), הרי שהטענה כי ג'קי 'לא ידע ולא היה מעורב' מעלה קושי ניכר. כך הוא הנכון במקרה הספציפי, כאשר לטעמנו, ידיעתו הברורה והמפורשת של ג'קי לגבי העסקת התובעים (ראו למשל דברי אילן, דלעיל), וכפי שהובהר ברמה הנורמטיבית, מטילה עליו אחריות שלא להתייחס אליהם כלאחר-יד, ברשלנות ובזלזול, כאשר המדובר בתשלום שכרם וזכויותיהם על פי הדין.

171. ודוק – לא מתקבל על הדעת לטעון, ש'לא ראיתי ולא ידעתי את בני הנוער שעבדו עבורי', והמדובר בטענה בלתי סבירה לחלוטין, בהתחשב בנסיבות העובדתיות שהוכחו כדבעי לפנינו. בדומה, גם הטיעון של ג'קי ולפיו הוא היה מגיע למטה הרשימה רק בשעות הערב, לא הוכח, ואילו הטענה כי הוא עסק אך ורק בחוגי בית, נסתרה לחלוטין ברמה העובדתית.

172. כך למשל, נזכיר כי התובע אדם ברש אמר "הוא הגיע ללחוץ לנו את היד כשהיינו עם חולצות שלו בקלפי". גם התובע אביאל דקל אמר ש"היה יום אחד שהוא הגיע למטה והלכנו איתו ברחבי העיר והוא נתן לי פליירים לחלק ולהחזיק שלטים, הוא דיבר איתנו. הוא אמר לנו תודה באופן אישי", ואילו התובע אלמוג שושן ציין "... כן פגשתי אותו והייתי איתו בכמה וכמה חוגי בית שהוא הפעיל.... אמר לי מדי פעם כל הכבוד על העבודה שאני עושה".

173. לא זו אף זו, וגם אם המדובר באי-ידיעה (כאמור, מסקנתנו העובדתית היא שונה לחלוטין), אזי מדובר בסיטואציה של "עצימת-עיניים" מכוונת מצידם של ג'קי ומרסל, שגם היא מצדיקה, בפני עצמה, חיוב לפי עילת הרמת המסך. כל זאת, בוודאי לאור האזהרות הברורות והמפורשות שנאמרו להם על ידי אילן.

174. ההסדר שמאפשר את הרמת המסך בדיני חברות הוסיף את היסוד הנפשי של "ידיעה", כאשר המדובר בבעלי מניות שהיו מעורבים באופן פעיל, ואשר עצמו את עיניהם לנוכח מצוקתה של החברה. בספרות האקדמית נקבע ביחס לכך, כי אחד מהתנאים להרמת מסך הינו "יסוד נפשי של ידיעה או עצימת עיניים"⁸⁸.

175. אשר לפסיקת בית המשפט העליון, הרי שנקבע בה כי "מודעות לענין זה כוללת עצימת עיניים, קרי: גם חשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום

⁸⁸ ראו בספרה של ד"ר אירית חביב סגל דיני חברות (2007), בעמ' 287.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

הנסיבות שגרמו לשימוש פסול כאמור, אך תוך הימנעות מלבררן, ייחשבו מודעות, למעט רשלנות בלבד⁸⁹. גם בפסיקת בית הדין הארצי נקבע בעניין פרידמן, כי עצימת עיניים ואטימות כלפי זכויות העובדים יכולים להצדיק הרמת מסך ההתאגדות⁹⁰.

176. בעניין סברס שירותי קייטרינג הוסיף וקבע בית הדין הארצי, כי פעולה תוך התעלמות מזכויות העובדים, היא פעולה בחוסר תום לב, וכאשר מסך ההתאגדות לא יעמוד בעטיה כמגן⁹¹. במקרה שלפנינו, אותה עצימת-עיניים באה לידי ביטוי, במה שהינו, למצער, מחדל מהותי ובלתי-סביר לחלוטין בניהול ענייני הרשימה.

177. כך למשל, תמי אמרה ביחס לכך בעדותה, כך: "אם הוא לא ידע אז למה הוא לא הקציב? למה הוא לא בא ואמר 'אני מסכים במטה נהרייה ירוקה רק 10 אנשים'?" "אני מסכים במטה עין שרה רק 12 אנשים'?" "אני מסכים במטה טרומפלדור רק 8 אנשים'?" "אני מסכים במטה רגום רק 4 אנשים'?" את זה ג'קי סבג היה יודע לעשות מצוין.... לא עשה".

178. אשר למרסל, פרטנית, הרי שאחריותה נובעת גם בשל המימד המרכזי והעיקרי שהיה לה בניהול מטה הרשימה. כזכור, מרסל הודתה בעצמה, שהיא חתמה על טפסי 101 ודו"חות נוכחות, וכאשר ציפורה אמרה בבירור, שמרסל קיבלה (ביחד עם ג'קי) את ההחלטות בפן הכספי. אשר לסוגיית 'העדפת הנושים', הרי שציפורה גם אמרה, ש"מי שעשה את התעדוף של הצ'קים זה מרסל וג'קי".

179. זאת ועוד, תובעים רבים העידו שהם גויסו לעבודה ו/או הוחתמו על טפסי 101 על ידי מרסל (ולמשל – חן בן לולו, מורן דקל חכים, אקואלינה נהרה, הדר בן חמו, מרי נגולה, יקיר אורן, ליבי אורן, יהב קמחי, נועה שלמה, מטר איילון, לינה ברסטצקי). גם ישנן התכתבויות שמעידות על מעורבותה, ולמשל – מקרים

⁸⁹ ע"א 4263/04 קיבוץ משמר העמק נ' עו"ד טומי מנור, מפרק אפרוחי הצפון בע"מ (ניתן ביום 21.1.2009).

⁹⁰ ע"ע (ארצי) 1170/00 פרידמן – יוניוב ירחמיאל ובניו חברה קבלנית לבנין בע"מ (ניתן ביום 27.11.2002). ראו גם פסק דינו של מותב בראשות אב"ד, בסע"ש (חי) 22070-04-18 כנעאן – אוריון פלאפל המדינה בע"מ (ניתן ביום 30.4.2020), סעיפים 295-296.

⁹¹ ע"ע (ארצי) 1192/02 חברת סברס שירותי קייטרינג בע"מ – רחמן (ניתן ביום 27.7.2003).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שבהם היא עודכנה בכמות שעות עבודה שבוצעו על ידי עובדים⁹². כלומר – במידה רבה היא היתה גורם מרכזי ביותר באופן קבלת ההחלטות והניהול של מטה הרשימה.

180. **אשר לציפורה**, כבר ציינו כי אחריותה נובעת משני טעמים, כמפורט להלן: ראשית, היותה אחד משני מורשי החתימה על חשבון הבנק של הרשימה (ביחד עם מרדכי סבג, אחיו של ג'קי), ולכן – כל החלטה בתחום הכספי היתה חייבת, בהכרח, לעבור דרכה; שנית, הדיווחים הכוזבים שהיא דיווחה לרשויות השלטוניות בדבר תשלום שכרם של התובעים, ושאל נעשו אולי בכוונת-מכון, וכדי לקבל תמיכה כספית ממשרד הפנים.

181. בהקשר שבנדון, כבירי מסביר כי לפי תורת האורגנים, ניתן להטיל אחריות על מי שקיבל החלטות וביצע פעולות בשמה של הרשימה. כך הוא הנכון לגבי מרסל, וכך הוא הנכון לגבי ציפורה, שביצעו פעולות מרכזיות ועיקריות ביותר עבור הרשימה, וקיבלו החלטות שכאלה בשמה. המדובר בפעולות שנעשו בצורה רשלנית ובעייתית ביותר, ובכל הקשור לעניינם הפרטני של התובעים.

182. כבירי מסביר עוד, כי נטל השכנוע להוכיח אחרת חל על המועמדים עצמם, והם צריכים להוכיח בפן הנגטיבי, כי הם לא היו חלק מפורום מקבלי ההחלטות, ובפן הפוזיטיבי – מי היו בפועל מקבלי ההחלטות (קרי – האחרים מלבדם). זאת, בין בשל ידיעתם בפועל את העובדות, ובין בשל חובתם לדעת אותן⁹³. דא עקא, שכבר הסברנו דלעיל בהרחבה, כי לא מרסל, ולא ציפורה, לא הוכיחו דבר בהקשר זה (מלבד הניסיון להעביר את האחריות לדני, שכשל לחלוטין, לדעתנו).

183. **הנימוק החמישי לעמדתנו - הוכחה עילת העדפת הנושים** – כבר דנו בהרחבה עד כה בעילת העדפת הנושים, ונשוב ונעמוד עליה כעת. מהעדויות הנרחבות שהוצגו לפנינו, עלתה תמונה מטרידה ובעייתית – לצד החוב הניכר שנותרה הרשימה חייבת לתובעים, שולמו לאחר הבחירות כספים משמעותיים לגורמים אחרים, וכל זאת – ללא כל הסבר ופירוט, מדוע ולמה הם הועדפו על פני התובעים.

⁹² עמ' 206 ו-210 בקובץ תצהיר גילוי המסמכים של התובעים.

⁹³ מאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 581.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

184. כזכור, מרסל אישרה בעדותה כי לרשימה נותרה יתרה כספית לאחר הבחירות, כדלקמן: ביום 17.12.2018 נותר סך של 53,981.70 ₪, ביום 30.1.2019 נותר סך של 22,483.68 ₪, ביום 1.2.2019 נותר סך של 19,400.83 ₪, וביום 31.3.2019 נותר סך של 11,386.70 ₪. כל זאת, שעה שמשולמים כספים לגורמים אחרים, וללא כל הסבר ופירוט.

185. ברי כי המדובר בסכומים ניכרים ביותר, שלמצער היו יכולים להיות משולמים לתובעים, בחלקם. דא עקא, שלא שולם להם דבר. ביחס לכך, נחזור ונפנה גם לדברי העדים, וכאשר נזכיר כי המדובר בבעלי תפקיד בכירים במטה הרשימה. כך למשל, אילן אמר בבירור, ש"יכלו לשלם. הם שילמו לכל מיני ספקים, הייתי רואה את זה. משלמים לבית דפוס, משלמים לזה, משלמים לזה. וגם היו צ'קים שעוד לא שולמו".

186. אילן אף הוסיף והעיד, בבירור, כי הוא ראה את ג'קי ומרסל במפגש לאחר הבחירות "... שהם עדיין מתנהלים עם צ'קים למי צריך לשלם או לא לשלם". כל זאת, שעה שב"כ הנתבעים ציין, כי "העובדים לא קיבלו כסף רק בגין חודש העבודה האחרון כי נגמר הכסף לסיעה"⁹⁴. אולם, מהנתונים שצינו דלעיל, ברי כי המדובר בהצהרה שאינה נכונה.

187. הנימוק השישי לעמדתנו - הוכחה עילת המימון הדק – כבר דנו בהרחבה עד כה בעילת העדפת הנושים, ונשוב ונעמוד גם עליה כעת. במקרה שלפנינו, התובעים טענו כי הנתבעים נטלו סיכון בלתי סביר באופן שבו נוהלה הרשימה⁹⁵, ואנו מקבלים טענה זו.

⁹⁴ ראו עמ' 1, שורות 23-24 לפרוטוקול הדיון מיום 14.4.2019 בד"מ (חי') 9018-02-19. המדובר בהליך שנוהל בשעתו לפני כב' השופטת אלקאסם, בסוגיה דומה לענייננו. ראו גם דבריו של ב"כ הנתבעים בעמ' 4, שורות 22-25 לפרוטוקול הדיון המוקדם מיום 11.7.2019, בהליך זה: "הבחירות היו מספר חודשים ובחודשים הראשונים הסיעה שילמה לכל מי שעבד וגם קיבלו תלושי שכר. מה שקרה בחודש האחרון, נגמר הכסף לסיעה שכן בנתה על 4 מנדטים ובסופו של דבר קיבלו רק 2 שזה בערך סך של 320,000 ₪ (160,000 ₪ לכל מנדט), נוצר מצב שחלק מהעובדים בחודש האחרון לא קיבלו שכר גם בגין עבודתם ביום הבחירות עצמו כי נגמר הכסף. אני מאמין שהם יקבלו".

⁹⁵ סעיף 16 לכתב התביעה.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

188. מהעדויות הנרחבות שהוצגו לפנינו, עלתה תמונה מטרידה ובעייתית, כאשר הרשימה התנהלה בחסר כספי מכוון, ובכל הקשור לפער בין הסכומים שעמדו לרשותה, מחד, ולגבי התנהלותה ביחס לאופן גיוס העובדים, מנגד (ובעיקר לקראת סוף מערכת הבחירות, והמועד הפרטני של יום הבחירות).

189. בהקשר זה נדגיש, כי מספרים מדויקים – אין לפנינו. אולם, וכמו ביחס לסוגיות אחרות נשוא הליך זה, האשם ביחס לכך מוטל על כתפי הנתבעים, ולא על גורם אחר. שהרי, המדובר במסמכים שנמצאים בחזקתם ובשליטתם, ולמצער – במסמכים שהם יכלו לבקש מבית הדין הוצאת צו, כדי שהם יוגשו לתיק בית הדין (ולמשל, אם המסמכים נמצאים בידי גורמים אחרים).

190. כזכור, "מימון דק" עניינה בהתנהלות לא ראויה ולא זהירה באשר ליחס שבין הכספים הקיימים בתאגיד, והתחייבויות של התאגיד (בהתאם לסוג העסק וטיבו), לבין התחייבויות התאגיד כלפי אחרים. ביצוע חישוב שכזה הינו הכרחי, הן לשם פעולת התאגיד השוטפת והן לשם מניעת טענה בדבר מימון דק⁹⁶.

191. כבירי הבהיר במאמרו, שממנו כבר ציטטנו בהרחבה ובהסכמה, כדלקמן⁹⁷:

".... מועמדים המבקשים לקחת חלק בהליך הדמוקרטי, מבקשים בכך, הלכה למעשה, לשאת באחריות ציבורית כבדה ביותר – להיות מקבלי ההחלטות ברשויות שונות ולשאת באחריות על כספי ציבור. ברי, כי על המבקש לשאת באחריות כבדה שכזו להוכיח, בראש ובראשונה, כי הוא מסוגל לשאת באחריות על קופת הרשימה ועל פעולותיה."

192. כן הוסיף כבירי והבהיר, כדלקמן: **"האחריות הרובצת אפוא לפתחם של המועמדים היא רבה, ועליהם לשקול באופן זהיר ביותר את שיקולי היחסיות**

⁹⁶ ראו למשל ע"ע (ארצי) 1201/00 זילברשטיין – ערב חדש (עיתונות אילת בע"מ) (ניתן ביום 17.12.2002). באותו מקרה דובר בעניינה של עיתונאית שהועסקה על ידי אחת משתי חברות של אשכול החברות, אשר לא קיבלה את הפיצוי המגיע לה מהחברה, משום שהן חדלות פרעון. העובדת ביקשה להטיל אחריות אישית על בעל השליטה במקומן שנסגר לפני תום תקופת חוזה ההעסקה, בגין הפיצויים על הפרת חוזה העבודה. בית הדין הארצי הרים את המסך של אשכול חברות, ובין היתר – מטעמים של ערבוּב נכסים ו"מימון דק".

⁹⁷ מאמר **כבירי**, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 577.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

בין הכספים אשר הרשימה עתידה לקבל לבין התקשרויותיהם בשם הרשימה⁹⁸. כלומר, במידה רבה, סוגיית 'המימון הדק' עולה ביתר שאת, כאשר עסקינן בבחירות לרשויות מקומיות.

193. על כן, דווקא בשל חוסר הוודאות הניכר לגבי המימון שתקבל הרשימה בעתיד, ואשר תלוי במידה רבה במספר המנדטים שאותם היא תקבל בבחירות, הרי שעליה לנקוט במשנה זהירות ביחס לגיוס העובדים. במקרה שלפנינו, לא נסתרה כלל טענת התובעים, כי מלכתחילה, לרשימה לא היו מספיק מקורות כספיים כדי לממן את שכר העובדים הרבים שאותם היא שכרה, וכי היא הסתמכה באופן משמעותי על קבלת התקציבים העתידיים ממשרד הפנים.

194. התנהלות זאת מקבלת חומרה-יתירה, לאור שלושה דגשים :

- הדגש הראשון, בפן הנורמטיבי, נמצא בהוראותיו המפורשות של הדין, כאשר הוראות חוק המימון, שכבר הוזכרו דלעיל במהלך פסק הדין, קובעות כי ההוצאות המותרות במערכת הבחירות לרשות מקומית הינן מוגבלות בהיקפן. חוק זה מגדיר ומגביל במפורש את רמת ההוצאות המותרות במערכת הבחירות, הן למועצת העירייה והן לראשות העירייה. לכן, ככל שנקלעה הרשימה לגירעון, הרי שהאחריות הבלעדית לכל חריגה מהיקף ההוצאות המותרות לה על פי דין, מוטלת על כתפי מקבלי ההחלטות ומנהלי הרשימה ;

- הדגש השני, ובפן העובדתי, נמצא בדבריו הנוקבים של דני, שציין כזכור ש"3 מערכות הקודמות הייתה פחות או יותר אותה בעיה". כן הוא אמר, ש"לא היה לו תמיד מספיק כסף, אבל הוא נשאר ראש עיר, אני לא יודע אם זה נוער או עסקים או ציוד וכדומה, בשנה הזאת הוא היה מסוגל להחזיר את כל הכספים, מה חסר לו. לדעתי הבעיה נוצרה כשהוא לא נבחר ראש עיר, זה מה שאני יכול להגיד". בדומה, גם אילן העיד ש"אם הוא היה מנצח היו משלמים לכולם".

⁹⁸ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 586.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

מדברים אלה עולה, כי אותה שיטה פסולה – של ניהול מטה הרשימה בהיעדר תקציב מספק ובחסר כספי, תוך כדי הסתמכות על ניצחון עתידי בבחירות, היתה רווחת גם בשלוש מערכות הבחירות הקודמות. כלומר, המדובר בשיטה חוזרת ונשנית, ושאינה חד-פעמית;

- הדגש השלישי, ושוב בפן העובדתי, נמצא בדבריו של אילן, שהעיד כי הוא התריע בבירור בפני ג'קי, זמן קצר לפני הבחירות, ש"אנחנו בכישלון טוטאלי", וש"אתה הולך פה לכישלון טוטאלי כי ההתנהלות היא לא נכונה". הוא גם אמר לג'קי ומרסל, כך: "... אני אמרתי לו במפורש וגם לה שיש פה אנשים שנרשמים, ילדים טובים לפני צבא, שאני עוד גם חיפשתי כאלה והם עשו עבודה נפלאה". כן ראו דברי תמי, שהודתה ש"לא הייתה מגבלה" על כמות העובדים.

195. חרף האמור לעיל, גיוס כוח-האדם של הרשימה לא הופסק, ולמעשה – הוא הוגבר, ו"לקראת הסוף גם היו אמירות כאלה 'תגייסו עוד, תביאו כמה שיותר, כמה שיותר. אנחנו נשלם הכול'.... שלו ושל ג'קי סבג, של מרסל". כל זאת, שעה שהרשימה וגורמיה השונים אינם טורחים לעמוד בחובות מינימליות וקוגנטיות הקיימות בדיני עבודה, כגון החתמה על חוזה עבודה, וכפי שכבר ציינו דלעיל.

196. זאת ועוד, חלק לא מבוטל מהעובדים גויסו באמצעות עובדי העירייה, שהיו בחופשה ללא תשלום באותה עת. וביחס לכלל האמור לעיל, הרי לא ניתן להכחיש כי המדובר בהתנהלות והתנהגות חסרת תום-לב, במפגיע. מנגד, הנתבעים האישיים לא עשו ניסיון כלשהו לסתור האשמות חמורות אלה (ונוכח, כי הם העידו לאחר עדי התובעים, מטבע הדברים).

197. הנימוק השביעי לעמדתנו – אחריות אישית ישירה – נעבור עתה לנימוק נוסף ביחס לחיובם של הנתבעים האישיים, שונה ונבדל מהנימוק של הרמת מסך, והוא הנימוק בגין אחריות אישית. במקרה שלפנינו, אנו סבורים כי יש מקום לחיוב הנתבעים האישיים, בשל התנהלותם חסרת תום-לב, באופן קיצוני, כלפי התובעים.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

198. תחילה, נסביר את השוני בין שתי העילות, ובהסתמך על דברי בית הדין הארצי בעניין שון⁹⁹. באותו ההליך, הסבירה כב' השופטת דוידוב-מוטולה, כי הרמת מסך משמעותה התעלמות מהאישיות המשפטית של החברה, ויצירת קשר משפטי ישיר בין צד שלישי לבין בעלי המניות בחברה. לעומת זאת, אחריות אישית פירושה הטלת חבות חוזית או נזיקית (או מכוח דיני עשיית העושר למשל) על אורגן של החברה, באופן אישי, בשל פעולותיו שלו.
199. עוד נקבע שם, כי ככל שהמדובר בטענות לחיוב אישי בגין הפרת חובה נזיקית בעולת הרשלנות, הרי שלבית הדין לעבודה לא מוקנית הסמכות לדון בכך¹⁰⁰. כמו כן, קיימת אפשרות לנסות ולהוכיח גם אחריות אישית חוזית, כדוגמא בגין הפרת חובת תום הלב בקיום חוזה, אך זאת במקרים חריגים בלבד, וככל שמוכח כי על האורגן הרלוונטי רובץ אשם אישי.
200. אשר להקשר הנורמטיבי הספציפי של אורגנים בסיעה הרצה לבחירות ברשויות מקומיות, מציין כבירי כי הטלת אחריות אישית כרוכה גם בשינוי התפיסה הרעיונית בעולם המשפט ככלל, בדבר מעמדו של מועמד בבחירות, וכי לשיטתו – דומה כי הגיעה העת להביא לכך¹⁰¹. קרי – גם לשיטתו ניתן וראוי במקרים המתאימים לחייב בחיוב אישי.
201. במקרה שלפנינו, התובעים טענו בכתב התביעה המתוקן, כי התנהלות הנתבעים היא התנהלות שהיא למצער חסרת תום לב, המצדיקה חיוב הנתבעים באופן אישי¹⁰². בסיכומיהם הם הוסיפו וטענו, כי מעורבותם האישית הרבה של הנתבעים האישיים בניהול הרשימה, ומעשי הרמייה שנעשו בשמה כלפי

⁹⁹ ע"א 407/89 צוק אור בע"מ נ' קאר סקיוריטי בע"מ, פ"ד מח(5) 661 (1994); ע"א 3807/12 מרכז העיר אשדוד בע"מ נ' שמואל (ניתן ביום 22.1.2015); ע"ע (ארצי) 9912-04-14 פטרמן – רימון בע"מ (ניתן ביום 29.9.2016); ע"ע (ארצי) 21196-05-18 שון – קאהן-לינדר (ניתן ביום 7.8.2020).

¹⁰⁰ בר"ע (ארצי) 49125-06-18 אוסלרנה – מלכה (ניתן ביום 4.10.2018).

¹⁰¹ מאמר כבירי, הע"ש 1 דלעיל, עמ' 581.

¹⁰² סעיף 15 לכתב התביעה המתוקן.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

התובעים, יכולה להקים עילה זו גם כלפיהם. כל זאת, שעה שהנתבעים האישיים אינם רק מנהליה של הרשימה, כי אם גם "בעליה"¹⁰³.

202. מלבד הביטוי "מעשי רמיה" ושממנו אנו מסתייגים, ושלא הוכח לשיטתנו, אנו מצטרפים לדברים אלה במלואם. אנו סבורים כי התנהגותם של הנתבעים האישיים כלפי התובעים, וכפי שזו נסקרה דלעיל בהרחבה במהלך פסק הדין, עולה בגדר הפרה בוטה, קשה וחמורה של עיקרון תום הלב. וביחס לכך, נדגיש כי ביחסי העבודה מחויבים הצדדים בחובת תום לב מוגברת¹⁰⁴ - מה שלא אירע כלל בענייננו.

203. לצערנו הרב, התנהלותם של הנתבעים האישיים מבטאת זלזול מוחלט במחויבותם הנדרשת מכוח מעמדם כאנשי ציבור, ובעניינם של התובעים, וכאשר נשוב ונזכיר כי עסקינן בציבור עובדים מוחלש, ובבני נוער שעושים את תחילת דרכם במשפט העבודה. המדובר בסטייה משמעותית מחובת תום הלב המוטלת עליהם, מכוח היותם מועמדים ברשימה, ומי שניהנו בצורה פעילה כמנהלים הבכירים של הרשימה.

4.ד. הסעדים שיש לפסוק לזכות התובעים

204. **הערת מבוא** – לסיכומיהם צירפו התובעים פירוט לגבי הסכומים שבית הדין התבקש לפסוק לזכותם. בתגובה, הנתבעים טענו כי המדובר ב"**תחשיב מתוקן/חדש**", וכי הוספת תחשיב לסיכומים מנוגדת לתקנות סדר הדין האזרחי (שאינן חלות בבית הדין לעבודה, כזכור). טענותיהם של הנתבעים דינן להידחות, כפי שיוסבר להלן.

205. תחילה, אין המדובר ב"תחשיב" כלל ועיקר, כי אם בפירוט אותם סכומי תביעה, שכבר פורטו מבעוד מועד על ידי התובעים, הן בכתב התביעה המתוקן והן בתצהירים. מעבר לכך, גם מקובלת עלינו תגובת התובעים לבקשת הנתבעים, שהשיבו לבקשה וטענו כי צירוף הרשימה לסיכומי התובעים נעשה בהתאם

¹⁰³ סעיף 120 לסיכומי התובעים.

¹⁰⁴ אלישבע ברק "עקרון תום הלב במשפט העבודה" ספר ברנזון ב 499.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

להצהרתם המשותפת של באי-כוח הצדדים, וכפי שצוין בסוף פרוטוקול הדיון מיום 22.3.2021¹⁰⁵. נעבור עתה לדיון בסעדים הנתבעים, לגופו של עניין.

206. **שכר עבודה** – כל אחד מהתובעים תבע סכום שונה בגין שכר העבודה שלא שולם לה/לו. בכתב התביעה המתוקן פירוטו התובעים, כי חלק מהם הועסק על בסיס שכר שעתי ולפי שכר מינימום לגילם, ואף לפי תשלום של 200% בעבור עבודה ביום שבתון, ואילו חלק אחר הועסק על בסיס שכר גלובלי של 400 ₪ למשמרת¹⁰⁶. לאחר-מכן, בהצהרות התובעים פורט שכר העבודה הספציפי המגיע לכל תובעת.

207. לעמדתנו, בהינתן קבלת טיעוניהם העובדתיים והמשפטיים במהלך פסק הדיון, יש לקבל את התביעה ברכיב זה. כל זאת, משעה שהנתבעים אף נמנעו מלהתייחס לתחשיביהם של התובעים, והיות שאף לא הוצגו אסמכתאות שהיה על הנתבעים לנהל בגין שעות העבודה, כמתחייב מהוראות הדיון¹⁰⁷.

208. עוד נדגיש, כי בהליך אחר ציין בא-כוחם של הנתבעים, ש"יש לנו רישומים עבור שעות העבודה של כל העובדים"¹⁰⁸. כלומר – הנתבעים יכלו להפריך את שעות העבודה הנתענות על ידי התובעים, אם לא היה אמת בטענותיהם של האחרונים – מה שלא נעשה על ידם.

¹⁰⁵ פרוטוקול דיון ההוכחות מיום 22.3.2021, עמ' 61, שורות 13-14: "ב"כ הצדדים: מבקשים לסכם בכתב. מקובל עלינו שהתובעים יצרפו רשימה עדכנית של התובעים נכון להיום, בצירוף סכום התביעה שכל תובע מתייחס אליו".

¹⁰⁶ סעיף 31 לכתב התביעה המתוקן.

¹⁰⁷ ראו סעיף 20 להנחיות הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (ניהול חשבונות), תשע"ג-2013:

"(א) התקשרות להעסקת עובדים או פעילים בשכר תיעשה בכתב, ויפורטו בה כל פרטי ההעסקה ופרטיו של העובד או הפעיל, לרבות שמו, מספר זהותו, מענו והתמורה שתשולם לו.

(ב) הסיעה תשמור בחשבונותיה אסמכתה בחתימת ידו של העובד או הפעיל המעידה על קבלת התשלום.

(ג) הסיעה תרשום בחשבונותיה את ההוצאות בשל ניכוי מס במקור משכר עובדים ופעילים בהתאם להוראות חוק מיסוי תשלומים בתקופת בחירות, התשנ"ו-1996".

¹⁰⁸ ראו עמ' 2, שורה 13 לפרוטוקול הדיון מיום 14.4.2019 בד"מ (חי') 9018-02-19. המדובר בהליך שנוהל בשעתו לפני כב' השופטת אלקאסם, בסוגיה דומה לענייננו.

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

209. לאור האמור לעיל, על הנתבעים לשלם לתובעים, ביחד ולחוד, את הסכומים הבאים, בגין שכר עבודה, כדלקמן:

אביאל דקל (נח, 2,817), אביבית יפרח (נח, 368), אדם ברש (נח, 466), אוהד בוטנרו (נח, 1,900), אוהד בן הרוש (נח, 394), אופק עטיה (נח, 1,933), אוראל עברי (נח, 3,778), אושר דהאן (נח, 1,613), איזבלה גיזברוג (נח, 407), אילה סקורי (נח, 1,189), איתי ביידרמן (נח, 2,025), אליה זינו (נח, 1,950), אלמוג שושן (נח, 1,023), אמבר ברכה (נח, 1,950), אקואלינה נהרא (נח, 367), בן אלקיים (נח, 1,548), בר אלמליח (נח, 2,232), בר מלכה (נח, 2,370), ג'ויס נהרה (נח, 2,809), גבריאל פרס ויסמן (נח, 763), גל אוחיון (נח, 445), גל בן אריה (נח, 343), דביר בן לולו (נח, 568), דורון פרטוק (נח, 1,723), דניאלה אזולאי (נח, 466), הדר בן חמו (נח, 3,227), זוהר תורג'מן (נח, 2,810), חן בן לולו (נח, 4,240), טל אדרי (נח, 1,572), טל איילון (נח, 2,461), טל כצנלסון (נח, 1,320), יאיר אוחנה (נח, 992), יהב אטיאס (נח, 706), יהב קמחי (נח, 1,999), יובל בן עזריה (נח, 2,606), יעל עברי (נח, 776), יעל שאשושוילי (נח, 4,222), יקיר אורן (נח, 2,794), ירין בן לולו (נח, 630), לוטם מייט (נח, 3,914), ליאור גרימברג (נח, 966), ליבי אורן (נח, 1,137), לינה ברסטצקי (נח, 2,237), מורן דקל (נח, 888), מטר איילון (נח, 2,248), מיכל כצנלסון (נח, 1,520), מיכל ליפובצקי (נח, 407), מנדי אבגיל (נח, 2,750), מעין מיארה (נח, 915), מעין סלומון (נח, 700), מרים מרי נגולה (נח, 4,625), נועה שלמה (נח, 5,503), סוניה ג'ובראן (נח, 758), עדן גרנות (נח, 1,616), עידו חמו (נח, 407), עילאי שילר (נח, 601), עמית מלכה (נח, 881), פליפה רוסובסקי (נח, 1,070), רבקה אלחג' (נח, 800), רוני לידרמן (נח, 367), רועי טרבלסי (נח, 610), רועי רכבוז (נח, 368), רן בוסקיס (נח, 368), רפאל אסרף (נח, 1,650), שובל ממו (נח, 2,810), שון גייכמן (נח, 493), שחר בהיר (נח, 3,596), שירה גבריאל (נח, 1,083), תומר ויינשטיין (נח, 1,320), ליאה לאה אספוב (נח, 1,082). סך הכל – 113,492 ₪.

210. משעה שחלק ניכר מהתובעים מתייחסים לתשלום בגין יום הבחירות (30.10.2018), ולנוחיות החישוב, הסכומים שבנדון ישולמו להם בצירוף הפרשי הצמדה וריבית החל מיום 10.11.2018 (מועד התשלום) ועד למועד התשלום בפועל.

211. **החזרי נסיעות** – כל אחד מהתובעים תבע סכום שונה בגין דמי הנסיעות, שלא שולמו לה/לו. לעמדתנו, בהינתן קבלת טיעוניהם העובדתיים והמשפטיים במהלך פסק הדין, יש לקבל את התביעה ברכיב זה. מעבר לכך, אף לא הוכח על

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

ידי הנתבעים שהיו הסעות למקום העבודה ו/או בחזרה¹⁰⁹, ואף לא הוצגו אסמכתאות שהיה על הנתבעים לנהל בגין הנסיעות, כמתחייב מהוראות הדין¹¹⁰.

212. עוד נציין, כי הנתבעים אף נמנעו מלהתייחס לתחשיביהם של התובעים, המבוססים על עלות נסיעה לכיוון אחד בתוך העיר נהריה, של 4.1 ₪ לעובד שטרם מלאו לו 18, ו-2.5 ₪ לעובד אשר זכאי לתשלום 50% בשל היותו נער שטרם מלאו לו 18¹¹¹.

213. זאת ועוד, כבר עמדנו על כך שהתובעים לא קיבלו הודעה בכתב על תנאי העסקתם. בנסיבות אלה, וביחס לדמי נסיעות, הרי שחובת ההוכחה מוטלת על הנתבעים "בדבר העניין השנוי במחלוקת" (ראו סעיף 5א לחוק הודעה לעובד), וכפי שנקבע בעבר על ידי בית הדין הארצי¹¹². כאמור לעיל, הנתבעים כלל לא עמדו בנטל זה.

214. לאור האמור לעיל, על הנתבעים לשלם לתובעים, ביחד ולחוד, את הסכומים הבאים, בגין דמי נסיעות עבודה, כדלקמן:

¹⁰⁹ במקרים מועטים ביותר היתה הסעה חד-פעמית, וראו למשל בהצהרתה של אקואלינה נהרה, או הצהרתו של מטר איילון. איננו סבורים כי יש בכך כדי לגרוע מזכותם של תובעים אלה לדמי נסיעות.

¹¹⁰ ראו סעיף 27 להנחיות הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (ניהול חשבונות), תשע"ג-2013:

"(א) סיעה תנהל יומן נסיעות ותפרט בו את כל הנסיעות שבוצעו בעבודה או בשמה בקשר למערכת הבחירות; ביומן יכללו פרטים אלה לגבי כל נסיעה: שם הנוסע, מספר הרישוי של הרכב וזהות בעל הרכב שבוצעה בו הנסיעה, תאריך הנסיעה, מטרת הנסיעה, יעד הנסיעה, מרחק הנסיעה בק"מ ועלות הנסיעה.

(ב) הסיעה תרכז בתיק נפרד את התיעוד והאסמכתאות הנוגעים להוצאות בשל נסיעות, לרבות הצהרה בחתימת ידו של כל גורם אשר הסיעה שילמה לו הוצאות בשל נסיעות, באשר לנכונות הפרטים הכלולים בסעיף קטן (א).

(ג) רכשה סיעה שוברים לרכישת דלק, היא תערוך רישום ותפרט בו את תאריך הרכישה, מספר השוברים וסכומים וכן את הגורם שניתנו לו השוברים, והיא תשייך אותם לנסיעות המפורטות ביומן הנסיעות."

¹¹¹ סעיף 32 לכתב התביעה המתוקן.

¹¹² ראו סעיף 22 לע"ע (ארצי) 42710-05-13 עדי – בן עזרא (ניתן ביום 1.9.2016).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

אביאל דקל (139 נה), אביבית יפרח (4 נה), אדם ברש (8 נה), אוהד בוטנרו (57 נה), אוהד בן הרוש (4 נה), אופק עטיה (57 ש"ח), אוראל עברי (156 נה), אושר דהאן (33 נה), איזבלה גיזברוג (4 נה), אילה סקורי (37 נה), איתי בייזרמן (4 נה), אליה זינו (8 נה), אלמוג שושן (45 נה), אמבר ברכה (8 נה), אקואלינה נהרא (4 נה), בן אלקיים (49 נה), בר אלמליח (66 נה), בר מלכה (86 נה), ג'ויס נהרה (94 נה), גבריאל פרס ויסמן (8 נה), גל אוחיון (4 נה), גל בן אריה (4 נה), דביר בן לולו (21 נה), דורון פרטוק (49 נה), דניאלה אזולאי (8 נה), הדר בן חמו (107 נה), זוהר תורג'מן (21 נה), חן בן לולו (197 נה), טל אדרי (25 נה), טל איילון (164 נה), טל כצנלסון (8 נה), יאיר אוחנה (8 נה), יהב אטיאס (8 נה), יהב קמחי (53 נה), יובל בן עזריה (82 נה), יעל עברי (4 נה), יעל שאשושילי (107 נה), יקיר אורן (98 נה), ירין בן לולו (25 נה), לוטס מייט (164 נה), ליאור גרימברג (8 נה), ליבי אורן (25 נה), לינה ברסטצקי (66 נה), מורן דקל (8 נה), מטר איילון (70 נה), מיכל כצנלסון (8 נה), מיכל ליפובצקי (4 נה), מנדי אבגיל (8 נה), מעין מיארה (25 נה), מעין סלומון (4 נה), מרים מרי נגולה (189 נה), נועה שלמה (221 נה), סוניה ג'ובראן (4 נה), עדן גרנות (74 נה), עידו חמו (4 נה), עילאי שילר (4 נה), עמית מלכה (17 נה), פליפה רוסובסקי (12 נה), רבקה אלחג' (4 נה), רוני לידרמן (4 נה), רועי טרבלסי (12 נה), רועי רכבוך (4 נה), רן בוסקיס (4 נה), רפאל אסרף (8 נה), שובל ממו (21 נה), שון גייכמן (4 נה), שחר בהיר (98 נה), שירה גבריאל (41 נה), תומר ויינשטיין (4 נה), ליאה לאה אספוב (43 נה). סך הכל – 3,026 נה.

215. הסכומים שבנדון ישולמו לכל אחד מהתובעים בצירוף הפרשי הצמדה וריבית החל מיום 10.11.2018 (מועד התשלום) ועד למועד התשלום בפועל.

216. **תמורת חופשה שנתית** – כל אחד מהתובעים תבע סכום שונה בגין תמורת חופשה שנתית¹¹³, כנגזרת של 4% משכר העבודה שלא שולם לה/לו, ובשל תקופת עבודה שקצרה מ-75 ימים בשנת העבודה הרלוונטית¹¹⁴. לעמדתנו, לאור קבלת טיעוניהם העובדתיים והמשפטיים של התובעים במהלך פסק הדין, ומשעה שלא

¹¹³ סעיף 33 לכתב התביעה המתוקן.

¹¹⁴ ראו סעיף 15 לחוק חופשה שנתית, תשי"א-1951: "(א) עובד בשכר העובד אצל מעסיק אחד או במקום עבודה אחד לפחות יום אחד אך פחות מ-75 ימים רצופים כאמור בסעיף 4, בין בשנת עבודה אחת ובין בשתי שנות עבודה רצופות, ואין ביניהם חוזה עבודה בכתב לתקופת עבודה רצופה העולה על 74 ימים – ישלם בעדו המעסיק תמורת חופשה 4% לפחות משכר העבודה".

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

נסתרו טענותיהם לאי-קבלת חופשה בפועל, הרי שיש לקבל את התביעה ברכיב זה.

217. עוד נציין, כי גם ביחס לעילה זו, הנתבעים נמנעו מלהתייחס לתחשיביהם של התובעים. זאת ועוד, גם ביחס לדמי חופשה, ומשעה שהתובעים לא קיבלו תלושי שכר, ואף לא הוצג פנקס חופשה, הרי שלא הוכח כי שולמה לתובעים תמורת חופשה, או כי הם ניצלו חופשה בפועל, וכאשר נטל זה מוטל על כתפי המעסיק¹¹⁵. כאמור לעיל, הנתבעים כלל לא עמדו בנטל זה.

218. לאור האמור לעיל, על הנתבעים לשלם לתובעים, ביחד ולחוד, את הסכומים הבאים, בגין תמורת חופשה שנתית, כדלקמן:

אביאל דקל (113 ש), אביבית יפרח (15 ש), אדם ברש (19 ש), אוהד בוטנר (76 ש), אוהד בן הרוש (16 ש), אופק עטיה (77 ש"ח), אוראל עברי (165 ש), אושר דהאן (65 ש), איזבלה גיזברוג (16 ש), אילה סקורי (48 ש), איתי ביידרמן (81 ש), אליה זינו (78 ש), אלמוג שושן (41 ש), אמבר ברכה (78 ש), אקואלינה נהרא (15 ש), בן אלקיים (62 ש), בר אלמליח (89 ש), בר מלכה (95 ש), ג'ויס נהרה (197 ש), גבריאל פרס ויסמן (31 ש), גל אוחיון (18 ש), גל בן אריה (14 ש), דביר בן לולו (23 ש), דורון פרטוק (69 ש), דניאלה אזולאי (19 ש), הדר בן חמו (129 ש), זוהר תורג'מן (112 ש), חן בן לולו (170 ש), טל אדרי (63 ש), טל איילון (98 ש), טל כצנלסון (53 ש), יאיר אוחנה (40 ש), יהב אטיאס (28 ש), יהב קמחי (80 ש), יובל בן עזריה (104 ש), יעל עברי (31 ש), יעל שאשושילי (312 ש), יקיר אורן (150 ש), ירין בן לולו (25 ש), לוטם מייט (157 ש), ליאור גרימברג (39 ש), ליבי אורן (45 ש), לינה ברסטצקי (90 ש), מורן דקל (36 ש), מטר איילון (90 ש), מיכל כצנלסון (61 ש), מיכל ליפובצקי (16 ש), מנדי אבגיל (110 ש), מעין מיארה (37 ש), מעין סלומון (28 ש), מרים מרי נגולה (185 ש), נועה שלמה (220 ש),

¹¹⁵ הדברים נקבעו בעבר פעמים רבות. ראו למשל, ממש לאחרונה, בסעיף 49.5 לע"ע (ארצי) 2385-02-17 אבו מוחסן – קיבוץ בית הערבה (ניתן ביום 11.2.2021): "בכל הנוגע לתביעות לדמי חופשה/תמורת חופשה/פדיון חופשה, נטל ההוכחה בדבר יתרת החופשה הוא על המעסיק. מחובתו של המעסיק לדעת כמה ימי חופשה הוא חייב לעובדו, וכמה נתן למעשה, ולנהל פנקס חופשה ולרשום בו את הפרטים הדרושים, כאמור בסעיף 26 לחוק חופשה שנתית, תשי"א – 1951 ובתקנות חופשה שנתית (פנקס חופשה), תשי"ז – 1957 [דב"ע (ארצי) לא/22 - 3 ציק ליפוט - חיים קסטנר, פד"ע ג' 215, 219]."

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

סוניה ג'ובראן (30 נה), עדן גרנות (65 נה), עידו חמו (16 נה), עילאי שילר (24 נה), עמית מלכה (35 נה), פליפה רוסובסקי (43 נה), רבקה אלחג' (32 נה), רוני לידרמן (15 נה), רועי טרבלסי (24 נה), רועי רכבוח (15 נה), רן בוסקיס (15 נה), רפאל אסרף (66 נה), שובל ממו (112 נה), שון גייכמן (20 נה), שחר בהיר (144 נה), שירה גבריאל (43 נה), תומר ויינשטיין (53 נה), ליאה לאה אספוב (41 נה). סך הכל – 4,822 נה.

219. הסכומים שבנדון ישולמו לכל אחד מהתובעים בצירוף הפרשי הצמדה וריבית החל מיום 10.11.2018 (מועד התשלום) ועד למועד התשלום בפועל.

220. **פיצוי הלנת שכר** – התובעים עותרים לפסיקת פיצויי הלנת שכר. בסעיף 18 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958 (להלן: "**חוק הגנת השכר**") נקבע כדלקמן:

"בית הדין האזורי רשאי להפחית פיצוי הלנת שכר או לבטלו, אם נוכח כי שכר העבודה לא שולם במועדו בטעות כנה, או בגלל נסיבה שלמעסיק לא היתה שליטה עליה או עקב חילוקי דעות בדבר עצם החוב, שיש בהם ממש לדעת בית הדין האזורי, ובלבד שהסכום שלא היה שנוי במחלוקת שולם במועדו."

221. אשר לפסיקה, הרי שזו מאפשרת שיקול דעת רחב לבית הדין בכל הנוגע לפסיקת פיצויי הלנה והפחתתם. במסגרת שיקול הדעת יש לבצע שקלול של כלל נסיבות המקרה, לרבות התנהגות הצדדים ותום ליבם, סוג המעסיק, סיבות ההלנה, מאפייני ההלנה (דוגמת משך האיחור, גובה השכר המולן והאם מהווה כל שכרו של העובד) ועוד.

222. עוד ציין בית הדין הארצי, כי יש להקפיד על עקרונות של סבירות ומידתיות, ותוך כדי עריכת איזון בין הצורך בהרתעת מעסיקים מפני הלנת שכר לבין הפגיעה בעסק הכרוכה בהטלת פיצוי עונשי בשיעורים מכבידים¹¹⁶. במקרה שלפנינו, הגענו לכלל מסקנה ולפיה דין התביעה להלנת שכר להידחות, וזאת נוכח קיומם של "חילוקי דעות של ממש" ביחס לשאלה האם אכן היה על הנתבעים האישיים עצמם לשלם את שכרם של התובעים.

¹¹⁶ ע"ע (ארצי) 473/09 מוטור אפ בע"מ – ורד, ביום 1.11.11; ע"ע (ארצי) 300029/98 מכון בית יעקב למורות – מימון (ניתן ביום 29.11.2000).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

223. **פיצוי בגין אי-הנפקת תלושי שכר** – התובעים עתרו כי יוענק לכל אחת ואחד מהם פיצוי בגובה של 500 ₪ בגין אי-קבלת תלושי שכר¹¹⁷. כאמור לעיל, גרסתם של התובעים לגבי אי-קבלת תלושי השכר, לא נסתרה על ידי הנתבעים. מעבר לאמור לעיל, יש גם לציין כי התובעים לא קיבלו הודעה לעובד, בגין תנאי עבודתם.

224. אנו גם שבים ומדגישים, כי משעה שהמדובר ב'מסמכי יסוד' ביחסי עבודה, והיות שעסקינן בעובדים צעירים אשר נמצאים בתחילת דרכם בעולם העבודה, הרי שקבלת תלושי השכר היתה מפחיתה חלק גדול מהוודאות והעמימות שאפפה את העסקתם. אי-קבלת התלושים ב'זמן-אמת' אף הכבידה וסרבלה את ניהול ההליך.

225. אשר לתלושי השכר שאותם הציגו הנתבעים, ושנחזים להיות ככאלה שהופקו בגין שכר ששולם לכאורה, הרי שמקובלת עלינו טענת התובעים בסיכומיהם, כי המדובר בתלושי שכר פיקטיביים, שלא שולם בגינם שכר בפועל, ושהוצגו לראשונה רק במסגרת הליך גילוי המסמכים, ואשר הופקו לראשונה רק ביום 21.2.2019 – ארבעה חודשים לאחר הבחירות¹¹⁸.

226. אשר להוראות הדין, הרי שסעיף 26א(ב)(1) לחוק הגנת השכר מקנה לבית הדין לעבודה סמכות לפסוק פיצויים בשיעור שייראה לו בנסיבות העניין בסכום שלא יעלה על 5,000 ₪, ובמידה שהמעסיק לא מסר לעובדו, ביוזעין, תלוש שכר עד המועד הנקוב בהוראת הדין.

227. בעניין **לוקס פירט** בית הדין הארצי לגבי האופן שבו ינהג בית הדין בעת הקביעה האם ומתי יש לפסוק בגין עילת התביעה שבנדון, כדלקמן¹¹⁹:

"בפסיקת שיעורם של "הפיצויים לדוגמה" (כהגדרתם בסעיף 26א(ב)(1) לחוק הגנת השכר) בגין הפגמים האמורים בתלושי השכר, היה מקום ליתן משקל למהות אי ההתאמה שבין הנתונים בתלושים ובין דרישות התוספת לחוק הגנת השכר, שבה מפורטים הפרטים שעל תלוש שכר לכלול (להלן – התוספת), ולא

¹¹⁷ סעיף 35 לכתב התביעה המתוקן.

¹¹⁸ סעיפים 34-39 לסיכומי התובעים.

¹¹⁹ ע"ע (ארצי) 28228-03-15 **לוקס – זיסמן** (ניתן ביום 31.10.2016).

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

להסתפק במניין ההפרות שבכל תלוש ותלוש. דינו של תלוש שכר הנוקב בשכר שאין לו קשר לשכר המשולם בפועל, שונה מדינו של תלוש שכר שנתוניו הכלליים (כגון פרטי הצדדים, מספר ימי העבודה במקום העבודה וכיוצא באלה פרטים כלליים) אינם מדויקים... בקביעת הפיצויים לדוגמה שאינם תלויים בנזק, יש להביא בחשבון, לצד מהות ההפרה, את הנחיות חוק הגנת השכר ואת אמות המידה שיש לשקול בעת קבלת ההחלטה על עצם הטלת הפיצוי ועל שיעורו, כמפורט להלן. בחוק הגנת השכר נקבע, כי בית הדין "רשאי" (אך לא חייב) לפסוק פיצויים לדוגמה; תנאי להפעלת הסמכות הוא שנמסר תלוש לא תקין "ביודעין" (וראו החזקה בסעיף 26א(ב)(2) לחוק הגנת השכר). הרשות לפסיקת הפיצויים היא "בשל כל תלוש שכר שלגביו פעל המעסיק כאמור"; סכום הפיצוי הוא עד 5,000 ₪ (כשיעורם בחודש יולי 2009) לכל תלוש; מטעמים מיוחדים שיירשמו ניתן לפסוק סכום גבוה יותר...".

228. במקרה שבנדון, לאחר ששקלנו את כלל נסיבות העניין, הגענו למסקנה כי יש לקבל את תביעת התובעים ברכיב זה, ולחייב את הנתבעים לשלם לכל אחד מהתובעים (וכאשר המדובר ב-70 תובעים) פיצוי בסך של 100 ₪, ובשים לב להשלכות שהיו לאי קבלת תלושי השכר על חוסר הוודאות בקביעת זכויותיהם של התובעים.

ה. לסיכום

229. **לסיכום** – לאור כל האמור לעיל, דין התביעה להתקבל, ועל כלל הנתבעים לשלם לתובעים, ביחד ולחוד, את הסכומים הבאים המצוינים בסעיפים 209, 214, 218 ו-228, דלעיל.

230. **הוצאות** – בהתחשב בכך שעסקינן בהליך שהצריך הגשת עדויות רבות, ואף במספר הרב של הדיונים שנערכו ומעבר לנדרש, יש מקום לחיוב הנתבעים בהוצאות בהיקף משמעותי. יצוין, כי המספר הרב של דיוני ההוכחות נבע, בין היתר, בשל היעדרויות הנתבעים האישיים מהדיונים.

231. כמו כן, מלכתחילה נקבעו מספר דיוני הוכחות, ולאור דרישת ב"כ הנתבעים לחקור כל אחת ואחד מהתובעים, ולאור הכחשת הנתבעים לכך שהתובעים עבדו בפועל (וראו למשל הצהרת בא-כוחם בדיון שנערך ביום 8.7.2021 – "הטענה

בית הדין האזורי לעבודה חיפה

סע"ש 58455-02-19

שלנו שהתובעים כלל לא עבדו¹²⁰). דא עקא, שבסופו של דבר, התובעים לא נחקרו כלל בגין עבודתם, כאמור לעיל.

232. על כן, הנתבעים יישאו, ביחד ולחוד, בהוצאות התובעים בסך של 20,000 ₪, אשר ישולמו תוך 30 ימים מיום מתן פסק הדין, שאחרת הם יישאו בהפרשי הצמדה וריבית כדין.

233. **ערעור** – ניתן להגיש ערעור על פסק הדין לבית הדין הארצי בירושלים תוך 30 ימים מיום קבלתו.

ניתן היום, ל' אב תשפ"א (08 אוגוסט 2021), בהיעדר הצדדים ויישלח אליהם.

מר ברק נחשול
נציג ציבור (מעסיקים)

טל גולן
שופט

גב' ורד קאופמן
נציגת ציבור (עובדים)

¹²⁰ ראו גם הודעת ב"כ הנתבעים מיום 27.7.2020.